Fiatı 20 Kuruştur

M U H İ T

Sene 5 Resimli Aylık Aile, ve Mektep Mecmuası *No. 49, Teşrinisani 1932*

«Mesafeler» den

Mesafeler

Yaşar Nabi

Mesafeler gözlerin gibi sonsuzdur senin,
Seyrettikçe hasretle yanar gözbebeklerim.
Ve ben yeşil denize bakan bir pencerenin
Önünde gelmeyecek saatleri beklerim.

Suları nasıl boşa akarsa bir derenin
Benim ziyan olacak öyle hep emeklerim.
Uzaktan bir el gibi beni çağırır engin;
Ben bir sandalcıyım ki kırılmış küreklerim.

Beynimi bir örümcek gibi örecekler,
Selâmlarım hasetle uzağa gidenleri,
—Ölçüler, dimağımda, karışık bilmeceler—

Seyrederken ilerde kaybolan tirenleri
Ufukta mendil gibi sallanan yelkenleri
Keder kalbimi sıcak bir kurşun gibi deler.

Yanan bir ihtırastır içimde mesafeler...

Beş Uğur Şehzade

Çin Hikâyesi

Çeviren: *EMİNE SAFFET*

Yazan : *Prenses Derling*

Altın Bambu babasının idare ettiği balıkçı kayığının baş tarafına oturdu, zarif ellerini dizlerinin üstüne kavuşturdu, kırmızı dudakları hafifçe açıldı, gözleri uzaklarda kalmış bir şeye daldı. Uyanık rüya görüyor gibi idi. O derece dalmış idi ki artık baş tuvaleti yaptıramıyacağını ve saçlarının örgüleriyle bundan sonra güzel başını bir kara yılan gibi sarmak mecburiyeti olduğunu, eskiden yapındığı muhteşem elbiseler yerine şimdi hep aynı boyası solmuş bayağı entâri ile gezeceğini unutuyordu. Hangçov gölünün

ortasındaki adada büyük bir pagoda, mavi suların içinden fışkırmış harikulâde bir çiçek gibi duruyor, daha uzaktan Hangçov halkının daimî bir panayır şenliğini hatırlatan sesleri geliyordu.

Altın Bambu biraz içini çekti, kayığın biraz ötesine baktı. Bir mücevhere benziyen bir balık suyun yüzüne çıkarak tekrar battı. Altın Bambu:

— Muhterem peder, dedi, şu anda güzel, büyük " samli „ balığının kayığımızın yanından yüzerek geçtiğini gördüm. Onu tutacak balıkçı kim bilir ne kadar sevinecektir.

Hangçov balıkçılarının kıyafetinde olan babası Mon Ting cevap vermediğinden genç kız hayretle ona baktı: İhtiyar elindeki olta ile meşgul görünmüyordu. O yalnız eski, püskü entârisi içinde bile ihtişam ile parlayan kızına bakıyordu. Altın Bambu sordu:

— Beni işitmediniz mi muhterem peder?

— Seni işittim, kızım. Fakat senin uzak rüyalara dalmış gibi duran gözlerine bakarken ben " samli „ balığı filân gibi şeyleri düşünemiyorum. Bütün hayatımca senin gibi güzel ve imparatorluğun bir ulusu ile evlenmeğe lâyık bir kızın, hiç bir günâhı yokken, düştüğü şu hazin vaziyeti unutmıyacağım.

— Benim için sakın üzülmeyiniz, muhterem peder. Ben burada, sizin yanınızda, kendimi imparatorun sarayında bulunduğumdan bile daha bahtiyar hissediyorum.

— İmparator Hazretlerinin ismini bu derece teklifsizce ağzına almamamalısın, kızım. İmparator Hazretlerinden hafiflikle bahsetmek bizim başımıza akla gelmedik felâketler getirebilir, hattâ ölümümüze sebep olabilir.

Altın Bambu tebessüm ederek:

— Gölde işitecek kimse yok, babacığım, dedi. Hem de bir takım namussuz adamların yalanlarını dinliyen, bir iftira üzerine sizin gibi bir bendesini menfalara süren bir imparatora ne diye sadakat beslemeğe kendinizi mecbur tutuyorsunuz?

— Sesini kes, Altın Bambu; benim menfada dahi hiç bir kinim yok. Tek bir üzüntüm varsa senin içindir. Pekin'de evimiz bir saray gibi döşeli idi, her şeyin vardı. Şimdi ise ömrün bir balıkçı kayığında, zenginlerin sofrası için " samli „ balığı avlamakla geçiyor. Orada sen zarif bir hanım efendi idin; şimd pejmürde kıyafetli fakir bir kızsın.

— Muhterem peder, zenginlikte gözüm yok; ben yalnız sizi düşünürüm ki, iktidarca, rütbece hânedan efradından sonra gelirdiniz; şimdi bunların hepsini kayb ettiniz.

— İktidar hiçtir, kızım; daha büyük bir iktidar sahibinin bir tek sözü ile yıkılan iktidar ne kadar fanî bir şeydir. Sürüldüğüme, bu hale atıldığıma gam yemem. Yalnız senin kendi ayarınla evlenmene artık imkân yok; ben asıl buna yanarım.

— İstikbali kim keşf edebilir, muhterem peder? Belki de burada, şu güzel mavi göl üzerinde, bana daha büyük bir bahtiyarlık nasip olur. İçinde sevgi olduktan sonra sevinç ve neşe kulübelerde de mümkündür.

— Bir balıkçının, güzelliğinden başka bir şeyciği olmayan kızına kim görücü gönderir? Sen ancak yüksek rütbeli bir adam ile evlenebilirsin. Böylesi ise balıkçı kızlarına talip olmaz.

— Artık bundan bahsetmiyelim, muhterem peder. Güneş tepelerin arkasına batmak üzeredir, az sonra gece olacak. Artık tutmuş olduğumuz balıkla sahile dönelim.

Kayıklarını bağladıktan sonra, gümüş zemin üze

rine mavi benekli iri "samli" balıkları ile dolu ağların ağırlığı ile iki büklüm olan baba ile kız sahile çıkıp fakir evlerine doğru yollandılar. Evleri denize o kadar yakındı ki adeta dalgaların fışıltısı onlara ninni gibi gelirdi.

Alçacık kapıya henüz varmadan gayet yakışıklı bir yabancıya rasladılar. Bir çiftçi kıyafetinde olan bu delikanlı da ağır bir yük taşıyordu. Gözleri saf, gülüşü sevimli idi. Altın Bambu'nun yüreği "tak„ dedi. Genç adam Mung Ting'in karşısında yerlere kadar eğilerek sordu:

— Bu aciz bendenizin sizin gibi muhterem bir zata hitap etmesine müsaade var mı?

Altın Bambu, o anda, şimdiye kadar bu kadar tatlı bir ses işitmediğinin farkına vardı.

Mung Ting cavap verdi :

— Bana söylemek istediğin nedir? Ve hemen geçip gidecek gibi yaptı.

— Diyeceğim şudur ki ben de emeğimle nafakamı kazanmak mecburiyetindeyim. Acaba, gümüş "samli„ balığı avını öğrenmem mümkün müdür ?

— Elbet mümkündür, bu göl her avlanmak istiyene açık olduğu gibi "samli„ avı da zor bir şey değildir. Müseadenizle yolumuza devam edelim.

— O halde, birbirimize bu kadar yakın yerde balık tutacak isek acaba candan ahpap olamaz mıyız? Benim ismim Wu Fu dur.

Mung Ting öfke ile yürüdü. Altın Bambu dayanamadı, geçerken başını çevirip yabancıya gülümsedi, ve ancak o da gülerek selâm verdikten sonra bir genç kızın yabancı bir erkeğin yüzüne bakması caiz olmayacağını hatırlayarak kızardı, ve başını önüne eğerek babasının arkasına takıldı.

Kulubelerine girdikten sonra babasına sordu:

—Muhterem peder, niçin şu zavallı adama karşı öyle sert davrandınız. Belki bu tesadüf bu günden başlıyarak ikbalimizin değişeceğine delildir. Adının Wu Fu yani Beş Uğur olduğuna dikkat etmediniz mi?

— Beş Uğur değil ya beş bin uğur da olsa umurum da değil. Bu adam adi bir rençber olduğu halde nasıl cesaret edip te sana öyle meftunane baktı. Gözlerinin içi gülüyordu.

— Onun bakması ve gülmesi bana bir zarar edemez ki..

— Kızım, sen sus, bana öyle geliyor ki bu adam senin de biraz hoşuna gitti. Halbuki böyle pespaye bir adamla senin evlenmene hiç bir vakit müsaade edemem.

— Muhterem peder, düğün lâkırdısı için biraz erken değil mi?

— Ben sana sus demedim mi? Artık ben senin baban değilmiyim, sözüm dinlenmiyor mu artık?

Bunun üzürine Altın Bambu artık bir şey söylemedi. Fakat gönlünde bir ferahlık ve dudaklarında şen bir şarkı belirdi. Gözleri parlıyor ve yüreği bir kuş gibi titriyor, kabına sığmıyordu.

Artık her gün Beş Uğur da gölde "samli" balığı avlıyor, ve ne yapıp yaparak mutlaka kayığını Mung Tinginkine pek yakın bulundurmanın yolunu buluyordu. İhtiyar bu hali hoş bir gözle görmüyor, kısık dndakları ve çatık kaşları ile oldukça istiskal ediyorsa da öteki oralarda olmuyor, kendi işine bakıyordu. Zaten pek balık tuttuğu da yoktu ya, ne ise; o yene şen ve halinden memnun oltasını sallıyor, dünyayı hiçe sayıyordu. Mung Ting nafakasını çıkarmak için çalışan bir adamın bu tasasızlığına şaşıyor ve kızına

ara sıra bu kadar genç bir adamın bu derece gamsız olmasının hiç te yakışık almadığını söylüyordu.

Bir akşam baba kız kulübelerinde sessizce otururken pek yakında kumların üstüne otururak ney çalmağa başlıyan Beş Uğuru dinlemeğe daldılar. Mung Ting'in yüzünde bir tereddüt seziliyordu. Ekmek parası için balıkçılık eden gençler ney çalmak sanatını nereden öğrenecekler, değil mi ya? Biraz sonra ney sesi kesildi. Onun yerine gayet pürüzsüz, yanık bir ses, genç bir insan sesi yükseldi. İhtiyar başını salladı.

— Olur şey değil, bu çocuk, bu "klasik„ parçayı nereden öğrenmiş olabilir. Balıkçı kârı bir hava değil bu kuzum, diye mırıldandı.

Beş Uğur okumuyor inliyor, yalnızlığın, mahrumiyetin bütün hicranlarını inleyip derdini yanıyordu. Bir aralık Mung Ting kızının yüzünndeki mânaya tahammül edemedi, ayağa kalkarak:

— Gidip şunu susturacağım; mahsus sana işittirmek, kendisine acındırmak için söylüyor.

diye kapıya doğru yürüdü. Genç kız ellerine sarılarak onu alakoydu. Bu kadar güzel ney çalan ve bu kadar edebî bir şiiri böyle kusursuz söyleyen adamın pek bayağı bir mahlûk olması imkânına inanamıyacağını babasına anlattı.O da, bunun üzenrine aşağı tabakaya mensup olmadığı halde rençper gibi giyinip gezen, gölde balık avlıyarak fıkaranın kısmetine mani olan bir adamın mutlak gizli bir maksadı olacağını, herhalde emniyete lâyık olmadığını öne sürdü. Fakat ne olsa, Altın Bambu Beş Uğur'un mükemmel bir insan olduğuna karar vermişti. Ondan densiz bir hal beklemez, böyle bir ihtimali kabul edemezdi.Kızcağız ne yapıp yapıp şu muammayı halletmek,görücüler geldiği zaman babasını kandıracak sebepler bulmak zamanının geldiğine hükmediyordu.Öyleya, gece penceresinden dinlediğini bildiği halde, kendisine yalnızlık ve hicran şarkıları söylemenin ancak bir manası olabilirdi: kendisi seviliyor, isteniyordu, görücülerin gecikmiyeceği besbelli idi.

*
* *

Ertesi gün Beş Uğur yene kayığını onlarınkine bitiştirmiş, hem ihtiyarın pek aşikâr olan suratsızlığına rağmen kendisiyle gayet hürmetli bir lisanla konuşmağa çalışıyor, hem de büyük bir hazla Altın Bambunun balık ağlarını çevik hareketlerle tamir eden ince beyaz parmaklarını seyrediyordu. Birdenbire delikanlı bağırdı:

— Ah, şu gemilere bakınız, güzel değil mi?

Baba kız, gayet süslü iki gemi ve bir de bayraklarla donanmış kamaralı, âdeta ev gibi vapur gördüler. Kamaranın açık kapısından ve pencerelerinden ince ipekliler, tüller fışkırıyor, ruzgârla sağa sola, kelebek kanatları gibi uçuşuyordu. Pencerelerin birinde başı güllerle süslenmiş çok güzel bir kadın vardı.

Gemiden saz ve konuşma sesleri de geliyordu. Arkadan hizmetkârları ve erzakı taşıyan bir çok küçük gemiler de geliyordu.

Beş Uğur bu muhteşem alaya gözlerinde tuhaf bir mana ile gülümsiyerek bakıyor, Altın Bambu da bu saltanat karşısında kendisinin artık bir daha kavuşamıyacağı eski halini düşünüyordu.

Beş Uğur en büyük vapurun içinde bulunan aile reisinin ismini söyleyince Altın Bambu sormadan duramadı:

— Kuzum, siz onları nereden bildiniz?

— Şu bayrağın üzerinde armalarına dikkat etmediniz mi?

— Evet eltim amma, sizin gibi basit bir adam bu armaları birbirinden nasıl tefrik eder, işte bunu anlıyamadın. Rica ederim, sizde bir sır var, şunu bana söyleyiniz.

— Meselâ benim tebdili-kıyafetle memleketi dolaşan veliaht hazretleri olduğumu söylesem pek mi sevinirdiniz?

— Yok canım, bana sizin sadece Beş Uğur olmanız lâzım, ötesi vazifem değil; yalnız merak ettim de sordum.

Birden kızararak sustu. Gafil avlanmış, sırrını ele vermişti. Wu Fu gayet yavaş bir sesle dedi ki:

— Sıkılma, paylaşılan bir sır daha iyi saklanır. Ben pencerenin altında şarkı söylediğim zaman anlamadınsa şimdi tekrar edeyim: Seni seviyor, seninle evlenmek istiyorum.

Altın Bambunun sesi titriyordu. Fakat cesaretini toplıyarak:

— Ben de seni istiyorum amma babamı nasıl ikna etmeli; iki gönül bir olduktan sonra hiç bir farkın içtimai ehemmiyeti olmayacağına nasıl kandırmalı? Bu akşam bize gel, allah ne verdi ise beraber yiyelim ve düşünelim, dedi.

Gün batarken Beş Uğurun da gelip fakir sofralarına oturuşu Mung Ting'in hiç hoşuna gitmedi ve bu hissini saklamağa da çalışmadı. Hattâ babasının asaletine, misafirperverliğine güvenerek bu davete cesaret eden Altın Bambu'nun yüreği "şimdi kalkıp sevgilimi kovacak ve beni onunla bir daha görüşmekten menedecek„ diye acı acı çarptı.

Dışarıda bir gürültü oldu. Gür sesli tellallar avazları çıktığı kadar "Yol açın, vali hazretlerinin oğlu geçiyor. Çekilmiyenin cezası büyüktür, yol açın! „ diye bağırışıyorlar, artık yaklaşan atlı alayının önünde iri yarı adamlar kılıçlarını tehditkâr bir tavırla şakırdatıyorlardı.

Kulübe halkı alayı seyretmek üzere kapıya koşuştular. Beş Uğur:

— Şu vali oğlu oldukça şanlı, dedi.

Mung Ting cavap verdi:

— O fena bir adamdır, ve Hançow halkı ona "İfrit Yıldızı" derler. Onun hakkında bir şey söylememek daha iyidir. Çünkü belki biri işitir de müzevirler.

Alay geçti. Son atlı valinin oğlu Huai Sin idi. Atlastan, sırma işlemeli bir elbise giymişti. Gözleri azametle parlıyordu. Mung Tingin kapısının önünden geçerken gözü kıza ilişti. Atının dizginlerini çekerek kapıya doğru döndü. Dudaklarındaki tebessüm Altın Bambu'nun yüreğini durdurur gibi oldu. Asilzadenin durduğunu gören halk sebebini anlamak için yaklaşıyordu. Mung Ting kızına:

— Haydi içeri gir, emrini verdi.

Altın Bambu korkusunun derecesini gösteren bir sür'atla eve kaçtı. İfrit Yıldızı bir an için bir şey demeden baktı ve atını sürerek uzaklaştı. Mung Ting Beş Uğura dönerek dedi ki:

— Ben korkuyorum.

— Korkacak ne var ki.

Bu ahlâksız adam benim kızımın güzelliğini gördü. Hep biliriz ki o gözüne kestirdiği kızları getirtir. Ve babaları korktukları için kızlarının gitmesine mani

olmazlar. Esasen Vali de oğlunun her kabahatini mubah gören bir adamdır. İşte ben bunun için korkuyorum.

— Korkma, muhterem Mungi Ting. Kızını himaye için ben sana yardım edeceğim.

— Sen bana nasıl yardım edebilirsin ki, sen de İfrit Yıldızı tarafından bir hamlede bertaraf edilecek bir kulsun?

Onlar konuşurken iki atlı yaklaşmıştı. Bunlar mezmum vazifelerini anlatmakta gecikmediler:

— Balıkçı, dediler, Efendimiz bizi şimdi kızını konağa götürmeğe memur etti. Şayet kendisinden memnun kalırsa yarın sana hediye olarak biraz altın gönderecektir.

— Efendiniz sizi kızımı nikâhla almağa istemek için kılavuz olarak mı gönderiyor?

İki adam bir ağızdan kahkahalarla güldüler ve:

— Deliliğin sırası değil, dediler. Bir Vali oğlu, bir balıkçı kızını nikâhla alır mı? Sen kızı bize teslim et te, abuk sabuk sual sorduğundan dolayı Efendimizin, boynunu vurdurmadığına şükret.

— O kız benimdir ve sizinle bir yere gitmiyecektir. Ben onu İfrit Yıldızı gibi bir deniye vereceğime, Hangçow gölünde boğmağa çoktan razıyım.

— Ağzını topla, balıkçı. Bu sözler senin hayatına mal olabilir.

— Olsun. Ben ölmeden kızımı öldüremezsem o bu işi kendi ellerile becerir. Kızımı şuradan şuraya gönderemem.

— Sen bilirsin, Allahın delisi. Hele biz bir gidip Efendimize memuriyetimizin hesabını verelim.

Biraz sonra kalabalık bir alayla döndüler. Ortalarında öfkeden mosmor kesilmiş olan Vali oğlu vardı. Mung Ting onun karşısına dikilerek sordu:

— Valinin oğlu burada ne arayor?

— Çekil yolumdan, ihtiyar! Kızın hoşuma gitti, onu almağa geldim.

Korkudan titreyerek, ve hınçkırıklarını göğsünde boğmağa çalışarak pencereye yaklaşan Altın Bambu pancurun arkasından her şeyi duymuştu. Kulakları bir söz bile kaçırmamağa dikkat ederken bir yandan da gözleri bu mel'un adamın eline düşmektense kendisini boğmağa yarayacak bir ip arayordu. Babasının sesini duydu:

— Altın Bambu senin gibi deni bir adama göre değildir. Onu ben ancak kılavuz gönderip Allahın emriyle isteyen kendi küfvüne veririm.

— Bir vali oğlu hiç adi bir kızla evlenir mi? diyecekti galiba. Cümlesini bitiremedi. Pek galiz sözü, Wu Fu nun ince parmaklı çelik elile ağzına tıkandı. Boş bulunan vali zade attan düşerek başını bir taşa çarptı. Evvelâ ne olduğunu kavrayamıyan halk kendini toplayınca bir kıyamettir koptu. İfrit Yıldızı, yüzü kan içinde, yerden kalktı. Öfkesinden kızı unutmuştu. Yanındakilere emretti:

— Çabuk şu serseriyi yakalayıp hakimin huzuruna götürünüz. Ben kendi aleyhinde şehadet edeceğim. Delikanlı, bu akşam öleceksin. Sen bir valizadeye el uzatırsın ha!

— Evet, ben ona el kaldırdım ve eğer muhterem Mung Ting in kapısından çekilmezse tekrar ona el kaldırmağa hazırım.

Bunu söylerken kolunu ileriye doğru uzattığından korkak kibar hemen atına bindi. Adamları da Wu Fu yu yakalayıp ellerini bağladılar. Altın Bambu, pancurun arkasından, sevdiği adamın halini gördü. Onu ölüme sürüklediklerini biliyordu. Hemen babasına koştu. İhtiyar mahzun mahzun kızına baktı:

— Yavrum, dedi, şu melunun senin yüzünü görmesi ne kadar uğursuz geldi. Zavallı Wu Fu yu muhakkak mahvedecek.

Kız beyaz ellerini uğuşturarak yalvardı:

— Muhterem peder, o ölürse ben yaşayamam. Ne olursa senden olur. Ne yaparsan yap, sevdiğimi kurtar, bir çare bul.

— Kızım, şimdi hâkime gidip, meydan verirlerse, ona bildiğimi anlatayım. Yalnız unutma ki, ben artık eskisi gibi sözü geçer bir adam değilim. Belki dinlemez bile. Ben gelinceye kadar sen saklan, kimseye görünme.

Mahkemenin önünde halk toplanmış münakaşa ediyor, her kafadan bir ses çıkıyordu.

— Wu Fu'nun kafası kesileceğinde hiç şüphem yok.

— Mung Ting ve Wu Fu'yu ortadan kaldırdıktan sonra İfrit Yıldızı nasıl olsa kızından yana meramına erecektir.

— Ah, şu meluna bir şey olsa da kızlarımız şunun pençesinden kurtulsalar.

— Onun şerrinden Allahtan başka bizi kurtaracak yok.

Bu esnada, Wu Fu, mahkemeye getirilmiş, ve valinin oğlunun bir müttehim ile kendisini beklediği haberini alan hakim merasim kıyafetini giyerek koşa koşa gelmişti. Hâkim, İfrit Yıldızına yerlere kadar eğilerek selâm ve ihtiram borcunu ödedikten sonra sordu:

— Müttehim nerede?

Valizade elile Beş Uğur'u gösterdi.

— Kabahati nedir?

— Kabahatinin ne olduğunu bilmene ne hacet. Ben onu buraya getirdim ve cezasını istiyorum. Sana bu kâfi değil mi? Haydi çabuk, şunun idam ilamını yaz.

Korkudan titreyen hâkim Wu Fu'ya dönerek dedi:

— Sen müttehimlerin, hüküm giymek için getirildikleri hâkim huzurunda diz çökmelerinin âdet olduğunu bilmiyor musun. O halde neden diz çökme-

[Devamı 46 ncı Sahifede]

İşgal senelerinin fecayiinden sanih olmuş bir hikâye:

Fatmanın Evi

Müdrik bir ihtiyat ile, kahvemi getiriyordu.

Yaz sonlarında idi; senede üç beş kere uğranılan akraba evlerinden birine, Üsküdar sırtının yüksek ve tenha bir noktasında, harap bir halde bırakılmış olmasına rağmen hâlâ mebzul güneşin altında ölmez bir neşve ile canlı duran, bir eski köşke davet edilmiştim. Burada bir hafta misafir olacaktım. Beni kapıdan mini mini bir kız karşıladı. Ev sahipleri gülerek:

— Sizin hizmetçiniz!.. Misafirliğinizden memnun kalasınız diye bunu tedarik ettik...

Dediler. Bu muhakkak bir lâtife idi. Bu boyda, bu kıt'ada bir vücut için bu sıfat pek fazla bir şeydi. Onun şemsiyemi kavrayan eli o kadar küçüktü ki kabzayı zorlukla zaptediyordu:

— Ne kadar eyi!.. dedim. Ben de çalışayım ki hizmetimin yükü ancak onun hacmına göre olsun...

Sonra daha ciddî, sordum:

— Bu nereden çıktı?

Derhal simalarda latifenin hafif ifadesi silindi, ona bedel elemle titreyen seslerin kesik ve kısa cümleleri bana küçük kızın tercümei halini anlattı. Bu, dört satırla kabili icmal bir facia...

Fatmayı Karamürselden getirmişlerdi. Şehit olmuş bir baba, nerede kaldığından haber alınamıyan bir ağabey, yanmış bir ev, biri elde, biri kucakta diğer iki küçük kızla İstanbulun meçhul bir harabesine sığınmış bir ana, bir de işte gözlerinin içinde hâlâ hayatın bu garip oyunundan hayretini silemiyen manasile şu, cılız, sönük, sarı, kavruk çocuk...

Hep sustuk. Bu dört satırlık tercümei halin bü-

tün talakatini ruhun inliyen tefsirleri içinde daha derinden dinlemek, onun acılığına kana kana doymak için bir müddet, sislenmiş gözlerle, birbirimize bakışarak, fakat bir kelime ilâvesine lüzum görmiyerek, duruyorduk.

Fatma, elinde küçük bir tepsiyle, tabağına dökmemeğe çalışarak, yapılan işin büyük ehemmiyetini kavrayan bir ihtiyat ile, kahvemi getiriyordu.

Alnından düz kesilmiş saçları, tepesinde al bir kordela ile bağlanmış idi. Ancak dizlerine kadar gelen kıpkırmızı, ince beyaz çizgilerle, bir entarisi, temiz, etrafı dantelelerle süslenmiş bir önlüğü, bacaklarında düzgün, yeni siyah çorapları, ayaklarında sarı sandalları vardı. Ve bütün bu ihtimamlar arasında onun görücülere çıkan gelinlik bir hanım kız hali vardı ki derhal kendisini mukavemet olunamıyan bir sevimlilikle kucaklıyordu.

Tepsiyi bana uzatırken peltek bir telaffuzla ve ancak mahsus bir sesle: — Buyrunuz efendim!... diye ikram etti.. Onun için on iki yaşında demişlerdi, fakat ancak sekizinde gibi idi. Biraz irice yuvarlak bir başı, siyah, küçük, müdevver, birer kuş üzümüne benziyen gözleri, iki yumruğu bir avuç içinde haps olunabilecek kadar mini mini elleri, sonra ancak beş karışlık bir boyu vardı.

Bu betbaht vücudun hayata, ne fena, ne zalim, nasıl mahrumiyetler ve sefaletler getiren kahhar bir zamanda gözleri açıldığına, o günden bugüne kadar onun için yaşamak denen hadisenin ne müthiş bir musibet olduğuna fikrimi sevk etmekle Fatmanın bütün pörsümüş, solmuş sefaleti cismaniyeti, gözlerinin "bundan daha iyice bir dünya yok miydi?" istifsarı hüsranile ağlayan elem mansı, bütün hey'etinde büyümek için lâzım gelen havayı hayatı lâyıkile teneffüs edememiş, içinde daima yanan sinsi bir dert ateşile kavrulmuş bir cüce hali veren uzviyet tereddisi izah edilmiş oluyordu. Bununla beraber onu söyletmek için başladım: - Fatma, dedim, gözlerini kaldırarak : - Efendim... Dedi. Sesinde öyle bir mazlumane teslimiyet vardı ki devam edemedim. Sözü başka tarafa çevirdim : - Bekleme, kızım, ben kahvemi geç içerim; dedim.

Onu söyletmemek kararında sebat etmeliydim. Akşam sofrasında tekrar bu meraka mağlup oldum. Ne için? Onu hayatının musibetine dair kendi lisanile söyletmek istiyordum, gaiba...

Bir aralık, öbür omuzile, bellisizce kapıya dayanarak kim su istiyecek, kim ekmek istiyecek diye, ciddi gözlerile, beklerken, ben yine başladım!

— Fatma... Dedim.

— Efendim? Dedi. Bir Ekmek sepetine, bir su surahisine baktı.

— Senin baban varmiydi?

— Vardı.

— Ne oldu?

— Şehit oldu...

Şeleri telaffuz edemiyordu: Sehit... Diyordu.

— Büyük kardeşin?

— Vardı ama.. Omuzlarını kaldırdı, dudaklarını büktü : "Bilmiyorum ne oldu?„ demek istedi.

— Küçük kardeşlerin?...

— İki tane... Dedi ve bir elini kaldırarak yanlış anlaşılmasın diye iki parmağile işaret etti, ve yutkunarak :

— Annemin yanında... Diye ilâve etti.

— Annen nerede ?

Yine omuzlarını kaldırarak yine dudaklarını büktü. Bütün bu suallere, lakayt imişçesine, fakat müteessir görünmemek, kendisini memnun farz ettirmek isteyen cebrî bir sükût ile cevap veriyordu. Son sualden sonra, galiba bu lâkaydane sükûtta daha ziyade devam edememekten korkarak, gözlerini benden çevirdi; odanın köşesine, uzak ve loş bir köşesine dikti. Hep susuluyordu. Odanın havasında bir ezanın helecanı çalkalanıyor gibi idi. Bardaklara uzanan ellerde, tabaklara dokunan çatallarda, hatta soluyan nefeslerde bir şamata yapmaktan ihtiraz takayyüdü vardı. Bir dakika durdum, o, hep loş köşeye dikilmiş gözlerile duruyordu. Artık devam etmemek münasipti. Ne oldu, bilmem, son sual de dudaklarımdan çıktı :

— Eviniz varmiydi, Fatma?...

O zaman beklenmiyen bir hadise oldu. Fatma durdu, cevap vermedi, hep oraya, odanın o uzak ve karanlık köşesine bakıyordu; birdenbire müthiş bir korku ile iki ellerini birden oraya uzattı, göya nagihân oradan, o loş ve kuytu noktadan, korkunç bir alev fışkırırmışçasına, mahuf bir rüyanın derinliklerinden gelen bir sesle bir saniye sızladı, sonra ellerini gözlerine kapayarak:

— Yanıyor!.. Yanıyor!.. Diye haykırdı. Ve birden dönerek, bu afet manzarasından kaçarak, fırladı, çıktı; dışarıda hıçkıra hıçkıra ağlıyan, uluyan, inleyen sesini işittik. Ve bu bir matem enini şeklinde, bizi hep susarak önümüze bakmağa mecbur eden bir hal ile, uzun bir zaman devam etti.

*
* *

Bir kaç gün sonra idi, kameriyede yelken bezinden açılır kapanır bir sandalyeyi son noktasına kadar yayarak, adeta yatmış denecek bir vaziyette, Vilson nazariyatının saadeti - akvama tesiratına dair bir risale okuyordum. Bir aralık arkadan, kameriyenin gerisinden bir mırıltı işittim.

Birkaç hatve ötede küçük ve muhteriz bir ses konuşuyordu. Kimdi? Doğruldum, menekşe güllerile karışık bir taflan kümesinin arasından baktım. Biraz ötede, Fatma, kumların üstüne oturmuş, bacaklarını uzatmış, bir şeyle meşguldü. Ve muttasıl, kendi kendisine söyleniyordu. Ne diyordu? Fark olunmıyordu;

[Devamı 47 nci Sahifede]

Birinci Dil Kurultayından Sonra Dil Işleri

AHMET CEVAT

Gündelik gazetelerde dil işlerine dair çıkan yazılara şöyle bir göz gezdirilince bu son derece ehemmiyetli meselenin bu kadar yanlış anlaşılmasına, halli için atılanlar arasında dil işlerinde ihtisas şöyle dursun tamamile bilgisiz kimselerin bu derece çok bulunmasına, bilenlerin de hemen hiç karışmayıp seyirci durmasına şaşmamak mümkün değildir.

Meselenin büyük, pek büyük ehemmiyeti ancak dilin ihtiyaçları göz önüne getirilince anlaşılır. Halbuki bizim gazeteler ihtiyaçları ortaya atmadan, gelişi güzel, liste liste teklifler yağdırıyor; bu tekliflerin yüzde doksan dokuzu ise öyle yanlış, dilimizin yapısına öyle uygunsuz ki hepsi kabul olunmuş olsa, muasır medeniyeti kucaklar, mükemmel bir kültür dili şöyle dursun, şimdiki halile bile güzel edebî eserler yaratmağa kâfi gelen bugünkü dilimizi de bozmuş oluruz.

Meselâ biri çıkıyor, "vergi tahsili„ yerine "vergi alıgısı„ diyelim diyor. Bir kere vergi alınmaz, toplanır, derilir. Sonra, "algı„ zihinde birdenbire „çalgı" ile birleşir, bu şekildeki alet isimleriyle kümelenir, bir alet veya vasıta manasını giymeye çalışır. Bununla beraber, teklif edenin arzusuna göre, kelimenin bir fiil ismi manasiyle anlaşıldığını farz etsek bile „vergi tahsili„ ndeki aksiyon "sevgi, bilgi„ gibi fiil isimlerinden anlaşılan manayı ifade etmez. "Yurt sevgisi„, hayat bilgisi„ devam eden, daima mevcut düşünülen aksiyonlardır. "Vergi tahsili" ara sıra işlenen ve yalnız bu işlenmesiyle düşünülen bir aksiyondur. Bu işi biz „bağ bozumu, koç katımı, meyva derimi, zeytin devşirimi...„ ile yaklaştırabiliriz; doğum, ölüm gibi fiil isimlerini de bunlardan uzak bulmayız. O halde "vergi tahsili„ yerine „vergi algısı" değil „vergi derimi" gibi bir karşılık bulabiliriz. Şüphesiz halkın anlamadığı ve kullanmadığı yabancı sözleri dilimizin köklerinden yaratmak gerektir, fakat yaratılacak sözlerin, halk tarafından, eskilerinden daha kolay anlaşılması, ve hususiyle, dilin yapısına uygun olması da gerektir.

Gördüğüm tekliflerin en çoğunda bu tahkıksizlik vardır: Köklerimizin ve eklentilerimizin cezir ve manaları, zihindeki kümelenmeleri (*association*) tahkik edilmeden, uzun uzun karşılaştırılmalar yürütülmeden, tercih sebebleri meydana çıkarılmadan, gelişi güzel manasız lâflar uydurulup ortaya sürülüyor. Hattâ çok defa lâhika bile icat ediliyor. Meselâ birinin "kabul„ yerine teklif ettiği "*alıngamak*„ böyle uydurma bir *-inge* eklentisile (al-mak) tan veya *-ge* ile (alın-mak)tan yapılmıştır. Bizde bir (esirgemek) fili vardır, fakat bunda görülen *-ge* nin eklenti olduğu söylenemez, çünkü kalktıktan sonra kalan *esir* lafzının *esirgeme* ile hiç bir mana yakınlığı kalmıyor.

Başkaları da aynı „*kategori*" den olan isimleri aynı eklenti ile teşkil etmeye kalkışıyor, (Meselâ alet isimlerini *-gi*, mekân isimlerini *-ek*, *-lek*, nisbet isimlerini *-ce* ile v.s.). Fakat dilin kullanmakta olduğu vasıtalar bunlardan ibaret değil ki. Kazma, döven, süzgeç, keser, oklava, gözlük, kıskaç, yastangaç, silecek, çakı, çekiç, ölçü, ölçek, süpürge... de alet isimleridir. Yalnız bu misaller bize gösteriyor ki dilimiz, inkişaf tarihi içinde, -gi den başka 14 eklenti daha kullanarak alet isimleri yaratmıştır. Sonra, rende, pulanya, makkap, örs gibi basit alet isimlerimiz de kim bilir kaç yüz tanedir? Makine, alet, cihaz gibi cins isimlerine tahsis mütemmimi vererek yarattığımız alet isimleri ise sayılmıyacak kadar çoktur ve çoğalabilir: Dikiş makinası, yazı makinası, fotoğraf cihazı, iskandil aleti.. Bunların da bir çoğu ihtirâ edenin ismile anılır: — Bir *singer*, bir *kodak*, gibi. Bütün bu isimler atılır da bir biçimde alet isimleri yaratılır mı?

Başkaları "*bozgun, vurgun, yorgun*„ sıfatlarına bakarak "*zorgun*„ sıfatını yaratıyorlar, ve „*boz, vur, yor*„ köklerinin fiil, „*zor*„un isim olduğunun farkına varmıyorlar. Hiç isim maddelerine *- gin, - kin*, şekli verilebilir mi?

Başkaları ise Anadolunun muhtelif yerlerinde gelişi güzel toplanmış „yerli ağzı" - *Patois*-söz listeleri neşrediyorlar. Bunları neşretmekten maksat nedir? bilinmeyor ve gazeteleri okuyan halk bundan sonra o gibi sözleri kullanarak konuşacağımızı zann ediyor. Yurdumuzun başka başka yerlerinde 10 : 13 kadar „yerli ağzı„ kullanıldığı anlaşılmaktadır; bunların içinde yalnız biri, İstanbul lehçesi, *müşterek türkçe* nin temelidir. Bütün kitaplar bu lehçe ile yazılmakta, herkes - Türkiyenin neresinde doğmuş olarsa olsun - İstanbullular gibi konuşmağa çalışmakta, kimse kendi vilâyetinde konuşulan dilin *müşterek türkçe*, son zamân tabirile *orta türkçe* (le turc commun) olduğunu iddia etmemektedir. Bu bizim için büyük bir nimettir. Millî mevcudiyetimizin en belli başlı unsurlarından biridir. Bu millî bağı gevşetmek değil kuvvetlendirmek lâzımdır. Anadolunun her tarafında senelerdenberi yapılan ve az zamanda ikmal edilmesi düşünülen *derleme* nin ehemmiyeti pek büyüktür, fakat ondan umulan faideler gündelik gazetelerin neşrettiği listelerden çıkarılan

manadan büsbütün başkadır: *orta türkçe lehçesinin eksikleri pek çoktur,* bunlar ikmal edilecek, ve ikmal edilirken en başta Anadolunun öbür şivelerinde, yerli ağızlarındaki söz haznelerine bakılacak, onlarda bulunabilen sözler eksiklikleri doldurmağa kullanılacak. Bunun için gündelik gazeteler halkın zihnini şaşırtmamak için, ya neşrettikleri listelerin başında maksadı anlatmalı, yahut bunları dil cemiyetine gönderip neşirden vazgeçmelidir. (Yurdun yerli ağızlarını derlemekten beklenen ilmî maksatlar da vardır, bunlar sayesinde muhtelif Türk kabilerinin göç yolları ve daha bir çok ehemmiyyetli tarihî vak'alar anlaşılır. Dilin inkişaf tarihi içinde kıymetli vesikalar elde edilir). Gazetelerde tutulan yolun yanlışlığı hakkında bir fikir verdikten sonra, meselenin ehemmiyeti hakkında bir fikir verelim. Bunun için dilin ihtiyaçlarını okuyucularımızın gözleri önüne getirmeye çalışalım.

*
* *

Halkın sakladığı ve kullanageldiği güzel türkçemizle san'at eserleri yüksekliğinde kitaplar, romanlar, tiyatrolar, şiirler, manzum piyesler yazılabildiğini herzaman yazmakla ve söylemekle iftihar ederiz. Fakat Şark medeniyetinin asırlarla devam eden tesirleri altında kültür lisanımız, ilim istılahlarımız baştan başa yabancı ve türkçemizin yapısına taban tabana zıt bir lisanın, arapçanın verdiği unsurlarla doludur. Dünyada en eski medeneniyeti, daha sonra orjinal medeniyetler yaratmış olan Türklerin, *Kodatkobilik* gibi bir kültür mecellesi bırakmış olan büyük milletin torunlarıyız; fakat son asırlarda yabancı bir ruh ile kurulmuş, yabancı bir lisan ile ifade olunmuş bir medeniyetin tesiri altında kalmakla kültür ve ilim dilimiz o derece fakirleşmiştir ki beş duyğumuza çocuklarımızın anlayabileceği beş isim veremiyoruz: Basıra, samiâ, şamme, zaika, lâmise... İşte sekiz yaşında başlıyan ilk kültür tahsilini çocuklarımıza bu vahşi sözlerle vermeye mecbur oluyoruz. Dilin millî yapısına tamamile yabancı olan bu sözler benimsenmiyor. Eşyanın biçimlerini öz dilimizle anlatamıyoruz: Noktadan başlıyarak *kürevi müsellesata* kadar bütün hendesemiz arapçadır, hem de *meşşuru-mütevaziyülmüstatilat* suretinde terkipli bir arapça. Rakamdan başlıyarak *temamî* ve *tefazulî* ye kadar bütün hesabımız da arapçadır, hemde *kasımı -müştereki- âzam* suretinde terkipli bir arapça. İlmin temelini teşkil eden riyaziyede sekiz dokuz yaşlarındaki çocuklarımıza en küçük sayı ve ölcü münasebetlerini de öz dilimizle anlatamıyoruz.

İşte dilimizin belli başlı ihtiyaçlarından biri budur: İlk mektep tahsilini türkçeleştirmek! Bunun lüzumunu kavramıyacak ve bu teşebbüsü alkışlamıyacak tek bir türk var mıdır?

Halkımız, her medenî milletin halkı gibi, müstahsildir, istihsal ettiği mallarla, kıymetlerle medenî bir Türk milleti yükseliyor. Fakat bu halk "istihsal, müstahsil" sözlerini anlamıyor. İlk mekteplerimiz, tahsilin ana dilinden çıkmış istılahlarla yapılamamasından dolayı, Garbın ilk mekteplerinden ne kadar aşağı vaziyette ise, iktisadi münasebetleri ifade eden tabirlerin ana dilinden olmaması sebebiyle de, halk terbiyesi ve kültür seviyesi bizde çok geri kalmağa mahkûmdur.

İşte dilimizin belli başlı ihtiyaçlarından ikincisi budur: halk terbiyesini yükseltmiye müsaade edecek kültürü türkçeleştirmek!

Bunun da lüzumunu kavramıyacak ve bu teşebbüsü alkışlamıyacak tek bir Türk varmıdır?

Görülüyor ki en esaslı dil ihtiyaçlarımız anlaşılmış olsa, bütün faaliyetler buraya sevk edilse, bilenlerin müşterek faaliyetinden meyva verici neticeler beklenebilir, ve şimdiki gibi halkı kuşkulandıracak, büyük millî teşebbüsü gülünç vaziyete düşürecek tezahürlere meydan kalmaz.

*
* *

Dilimizin kültürel ihtiyaçları daha büyüktür. Bütün ilimlerin mevzuunu teşkil eden şeyler birer tasnife tabidir. Bu tasniflerde her türlü varlıklar birbirlerinden türlü türlü farklarla ayrılırlar ve ona göre isimler alırlar. Bundan her türlü isim bilgileri (*nomonklatur*) doğmuştur; her şey için, her fikir için, her duygu için bir isim bilgisi vardır. Felsefenin, riyaziyenin, kimyanın, fizikin, makinenin, nakliye vasıtalarının, binaların, oyunların, modaların... birer nomanklatürü vardır. Muasır medeniyetin iskeleti bu isim bilgileridir. İşte lisanımız bu isim bilgilerinde son derece fakirdir; zenginleşmeye, yeni yeni sözler, yüzler ve binlerle yeni yeni sözler yaratmağa veya almağa mecburdur.

Bu isim bilgileri yalnız ihtisas ilimleri için değil, edebî mevzular ve sadece her günkü konuşmalar için de mühimdir. İhtisasi ilimlerinin isim bilgilerinden evvel, konuşma dilinde ve edebi mevzularda kullanılan sözlerin başka lisanlardaki zenginlikleri hakkında bir fikir edinmemiz faideli olur. Arapca *irade* sözile anlattığımız mefhumun türlü tezahürlerini anlatmak için bizim ve Garp milletlerinden birinin, mesela Fransızların, kullandığı sözlere bakalım. Bizim dilimizde, menşeleri ne olursa olsun, *irade* ile alakalı fikir ve duyguların ifadesine mahsus olan sözleri pek mahduttur:

Dilek, istek, arzu, haves, temayül, maksat, gaye, hedef, mefkûre, karar, inat, israr, sebat... bilmem bunlara daha hangi kelimeleri katabiliriz?

Bize Fransızların bu mefhum ailesi için kullandığı sözleri *Paul - Rouaix* lugatinden alalım :

Volonté : Volition, velleité, lubie, fantaisie, caprice toquade, dada, manie, marotte, tendance, pente penchant, propension, aspiration, inclination, vocation, projet, projet en l'air, intention, but, parti, visée, idéal, plan, dessein, décision, détermination, résolution

coup de tête, initiative, entêtement, obstination acharnemcut, persistance, tenacité, opiniâtreté, insistance, persévérance...

Bizim on üç on dört ismimize mukabil fransızcada kırk kadar kelime var. Asıl en mühimmi bu kırk fransızca kelimenin hepsi, menşei ne olursa olsun, fransızcadır, ve ilk mektepten çıkan her Fransız çocuğu bu sözlerin hepsini benimsemiş bulunur, konuşmalarında kullanır. Bizde ise iradeyi, gayeyi, ısrarı, mefkûreyi, temayülü halk hiç kullanmaz; ilk mektep dahi bu beş lafzı hayata geçirmemektedir; çünkü bunların dördü (irade, mefkûre, temayül, gaye) yabancı bir dilden yazıya yeni geçmiştir. Kala kala halkın dilinde (dilek, istek, arzu, heves, inat) kalıyor: ilk mektebi yapanlar arasında da "*ibrar*„ ı kullanabilenler görülüyor. - *mefkûre* müneverler arasında bile henüz tutunamamış, *ideal* rekabet etmektedir.

Bunun neticesi olarak fransızcadan yapılan tercümelerde *kapris, fantezi, mani, proje* sözlerinin olduğu gibi kullanılmağa başladığını görüyoruz.

Volition, vellèité, lubie, marotte, dada tabirlerini tercüme için ise *heves, geçici heves* den başka söyleyecek bir şey bulamayoruz. Bunun gibi, *inadı, ısrarı* beşer onar tabir makabilinde kullanıp geçmekten başka çare bulamıyoruz.

İki gün evvel gazetelerden birinde *sympathie, sympatique* isimlerine "*sevim*„ ve "*sevimli*„ nin tam karşılık olabileceğini okumuştum. Fakat böyle bir fikri kat'i olarak ileri sürmeden evvel *sympathique* mefhum ailesine giren bütün düşünce ve duyguların garp dillerinden birindeki dil işaretlerine göz atmalıdır. İşte aynı lûgatı açıp alıyorum :

Agréable: attrayant, attractif, gracicux, charmant, délicieux, delectable, enchanteur, enivrant, adorable, régalant, affriolant, ragoûtant, bon, séduisant, captivant, entraînant, intéressant, piquant, aimable, sympathique, avenant, plaisant, engageant, séant..

Bu ailenin sıfatlarını keyfiyet isimleri takip ediyor:

Agrément, attrait, attraction, amabilité, aménité, délice, régal, plaisir, satisfaction, séduction, appas, charme, ensorcellement, entraînement, enchantement, fascination, intérêt, grâce...

Bunların arkasından fülleri geliyor, ki fazla meşgul etmemek için sıralamaktan vaz geçiyorum.

Bunlara karşı bizim, "sevim ve sevimli„ sözlerimize ilâve olunacak "hoş, nefis, latif...„ gibi sıfatlardan başka son zamanlarda edebi yazılarda görünmeye başlayan "büyüleyen, büyüleyici - büyü„ tabirlerimizi sayabiliriz. Zann ederim ki, bu karşılaştırmalar önünde dilimizin konuşma mevzularında da dahi inkişafsız, fakir kaldığını tasdik etmeyecek kimse bulunmaz.

Buna çare ?

İşte Anadolu ve İstanbul halk dillerinin söz hazneleri, eski kitaplardaki söz hazneleri en ziyade bunun için toplanıyor. Ağızdan kitaptan derlenecek sözler mefhum aileleri tertibi altında fişlenecek, ondan sonra Garp dillerindeki aynı mefhum ailelerile karşılaştırılacak, elimizdeki söz nukudu ile hangi ve ne kadar mefhum malı alabileceğimiz o suretle anlaşılacaktır.

Bu da yetişmezse diğer türk lehçelerinin, bize en yakın olan edebî türk dillerinin söz hazinelerine müracaat olunacak ve eksiklerimiz bu eski mallarımızla doldurulmağa çalışılacak. Bu ihtiyacı da anlamayacak ve doğruluğunu tasdik etmeyecek tek bir Türk tasavvur edilebilir mi?

***

Büyük Mustafa Kemalin memlekette açtığı büyük kültür ve tarih tetkikleri Türk lehçelerinin sayısını çoğaltıyor. Yakında eski *ionien* cenin bir Türk lehçesi olduğu ilmî bir hakikat haline gelebilecektir. O halde eksiklerimizi, hususiyle ıstılah sahasında, doldurmak için bize açık bulunacak zengin millî söz hazinelerinden biri de *ionience* olacaktır.

Pipoma

Ben kendi flütümde kendim çalarken gamı
Bir orkestra gibi doldurdun sen odamı
Boynunda gerdanlığın, kolunda bilezikler..

Nasıl yaz devrederse üstünde ağaçların
Öyle ılık düşerdi omzuma gür saçların,
Perdeler kapanırdı, gülümserdi ışıklar.

Uyku, odanın ayak seslerini dinlerdi,
Ve gölgeler içinde uzar ve serinlerdi
Yağmur altında çakıl yollar gibi hislerim.

Bir gece katarile kaybolan veda gibi,
İç içe silinirdi sularda hava gibi
Dört köşe aynalarda konuşan akislerim.

Ve sergüzeşt arayan siyah bayraklı gemi,
Korsan gemisi gibi salardım düşüncemi
Dumanda yüzdürdüğüm kayıkların peşine.

Romayı yakan Neron gibi dalardım hazla
Dudağıma ses gibi yapışıp ihtizazla
Gölgemi genişleten pipomun ateşine!..

Sabri Esat

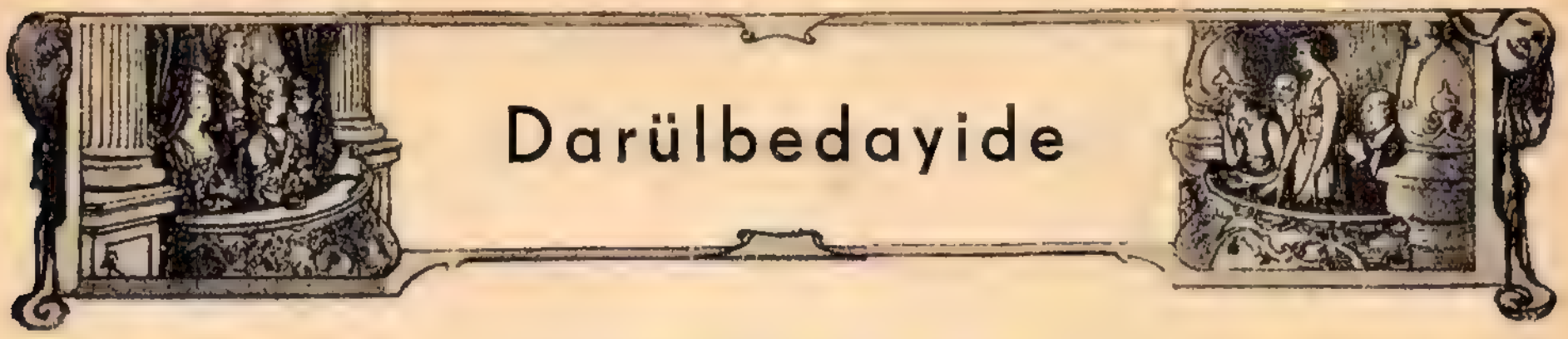

MEVSİMİN İLK İKİ HAFDASİ

Yedi Köyün Zeynebi , Pazarertesi - Pesşenbe, Mucize

YAŞAR NABI

Şehir tiyatrosu geçen sene gibi bu mevsim de kapılarını Seniha Bedri hanımın bir eserile açtı. Geçen senenin ilk eseri olan ve yine bu sütunlarda kıymetini izah etmiş olduğumuz *"Namus„* piyesi büyük Alman muharriri H. Sudermann'dan tercümeydi. Bu mevsimin ilk piyesi olan *" Yedi Köyün Zeynebi„* ise yine büyük bir Alman edibinin, Gerhard Hauptmann'ın eseridir.. Aslında ismi Rose Berud olan bu piyes lisanımıza adapte suretile çevrilmiştir. *Yedi Köyün Zeynebini* Darülbedayi sahnesinde gördükten sonra "keşke, dedik, keşke bu da Namus gibi doğrudan doğruya tercüme edilmiş olsaydı da üzerinde ne kadar uğraşılmış olursa olsun buram buram Alman kokusu tüten bu köy sahnelerinde yerini tamamen yadırgayan Zeynep yerine Rose u görseydik.. O zaman alkışlarımız can ve gönülden kopacak, içimizden bir isyan ve inkâr sadası yükselmiyecek ve biz çok kıymetli bir eserden sadece sitayişle bahsetmek fırsatını bulacaktık..

Musahip Zade Celâl B.

Yedi Köyün Zeynebini seyrettikten sonra Seniha Bedri hanımın çok tehlikeli bir yol olan adapte çıkmazına bir daha girmemesini ve aslına çok sadık tercümelerile, her zaman olduğu gibi, bize Alman edebiyatını tanıtmaya devam etmesini temenni ederim.

*Yedi Köyün Zeynebi*nde Rose Berud un vak'aları hemen tamamile aynen muhafaza edilmiştir. Âdat ve ananelere taallûk eden ufak tefek değişiklikler var.. Halbuki bir Alman köyünde geçen bir vak'ayı bir Türk köyünde, bahusus Anadolunun ortasında geçirmek istersek esas temi aynen muhafaza etsek bile eserde pek çok tadilât yapmamız, hemen yeni baştan yazmamız icap eder ki bu da doğrudan doğruya telif bir eser vücuda getirmekten iyi değildir.

Rose Berud de esas tem olan bir köylü kızının köy delikanlılarının hırs ve iştahlarına kurban gitmesi ve bütün köyün hakikî mücrimler yerine kabahati zavallı kıza yüklemeleri keyfiyeti Anadolunun her hangi bir köyünde geçebilecek bir vak'adır. Fakat Anadolunun ortasında intihap ettiğimiz bu köyde kaçgöçü kaldırır, köylüleri mükemmel ve temiz bir İstanbul lehçesile konuşturur ve köylü kız ve kadınların ağzından felsefî düşünceler dinletirsek biraz gülünç olmaktan kurtulamayız.. Realist bir eseri realiteye uygun bir şekilde nakletmek icap eder, bunu yapamayacaksak tercümeden şaşmamalıyız..

Seniha Bedri hanımın adaptesinde küçük bir noktaya daha temas edeceğim: Neden köyde temiz kalpli olduğu halde daima ezilen unsuru bir softa, ve haris küstah ve menfaatinden başka hak tanımayan unsuru da medeniyetin köydeki mümessili olan bir makinist şeklinde göstermiştir.. Eserin aslında böyle olabilir, fakat naklederken bu noktaları düşünmek ve inkılâbımızın aleyhine en uzak ihtimallerle velev bilvasıta bir tarzda da olsa bir fikir verecek terkiplerden kaçmak lâzımdır. Bizde daima olduğu gibi mütegallibeyi ve ahlâk düşkününü bir softa kılığında göstermek pek âlâ mümkündü.

Yedi Köyün Zeynebi hakkında daha uzun söy-

lemek istemiyorum. Alman edebiyatının bu güzel eseri gerek adapte ve gerek temsil tarafından sahnemizde öldürülmüştür.. Çünkü temsil de çok fena idi.. Mahmutla, her rolün altından kolaylıkla sıyrılmasını beceren Galipten ve yeni bir istidat olarak beliren Saniyeden başka, mümessillerin hiç biri üzerlerine aldıkları rolleri hakkiyle oynayamadılar.. Zehra hanımın böyle ağır roller için henüz kâfi derecede olgun olmadığı görülüyordu.

***

Geçen sene gibi bu sene de mevsimin ikinci piyesi Musahip Zade Celâl bey üstadımızın yeni bir eseri oldu.. İlk gece, tiyatronun, daha öğle vakti tamamen tutulan, bütün yerleri doluydu ve ayakta seyredenler de çoktu.. Halk çok sevdiği muharririn, kendilerini aldatmıyacağına daha önceden emin, daha önceden alkışlamaya hazır olarak tiyatroya koşuyor. Çünkü biliyor ki perde açıldığı zaman görecekleri sahneler kendilerine kat'iyen yabancı gelmiyecek, bütün benliklerine nüfuz etmiş eski hatıralarını bir daha yaşayacaklar. Millî Dehanın — Karagöz ve Orta oyununu yaratan hakikî Milli dahanın — tezahürlerine şahit olacaklar.. Ve hakikaten de yine böyle oldu..

Fermanlı Deli Hazretleri, Aynaroz Kadısı, Kafes Arkasında, Bir Kavuk Devrildi, Mum Söndüden sonra *Pazartesi - Perşembe* Celâl Beyin Darülbedayie verdiği altıncı komedi.. Bir saat intizamile çalışarak her sene bir eser veren üstadın daha bir çok seneler sayini Türk temaşasına hasretmesini temenni edelim..

Bütün zamanını yalnız temaşa müellifliğine hasreden ve başka meşguliyeti olmıyan bir muharririn senede ancak bir eser vermesi belki az görülebilir.. Fakat bu eserler için onun ne kadar dakik bir şekilde çalıştığını ve piyeslerinin dokümante olması için ne uzun mesai sarf ettiğini bilenlerin bu her sene bir piyes vermeyi bir veludiyet addetmeleri tabiidir.

Musahip Zade kabiliyet ve istidadına çok uygun olan temaşa tarzını değiştirmemekte inatçı bir sebat muhafaza ediyor.. Tamamen kendine has ve orta oyununun çok mütekâmil bir şekli olan komedilerinde daima maziden sahneler yaşatmaya, bizi asırlarca geriye görürerek ecdadımızın nasıl yaşadıklarını bize göstermiye çalışıyor.. Mazicilikte en mütehassıs bir şahsiyet olan üstadın bu başkası tarafından doldurulması imkânsız boşluğu biran evvel kapatmak için gösterdiği gayreti takdirle yad etmeliyiz.. Ak saçlarına rağmen genç ve inkılâpçı bir ruh taşıyen üstat bizi maziye görüren bu eserinde Osmanlı Saltanatının inhitat devresindeki payıtahtın nasıl vurulmuş bir yemiş gibi içten içe çürüyerek inkıraza doğru gittiğini göstermek ve an'aneprestliğin, taassubun, uyuşukluğun, cahilliğin bu inkırazı hazırlamak için nasıl el ele vererek çalıştıklarını göstermek için hiç bir fırsatı kaçırmıyor.

Pazartesi - Perşembe de de Osmanlı İmparatorluğunun yeni bir cephesini, kalemlerdeki kırtasiyecilik ve uyuşuklukla, istidat ve kabiliyetin değil hile ve kurnazlığın nasıl yükselerek en mühim makamları işgale alet olduğunu gösteriyor. İliklerimize kadar işlemiş olduğu için inkılâpçı hükûmetimizin sarfettiği büyük gayretlere rağmen hâlâ dairelerimizden tamamen söküp atmıya muvaffak olamadığımız bu, işi savsaklamak, bu dalga geçmek zihniyetinin sahnede tesbiti bütün seyircileri güldürdü ve eminim ki güldürürken düşündürdü de.. Bu düşünce, gülerken dimağ işlemeden bile, tahteşşuura geçmek için gözlerden giden yolu bulur.

Yalnız eserin güzelliği ve ciddiyetile telif edemediğim üçüncü perdedeki macun sahnesini ve bu sahnenin sebebiyet verdirdiği müfrit jest ve gürültüleri hoş göremedim. Halkın kahkahalarını biraz eksiltmek bahasına da olsa eserlerin nezaheti namına bu tarzda nüktelerden içtinap etmek bence daha doğru olur. *Pazartesi - Perşembe* Musahip Zadenin diğer bütün piyesleri gibi büyük bir rağbete mazhar oldu. Ve yine perde bitmek tükenmek bilmez alkışlar arasında kapandı. Celâl Beyi, inkılâbın bu ak saçlı genç işçisini Türk harsı ve Türk san'atı namına bir kere daha hararetle tebrik etmeyi kendime vazife bilirim.

Eser nmumiyetle güzel oynandı. Bütün aktörler çok yakından ve candan tanıdıkları tipleri muvaffakıyetle yaşatmak için ellerinden geleni yaptılar. Yalnız Hazım Beyin, eseri vodvile çeviren çok müfrit jestleri şehir tiyatrosu sahnesine yakışmıyor.

***

Fransız temaşasının İki Ahpap çavuşları Francis de Croisset ile Robert de Flersin "Docteur Miracle" isimli komedisini kıymetli tiyatro san'atkârımız İ. Galip Bey "mucize„ ismile lisanımıza tercüme etti. Bu dramatik ve hissî komedide şu fikrin münakaşası yapılıyor: Şayet günün birinde bir doktor insanların asırlaca müddet yaşamasını temin edecek serom keşfederse hayat nasıl bir şekil alacak, ve bu ihtira dünya yüzünde hayatı mes'ut mu yoksa bedbaht mı yapacak? Koltuğunda uyuklayan bir doktorun gördüğü rüyadan ibaret olan komedinin mevzuu bu suale menfi bir cevap veriyor. Ve böyle bir keşfin insanlara yapılacak en büyük fenalık olacağını iddia ediyor. Çünkü beşer ömrü uzatılmakla beraber hayatı durdurmak imkânı olmıyacak, harpler ortadan kalkacak ve bu defa dünya müthiş surette çoğalacak nüfusile bir haset ve kin deryası halini alacaktır.

İlk bakışta bir fikir piyesi gibi görüuen Mucize, hakikatinde bütün kuvvetini fikirden değil vakıaların hareketinden almaktadır. Çünkü orada yürütülen fikirler basit ve birbirini nakzedici mahiyettedir, ve öyle tertip edilmişlerdir ki münevver kitleyi tatmin

[Devamı 47 nci sahifede]

Birinci Dil Kurultayında Enfes Bir Hitabe

RUŞEN EŞREF

Büyük Gazi,
Arkadaşlar!

İlk dil kurultayı bugün sonuna eriyor. Böyle büyük ve tarihî bir vazifeyi gören kurultayı saygı ile selamlarım. Güzel İstanbula ne mutlu ki harf inkılabı ilkin onda hazırlanmıştı. Dil inkılabının ilk hızı da şimdi ondan başlıyor.

Arkadaşlar!

On gün her biri saatlerce süren celselerde Vekil Bey, âlimler, edipler, şairler, münekkitler, dilciler, gramerciler, ıstılahçılar söz aldılar; derin düşüncelerini söylediler; özlü dileklerini anlattılar. Bunları bu salondakiler dinlediği gibi havaları aşarak yurdun dört bucağına da seslerini duyuran demir ağızlar önüne toplanmış bütün yurttaşlar dinlediler. O yurttaşlar ki kurultayınızı kutlulamak için yolladıkları binlerce tel yazıları göreceğiniz işi alkışlıyan bir millet sesi idi.

Önümüzde daha zaman olsaydı, kadın, erkek daha nice hatiybin biribirinden değerli sözlerini dinliyecektik. Onların söylenmemiş olması, söylemek istedikleri şeyin duyulmıyacağı demek değildir. Umumî Kâtiplik elindeki yazıları umumî merkez heyetine verecektir. Bunlar ileride bastırılıp yayılacaktır. Böylece, kurultaya yurdun dört bucağından getirilmiş olan hiç bir armağan sayılmadan unutulmuş, sunulmadan saklanmış olmıyacaktır.

Arkadaşlar,

Bütün hatiplerin sözleri Kurultay programının altı maddesi üzerinde toplandı.

Bu program Türk dilini üç zaman içinde düşünüyordu: Dilimizin dünü, bu günü, yarını. Onun için diyebilirim ki bu program, tarihi ve coğrafyası olan bir programdı. Çünkü Türk dilini zaman ve mekân içinde göz önüne koyuyordu. Gördük ki Türk dili genişlikten yana Asyanın göbeğinden Büyük ve Atlas Oselarının kıyılarına, Hint Oseanının kıyılarından Fenlandiya körfezi kıyılarına kadar yayılmış bir ummandır. Derinlikten yana ise insan zekâsının en ıraklardaki belirtisine kadar gider uçsuz bucaksız bir yoldur.

Gördük ki dilimiz tarihin en ilk izlerinin de ötesine varabilen devirlerdeki büyük muhaceretlerin dili olmuştur. En ilk ve eski kültürlerin dili olmuştur. En büyük zaferlerin dili olmuştur. Bu günkü lingüistiğin kök diye baktığı sanskritçe, yunanca, latince gibi dillerin de daha kökünde duran bir dil... Sumerce, Etice gibi ilk Asya medeniyetlerinin dili.

Bu kadar uzak benliği olan dilimiz fatihlerin orduları ile, medenî alışverişlerin yolu ile eski, yeni dünyaları kaç boy daha dolaşmış, kendi varlığından nice izler bırakmış.

O, pek yakın bir geçmişte bile Afrikanın Cezayirinde, Sudanında, Avrupanın Nemçe sınırlarında konuşuluyordu.

Bu gün bile onun coğrafyası her dilin çizmeyeceği çizgileri çok ötelere aşmaktadır. O, hâlâ Balkanlardan Hint sularına, Çin içerlerine, buzlu istep derinliklerine kadar konuşuluyor. Onun her bir lehçesi, bir diyarı tutmuş, bir ıklimi benimsemiş, orada kendinden olmayan dillere göğüs geriyor. Bir çok yerde mektepsiz, bakımsız kalsa da halkın bağrında bir ruh zırhına bürünmüş olarak diri duruyor.

Türkçe: Buyurukların dili, yurt, yapı kuranların dili, ülkeler gibi denizleri de şanla açmışların dili, beyinleri uyandıranların dili, sevgililerin dili, sızıların dili... Türkçe: analarımız dili, ana dil, diller güzeli.

Yerine göre kılıçtan keskin, çelikten sert, kayadan sarp, boradan hızlı, bürümcükten ince, kelebekten uçucu, çiçekten renkli, kokudan tatlı, altından parlak, sudan duru Türkçe....

Coşkunların hızını; dertlilerin iç sızısını; delikanlıların sevgisini; inanını; güler yüzlü kızların kıvraklığını; babaların öğütlerini, anaların yumuşak yürekliliğini; kızgınların öfkesini; kırgınların iniltisini; şenlerin şakasını; göklerin ıraklığını; suların canlılığını; ay ışıklarının aynaklığını; güneş pırıltısının keskinliğini; iç yaşayışımızı da dış yaşayışımız gibi her dilden daha duygulu anlatan Türkçe.... Bize hayatı anlatan,hayatı kendisi ile anlattığımız Türkçe. Bizi birbirimizle anlaştıran, dünya milletleri içinde bize de şanlı ve belli bir varlık veren Türkçe...

İşte bu kurultayda on gündür onun başından geçenleri, onun uğradığı bakımsızlıkları, onun kendinde gizli kalan yeniliği, onun ileride alacağı gürbüzlüğü düşündük.

Onu ilk defadır ki bu kadar toplu, bu kadar sürekli, bu kadar candan düşünüyoruz. Yarına bir abide yüceliğinde geçecek bir vesika, bir kitap bıraktık: Yeni bir Turfan abidesi.

Tarih en büyük düşünce hareketlerinin belirti noktaları diye Perikles devrinden, August devrinden, Rönesanstan, on dördüncü Louis devrinden, büyük Frederik devrinden bahseder. Bunlar beğenilecek şeylerdir. Bunlara adını verenlerin ise bunlarla ne kadar uğraştıkları çok belli değildir. Fakat bu devirlere eş

[Devamı 45 inci sahifede]

Merhum Ahmet Rasim

Reşat Ekrem

Ben merhum Ahmet Rasimi perestiş ettiğim büyük Türk san'atkâr ve muharriri Evliya Çelebinin, iki buçuk asır sonra gelmiş bir torunu olarak görmekteyim.

Evliya, nasıl, orijinal uslûbu, ince görüşü, birVenedik ressamını andıran renkli cümleleriyle devrinin hakikî tablosunu çizmeğe muvaffak olmuş ise, Ahmet Rasim merhum da, en kuvvetli bir fotoğraf objektifinden farksız yazılarıyle, yaşadığı devrin canlı, renkli doğru yüzlerce klişesini çıkarmıştır.

Bu yazılar, en tipik bir İstanbul çocuğunun seyyal zekâsı,ince zevkleri, müstehzi, şakrak uslûbu, pürüzsüz, düzgün lisaniyle yaratılmış eşsiz şeylerdir.

Baki kalan şu alemde bir hoş seda imiş

Önde M. Agâh merhum, oturanlar, soldan itibaren:Necip Asım, Ahmet Rasim, merhum Mahmut Sadık,tanburacı Osman pehlivan. Necip Asım beyin arkasında Nizamettin bey, Ahmet Rasimin arkasında eski gazetecilerden Mahmut bey, Mahmut Sadik beyin arkasında Ekrem Reşat Bey. Nizamettin beyin arka sındae ev sahibi Safvet molla.

Şimdi de Ahmet Rasim, *Osmanlı tarihi, Tarih ve muharrir* eserleriyle bize ilk tarih zevkini veren bir hocadır. Fakat onun hakikî simasını, biz *Şehir mektuplarında, Eşkâli, zamanda* ve muhtelif gazetelerde çıkmış, ne yazık ki bir kitap halinde toplanamamış ve her birisi zamanının bir köşesini aks ettiren bir çok makalelerinde görürüz. Ahmet Rasimin bu yazıları da, zamanında zevk ile okunmuştur. Bugün için ve yarın için ise, hem ayni zevk ve neşe ile okunacaktır, hem de birer tarihi vesika olarak bir çok içtimaiyatcı ve müverrihe, birer tetkik mevzuu olacaklardır.

Ahmet Rasimin yazılarında, yaşadığı devrin pisikolojisini, en bariz hatlarıyle görürüz, sonra, bu orijinal muharririn en büyük kıymetlerinden biri de, onun, muhtelif halk tabakalarına inmesi olmuştur.

Bütün manzaralarile ve her çeşit insanile, büyük bir şehir, İstanbul, Ahmet Rasimin emsalsiz bir objektife benzeyen gözlerinden en gizli köşelerini bile saklayamamış, Ahmet Rasimin yazılarında, bir sesli filim halinde akmıştır.

Ahmet Rasimin yazılarından evvelâ İstanbulun bir danoraması çıkarılabilir. Sokakları, evleri ve mabetleri, çeşmeleri, meyhaneleri, batakhaneleri; vapur, kayık, tramvay, tünel, araba, nakil vasıtaları...

Ahmet Rasimin yazılarından, İstanbulun içtimaî tarihçesini okuyabiliriz. Rasimin hayatı temadi eden bir inkılâp senelerine tesadüf etmiştir. İnkılâpların hayat üzerinde yaptığı değişiklikleri, onun yazılarında, adım adım takip etmek mümkündür. Balıkçılar, tulumbacılar, serseriler hırsızlar, kumarbazlar, zamanın meşhur simaları, nüktedanları, mahalle aralarından yükselen kadın ve çoluk çocuk sesleri, yangınlarda, gece baskınlarında, meyhane kavgalarında yükselen mübhem, karışık, anonim sesler, tabaka tabaka, sınıf sınıf, yaş yaş bütün bir İstanbu halkı, Ahmet Rasimin yazılarında en öz lisanları, şiveleri, argolarile konuşurlar. Ahmet Rasimin yazılarını sıkınız: İstanbulun kokusu, esansı damlayacaktır.

Evet, Ahmet Rasimin ölümile, biz, içtimaî hayatımıza çevrilmiş emsalsiz gözler kayb ettik. Ahmet Rasim, ebedi döşeğinde rahat rahat uyusun, o kıymetli gözler, ve o seyyal zekâ, yurduna, elinden gelen hizmeti yapmıştır; ne duymuş ise, ne görmüş ise, alicenap bir sevgi ve cömertlik ile, neşretmiştir.

BERLİN MUHASARASI

Alphonse Daudet *Çeviren: MEBRURE SAMİ*

Doktor V... ile Şanzelize (Champs-Elysés) caddesinden geçiyorduk. İkimiz de, güllelerin yıktığı dıvarlara, bombardımanlarla yer yer çökmüş kaldırımlara bakarken Parisin muhasara altında geçirdiği acı günleri düşünüyorduk.

Doktor, bir aralık durdu ve Ark dö Triyomf'un (Arc de Triomphe) etrafındaki büyük konaklardan birini göstererek:

— Şu balkonlu, dört pencereli odayı görüyormusun? dedi. Geçen yılın Ağustosunda, felâket ve kasırgalarla dolu o meş'um Ağustosta beni bu evden anî bir inme vak'ası için çağırtmışlardı.

Burada Ampir zamanının eski askerlerinden miralay Juv oturuyordu. Harbin daha başlangıcında zafer neş'esi ve vatan sevgisi ile cadde üstündeki bu balkonlu eve taşınmıştı. Sebebini keşfedemediniz mi? Zavallı ihtiyar, muzaffer ordularımızın dönüşünü buradan seyretmek hülyasını kurmuştu!

Bir gün sofradan kalkarken "Wissembourg" hezimetini haber almış ve beyninden vurulurcasına yere yığılmış.

Ben geldiğim zaman, ihtiyar zabit hâlâ halının üzerinde boylu boyunca yatıyordu. Başına ağır bir topuz yemiş gibi yüzü mosmordu. Ayakta iken her halde pek boylu bir adamdı, yerde ise boyu büsbütün uzamış gibi idi. Güzel bir yüzü, sap sağlam dişleri, kıvırcık beyaz saçları vardı. Seksen yaşında olmasına rağmen ancak altmış gösteriyordu.

Torunu yanı başında, ağlıyordu. Bu kız da ona benziyordu. Onları yanyana gören, eş damgalı iki yunan madalyasına benzetirdi... Yalnız biri eski, donuk ve azıcık silikçe, ötekisi ise yeni damganın bütün parlaklığı ve hatlarındaki düzgün vuzuhla pırıldar gibi...

Bu çocuğun yêsi içime dokundu. Babası Mak-Mahon erkânı harbiyesinde bulunuyordu ve yerde boylu boyunca yatan koca ihtiyar, yavrucağın hayalinde daha başka türlü korkulu ihtimaller uyandırıyordu.

Elimden geldiği kadar onu teskine çalıştım, fakat işin iç yüzünü sorarsanız pek de ümidim kalmamıştı.

İhtiyara nüzül inmişti. Seksen yaşında, bundan zor kurtulabilirdi.

Netekim hasta, 3 gün bir ölü gibi aynı hareketsizlik içinde kaldı... Tam o aralık da Parise "Reichshoffen„ haberi geldi. Fakat ne garip şekilde olduğunu hatırlarsınız. Akşama kadar hepimiz büyük bir zafer kazandığımızı sanıyor, 20 bin Prusyalının telef olduğuna, Veliahtın esir düştüğüne inanıyorduk...

Kim bilir nasıl bir mucize ile, gönülden gönüle geçen nasıl gizli bir kuvvetle, bu millî sevinçten bir seda aksi de, bizim sağır, dilsiz hastamızı bulup sarmıştı.

O akşam yatağına yaklaştığım zaman onu tamamen değişmiş buldum.

Gözleri bayağı aydınlanmış, dilinin ağırlığı biraz hafiflemişti. Gülümsiyecek kadar kuvvet bularak iki defa:

Za... Za... fer!... diye kekeledi.

— Evet, Miralay, pek büyük bir muzafferiyet!

Ve ben ona Mak - Mahonun bu güzel muzafferiyeti hakkında tafsilat verdikçe yüzündeki takallüs etmiş çizgilerin gevşediğini, gözlerinin ışıldadığını görüyordum.

Odadan çıktığım vakit, kapının önünde torunu beni bekliyordu. Yüzü sapsarı idi. Ağlıyordu:

Ellerini avcuma alarak:

— Üzülmeyin, artık kurtuldu! dedim.

Kızcağız bana güçlükle cevap verebildi. "Reichshoffen" hakkında asıl doğru haber gelmişti. Mak-Mahon kaçmış, ordu tamamile mağlûp olmuştu.

İkimiz de şaşkın şaşkın biribirimize baktık. O babasını düşünerek çıldırıyordu. Ben de ihtiyar hastam için titriyordum. Bu yeni felâket onu mutlaka öldürürdü... Halbuki elimizden ne gelebilirdi? Akşamdan beri onu yeniden hayata bağlar gibi görünen sevinci-ni, hülyalarını bozmamak mı? Bunun için de yalan söylemek lâzımdı.

Kızcağız hemen göz yaşlarını sildi:

— Mademki öyle lâzım, yalan söyleriml dedi ve sevinç dolu bir yüzle büyük babasının odasına girdi.

Üzerine aldığı bu yük pek ağır, pek güç bir şeydi. İlk günleri, hadi neyse, şöyle böyle geçti. Adamcağızın dımağındaki sisler henüz büsbütün dağılmamıştı ve bir çocuk gibi her söylenen söze aldanıyordu. Ama sıhhatle beraber, fikirlerine de vuzuh geldi. Orduların harekâtı hakkında inceden inceye sualler soruyor, resmî tebliğleri öğrenmek istiyordu. Kızcağızın hali içler acısı idi. Durup dinlenmeden, elinde bir alman haritası, küçük bayrakçıkları ileriye, hep ileriye doğru iğneliyerek zafer dolu bir harp ko-

medisi oynayordu. "Bazaine"i Berlinin üzerine, "Froissart"ı Bavyeraya, "Mak - Mahon"u Baltık denizine saldırtıyordu. Bütün bunlar için, benden de fikir soruyor, yardım istiyordu; ama bizi bu hayalî hücumlarda asıl yürüten gene büyük babası oluyordu. Birinci Ampir zamanında Alman topraklarında o kadar zaferler kazanmıştı ki, bütün askerî hareketleri evvelinden biliyordu: "Hah! bu sefer, şurasını alırlar.... Ondan sonra da böyle yaptılar mı tamamdır..." diyordu, ve bütün bu dedikleri çıktıkça, sevinip gururlanıyordu.

Fakat ne kadar da şehirler alsak, cenkler kazansak zavallı ihtiyarcığı gene de doyuramıorduk!

Her gün hastamı yoklamağa gittiğimde yeni bir havadis öğreniyordum:

Güzel torunu hazin hazin gülümsiyerek karşıma çıkıyor:

— Doktor, bugün de "Mayans"ı aldık, diyordu.

Daha oda kapısını açmadan da hastamın sesi:

— İyi gidiyor evlât! İyi gidiyor! Bir haftaya kalmaz Berlin'deyiz! Diye çınlıyordu.

O sıralarda, Prusyalılar da Paristen ancak bir haftalık mesafede bulunuyorlardı.... Evvelâ ihtiyarı köylereden birine götürmeği tasarladık, fakat dışarı çıkar çıkmaz memleketin halinden, vaziyeti sezeceğini ve hastalığının henüz hakikatı öğrenebilecek kadar hafıflememiş olduğunu düşündük. Kalmasına karar verdik.

Muhasaranın ilk günü içimde büyük bir ezinti ile hastamı görmeğe gittim. İhtiyar askeri yatağının içine azametle kurulmuş, çok sevinçli bir halde buldum:

— Gördün mü? Allah bana şu muhasarayı da işittirecek kadar ömür verdi, dedi.

Hayretle yüzüne baktım:

— Haber aldınız mı? dedim.

Torunu bana doğru başını kaldırdı:

— Büyük babam haber almaz olur mu hiç, doktor! dedi, Berlin'in muhasarası bu, herkesin dilinde...

Bunu söylerken bir yandan da sükûnetle elindeki dikişe devam ediyordu. Adamcağız nereden şüphe edebilirdi? Kale toplarını duymuyordu. Türlü felâketler içinde bocalıyan mağmum yüzlü Paris'i görmüyordu. Yatağı tam "Ark dö Triyomf„un karşısına geliyordu. Odanın içinde de birinci Ampir zamanına ait bir sürü biblolar, harp tabloları, nişanlar, mareşal resimleri, hülasa zafer ve galibiyet hülyalarını arttıracak mes'ut ve şerefli günlerin bir çok hatıraları vardı.

O günden sonra bizim askerî hareketler daha sadeleşti. Berlin'i almak, artık bu bir zaman ve sabır mes'elesidi.

Ara sıra ihtiyar miralay pek sıkılacak olursa, ona güya oğlundan gelen muhayyel mektuplar okunuyordu. Babasının çoktandır esir düştüğünü, her şeyden mahrum oldğunu bilen, belki de hastalandığını düşünerek için için yêsinden eriyen zavallı kızcağızın, büyük babasına bir takım neş'eli mektuplar uydurup okumasındaki hüznü bir düşündüm!

Bazan takati yetmiyordu. Haftalarca habersiz kalınıyordu. İhtiyar asker meraka başlıyor, uykularını kaybediyordu. İşte o zaman gene Almanyadan çabucak bir mektup geliyor, kızcağız da yatağın başında göz yaşlarını içine akıtarak bunu okuyordu.

İhtiyar miralay vecd içinde dinliyor, başını sallıyarak gülümsüyor, bazı yerlerini tasdik, bazan da tenkit ediyordu.

Fakat insanın içine asıl dokunan oğluna gönderdiği cevaplardı:

"Sakın insanlık ve hakikî askerlik vazifelerini unutma evlâdım. O zavallılara karşı daima iyi ve merhametli ol... Muhasaranın onlara fazla eziyet vermemesine çalış..„

Ve böylece daha bir sürü tavsiyelerde bulunuyor, kadınlara, acizlere gösterilecek nezaketle başkalarının malına karşı duyulacak saygı hakkında bir çok öğütler veriyor, hülasa galip bir devlete yakışacak askerlik şeref ve namusuna göre tam bir düstur yazdırıyordu.

Aynı zamanda bunlara biraz da siyaset karıştırıyor, tatbik edilecek sulh şeraitinden bahsediyordu.

— Sadece harp tazminatı alınmalı, fazla bir şey değil... Memleketlerini almağa değmez! Hiç Alman toprağından Fransa yapılır mı? diyordu.

Bütün bunları emin, kuvvetli bir sesle dikte ediyor ve sözlerindeki vatan sevgisi ile dolu taşkın imanı gördükçe biz de heyecandan titriyorduk.

Beri yanda da - ne yazık ki Berlin'inki değil - Parisin muhasarası ilerliyordu!

Tam müthiş soğuklar, bombardımanlar, salgın hastalıklar, kıtlık zamanı idi.

Bütün bunlara rağmen, eşsiz gayretlerimizle, ihtiyarın sükûn ve huzuru bir an bile sarsılmıyordu. Ta sonuna kadar ona beyaz ekmek ve taze et bulabiliyordum. Ama sade ona!

Büyük babanın kendi de bilmeden yaptığı bu suçsuz hodgâmlıkların acılığını tasavvur edemezsiniz.

Yatağında biraz doğrulur, çenesinin altında peçete ile, gülüp şakalaşırken, türlü mahrumiyetlerle yüzü sararan torunu da ona kendi elile bütün o memnu güzel şeyleri yedirirdi..

O vakitler yemeğin ve sıcak odanın verdiği rahatlıkla keyfi büsbütün yerine gelen ihtiyar asker, Şimaldeki muharebelerini hatırlar ve belki yüzüncü defa olarak, Rus cengindeki ricatte donmuş bisküitle at eti yediklerini anlatır:

— Anlıyor musun küçük, at eti yiyorduk, at eti! derdi.

Elbette kızcağız bunu anlıyordu: İki aydır zaten başka bir yediği yoktu ki...

İhtiyar miralay vecd içinde dinliyordu.

Fakat günden güne nekahat devri yaklaştıkça hastanın etrafındaki vazifemiz de daha güçleşiyordu. O vakte kadar bize yardım etmiş olan his ve uzuvlarındaki uyuşukluk gitgide kayboluyordu.

İki üç defa "Maillot„ kapısındaki korkunç top sesleri, onu kulağı tetikte bir av köpeği gibi yerinden doğrultmuştu. Bu yüzden de yeni bir zafer haberi icat etmek lâzım geldi ve sevinç topları atılıyor, dendi.

Yatağını pencerenin dibine çektikleri bir başka gün de "Grande Armêe„ caddesine toplanan ehaliden müteşekkil asker grupunu gördü.

— Bu taburlar da ne? Bunlar da ne? diye sorduktan sonra, kendi kendine:

— Kılıkları pek kötü! Pek kötü! diye mırıldandı.

Başka bir şey demedi ama artık çok daha dikkatli davranmak lâzım geldiğini anladık. Buna rağmen gene de tetbirlerimiz yetmedi.

Bir akşam kendisini görmeğe gittiğimde kızcağız yanıma koştu ve gözleri dola dola:

— Yarın giriyorlarmış!.. dedi.

O aralık büyük babanın kapısı mı açıktı bilmiyorum. Fakat sonradan düşündükçe hatırladım ki, ihtiyarın yüzü o akşam pek acayipti.

Her halde konuştuğumuzu duymuş olacaktı. Yalnız biz Prusyalılardan bahsediyorduk, halbuki o zavallı, Fransızları, şu ne vakittir beklediği zafer dönüşünü düşünüyordu.

Oğulcuğunun çiçekler, müzikalar arasında mareşalin yanında yürüdüğünü tahayyül ediyor, kendisini de balkonunda, büyük üniforması içinde, delik şanlı bayrakları selâmlarken görüyordu.

Zavallı Juv baba! Alil vücudunu büyük bir heyecandan kurtarmak için ordularımızın bu şerefli geçidinden onu mahrum etmek istediğimizi sanmıştı!

Bunun için de hiç kimseye bir şey açmadı. Yalnız ertesi günü Prusya taburları Maillot kale kapılarından Tüvileri (Tuileries) ye giden büyük uzun yola çıktıkları zaman yukarıdaki pencere usulca açıldı ve ihtiyar miralay başında miğfer, sırtında eski soluk sırmalı üniforması ile gözüktü. Kendi kendine, böyle giyinip kalkabilmesi için nasıl müthiş bir irade kuvveti sarf ettiğine hâlâ hayret ediyorum.

Parmaklığa dayanıp balkondan bakınca caddelerin boşluğu, pencerelerin hareketsizliği, kocaman bir mezarlığı andırır gibi şehrin gamlı sessizliği, her tarafta kırmızı salipli beyaz bayrakların sallanışı, askerlerimizi karşılamağa kimselerin çıkmayışı onu her halde çok şaşırttı.

Belki de bir an, aldanmış olduğunu düşündü...

Ama hayır! İşte orada "Ark dö Triyomf„ un arkasında müphem bir hışırtı duyuldu ve soluk sabah aydınlığında kara bir çizgi görüldü...

Sonra yavaş yavaş miğferler pırıldadı, trampetler harekete geldi ve "Şubert" in zafer marşı mangaların ağır ayak seslerine, kılıç şakırtılarına uyan bir ahenkle yükseldi!

İşte o zaman meydanlığın sessizliği içinde bir çığlık:

— Silâh başına! Prusyalılar geliyor! diye gürliyen müthiş bir çığlık koptu ve en önde giden mızraklı dört Alman süvarisi, yukarıda, uzun boylu bir ihtiyarın çırpınarak balkonun içine yuvarlandığını gördü.

Bu sefer artık miralay Juv ölmüştü.

Ankara: Haziran 1932

İslâm medeniyetinin Sanat Cevherlerinden

Cenubî Arabistanda Yeni Bir Seyahat

Amerika Gratsiyellerile omuz öpüşen binalar: göz-kamaştırıcı beyazlıkta Evler (Hadramut ta) (Tayyare ile alınmış fotgraflardan)

Ceuubî Arabistanda, Damun şehrinde bir minare

Genç bir Alman seyyahı, Herr Hans Helfritz, son zamanlarda Cenubî Arabistanda, Hadramut denilen memleket dahilinde seyahat etmeğe muvaffak olmuştur.

Kendisi diyor ki: Arabistan Almanyadan yedi defa daha büyük bir memlekettir, yüzbinlerce kilometre murabbaında yerler henüz istikşaf edilmemiş, içine yabancı ayağı basmamıştır. Tali eseri olarak ben Makalla Sultanı ile tanıştım; kendisi yüksek hars sahibi, zeki bir adamdır; beni yanına alarak Aden körfezi sahilinde, Hadramut emaretinin paytahtını beraber gezdik. Makalla 30,000 nüfuslu bir sahil şehridir. Bütün memlekette tek bir Avrupalı bile yoktur. Sultanla beraber Makallaya bir küçük vapurla gittik. Karaya çıktığımız zaman Sultanın şerefine selâm topları atıldı, Sultan altın yaldızlı elbisesini giymişti. Sahile bir

Ölkesi hiç bir haritada işaret edilmemiş bir Arap hükûmdarının, Vadi-Doan Sultanının kaleleri

Cenubî Arabistanda Seyun şehrinde sakin bir sokak orijinal bir mîmari eseri. Bu şehir Alman Herr Hans Helfritz tarafından ziyaret edilmiştir

motor-botla çıktık; bütün şehir donanmıştı.

Sahil boyunca uzanan şehir çok güzeldir, arkasında yüksek dağlar vardır. Göz kamaştırıcı evleri Gratsiyeller kadar yüksektir. Bir peri masalından çıkmış gibi harikulâde görünen Emirin sarayı sahile yakın bir yerdedir. Sultan bana eski sarayını tahsis etti, ve memleketin bir çok eşrafına takdim olundum, ve hepsinden davetler aldım.

Sultan maiyetime müsellâh iki asker ve birkaç hizmetçi verdi. Burada Al Kaf isminde gayet zengin bir tüccar vardır, Singapor ile Cavada otelleri ve Makallada bir sarayı vardır. Terim şehrinde bir hastahane yaptırmıştır.

Memlekette asayiş iyi değildir. Bedeviler arasıra şehirlere baskın verirler ve zengin adamları kaldırıp "fidye„ alırlar. Al Kafın da ailesini bundan evvel kaldırmışlar, 600 taler mukabilinde salıvermişlerdi. Burada kullanılan para Maria Terezanın gümüş taler leridir. Terime otomobille gitmiştik, fakat dağların eteklerine gelince eşeklere binmek lâzım gelmişti.

Burada şehirler, hattâ köyler kalelerle tahkim edilmiştir.

***

London Newsta yazıldığına göre, Hadramut yalnız Avrupalıların değil Arapların da meçhulüdür. Hicaz ve Necit Meliki Ibni Saut yanında müşavir sıfatile bulunan İngiliz Mr, Thity'yi Hadramut üzerine beş aylık bir istikşaf seferine memur etmiştir. On dört Araptan ve bir İngilizden teşkil edilen bu heyet, develerle, dört buçuk aylık bir yolculuktan sonra, Nisanda, Hadramut sahiline gidebileceklerdi. Henüz haber alınamamıştır.

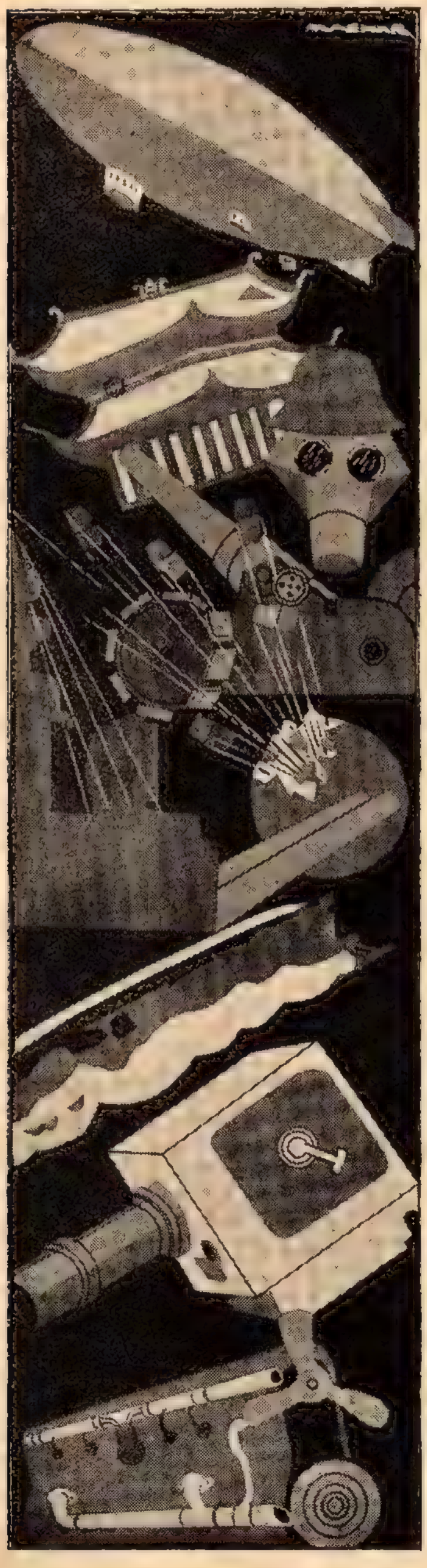

Medeniyetler ve

Bazı şekiller ve resimler vardır ki onlara baktığınız zaman bize telkin ettikleri fikirler, bizde uyandırdıkları düşünce silsilesi şümullüdür.

Dercettiğimiz resimler geçen asır zarfında nakliye vasıtalarının hep artan sür'atleri önünde mesafe kıymetlerinin nasıl değiştiğini anlatıyorlar.

Hakikatte dünya kıt'aları, memleketler, deniz kenarları yine eski yerinde duruyorlar; fakat biz bu sabit mesafeleri gittikçe daha çabuk katederek bu yerleri biribirine yaklaştırıyoruz. Bu suretle uzaklık ölçüsü sabit olduğu halde zaman nev'inden olan ölçümüz değişiyor. Kendi memleketimiz içinde ve yabancı memleketlerle kıt'alar arasında yolculuk yaklaştıkça, vasıtalar çabuklaştıkça milletler daha ziyade biribirine yaklaşıyorlar; yalnızlık, tekbaşına yaşamak ve yabancılık duyguları azalıyor. Evvelce bizden uzakta olan, iyilik ve fenalık hallerine bigâne kaldığımız milletlerin her hallerine, yaşayış ve düşünüş tarzlarına şimdi sıkı bir surette alâkadar oluyoruz. Kıt'alar ve memleketler arasındaki mesafeler küçüldükçe milletler biribirini tanımak ve dillerini öğrenmek ihtiyacını daha şiddetle duyuyorlar. İyilik veya fenalık nevinden olsun, dünyanın bir ucunda çıkan bir hadisenin tesirini hemen öbür ucunda hissediyoruz. On dokuzuncu fen ve makine asrı yer yüzünü küçülterek insan cemiyetleri arasındaki tesanüdü pek sıkı bir hale getirmiş oldu. Eski zamanlarda bir haberi en yakın komşusuna sesinin süratile ulaştırmak için bir adamın sarfedeceği zaman zarfında bugün bir haber Cenubî Amerikadan veya Afrikadan İskandinavyaya varmaktadır - eğer bir çok misli ötelerde medenî memleketler olsaydı oraya da giderdi.

Dçnyanın bir köşesinde meselâ:

Mançuride patlıyan toplar hemen bütün dünyayı, haklı olarak, telâşa düşürüyor. Amerika memleketlerinde buğday mahsulünün bereketli olması eski dünyanın çiftçilerini endişe ile düşündürüyor. Dünyanın bir noktasında çıkan nakit ve itibar buhranı telsiz telgraf mevceleri süratile etrafa dağılarak her yerde vahim sarsıntılar yapıyor.

Orta çağda Şarlmanın imperatorluğunu teşkil eden memleketler ahalisi aynı saltanat esası altında yaşadıkları halde bügün büyük denizler, çöller, dağ yığınları ve zincirlerile biribirinden ayrılan memleketler ve kıt'alar üzerinde yaşamakta olan insanlar ve milletler kadar biribirlerine yakın değildirler, biribirinden saadet ve felâketile alâkadar olamazlardı.

içtimaî münasebetler

Nakleden: CAMİ

Halbuki bu kadar küçülmüş olan dünyanın yüzünde menfaatleri bu derece girift bir hal alan insanlar hâlâ çekişmekte devam ediyorlar.

İnsanlığın, millet camiası mefhumundan daha üstün - insanî bir aile teşkil etmek için - daha yüksek bir mefkûreye muhtaç olduğu zaman gelmiş ve geçiyor.

Ferdî ve millî sezarlık uğrunda insanların döktüğü kanlar, yıkıp yaktığı mamurelerin enkazı tarih yolunu doldurуyor, hele son hailenin yangın yerleri hâlâ tütmektedir.

Bugün her memleketin içinde ve milletlerle kıt'alar arasında yeniden kanlı cenk cepheleri kurulmuş duruyor. Şu küçülmüş dünyamızın hangi köşesinde bir hadise çıksa onu bir asır evvel olduğu gibi mahalline hasretmek, mazarratını yerinde tutmak kabil olmayacak, yangın hemen her tarafa saracak, bütün memleketleri tutuşturacaktır.

Böyle olmakla beraber, cihan işlerini, milletler ve insanlar davasını hâlâ birkaç asır evvelki gözle görmek ve eski usullerle halletmek istiyenlerin sayısı az değildir.

Gerçi, millet sınırlârını taşan, memleket ve milletler arasında müşterek hareketler yok değil. Fakat bunlar milletlerin sinesinde başlıyan cidallerin cihanı saran umumî yüzüdür.

Garp medeniyeti denilen sistemin kâşif sıfatı sınıf mücadelesi olduğunu biliriz. Geçen makine ve büyük sanayi asrının mevlûdu olan cemiyette derece derece (amele enternasyonanllerine) karşı (patron) ların beynelmilel ittihatlar yapmağa çalıştıklarına şahit oluyoruz. Millet ve memleket çerçivesi haricine çıkmış olmakla beraber bunlarda sûlh ve müsalemet değil mücadele cepheleridir; halbuki insaniyetin deruni iştiyakı tek bir cepkeye, umumî müsalemet cephesinedir.

Maddî menfaatlar, millî faikiyet davaları, (Mamon) a ve huzuzata tapmamız bizi yine kör edecek mi? Yeniden kanlı bir maceraya atılmadan insanî kardeşlik ve müsalemet cephesini bulabilecek miyiz ?

Arzımızın fen âleminde vasıl olduğu kudret sayesinde çok tahripkâr cenk aletleri, vasıtaları husul buldu.

Ancak gittikçe sür'atli nakliye ve muhabere vasıtaları da keşfederek dünya milletlerini birbirine yaklaştırıp tanıtmış olması sayesinde büyük bir beşer ailesi vücuda getirmeğe sebep olursa, bir gün gelir,şimdiye kadar dökülmüş olan kanların ve gözyaşlarının acı hatıralarını siler.

Eger, gelmesi mukadderse, o gün ne mubarek bir gün olacaktır.

DEFİNE

Yazan: André Maurois

Bugünkü Fransanın en iyi düşünücü ve en usta yazıcılarından biri olan André Maurois (Moruva), aşağıda türkçesini okuyacağınız, son yazısında hayatın manası hakkında düşündüklerini anlatıyor

"Hayatın manası nedir?„ diye düşündüm.

Bir haziran pazar günüydü. Beyaz bir güneş dıvarları ısıtıyordu. Açık pencerelerde, ceketsiz adamlar gazeteleri üzerinde uyumuşlardı. Kuriyem arasında, Amerikadan gelen ağır, kalın bir mektup vardı. İlk önce onu açmıştım.

AMERİKALI ANKETÇİ:

"Hayatın manası nedir? diye soruyordu. Astro-
"nomlar bize öğrettiler ki insanlığın bütün tarihi bir
"yıldızın ömrüne nisbetle bir an-
"dır. Tarihçiler bize anlattılar ki
"her terakki bir seraptır ve her bü-
"yüklük bir inhitatla nihayetlenir.
"Ruhiyatçılar bize irade ve şuurun,
"irsiyet ve muhitin zayıf aletler ol-
"duğunu; doktorlar, aşkın mevzii bir
"kan birikmesi eseri olduğunu söy-
"lediler. Cemiyetlerimizin hayatı
"beşerî böceklerin kaynaşmasından,
"günün birinde yok olmaya mah-
"kûm bir arz küfünden başka bir
"şey değildir. Hezimet ve ölümden,
"kimsenin bir daha asla uyanma-
"dığı bir uykudan başka hiç bir
"şey muhakkak değildir... Modern
"ilmin bize bu hakikatleri ifşa
"ederek ve gökleri, evvelce onları
"dolduran ilâhlardan temizleyerek,
"insanlara yaşamak imkânını ve-
"ren yegâne hayal seraplarını da
"elimizden almış olduğuna kani
"değil misiniz? Eğer böyle düşünmü-
"yorsanız, sizin için hayatın manası ve enerjinizin
"istinatgâhı ne olduğunu, tesellilerinizi, ümitlerinizi
"nerede bulduğunuzu velhasıl hangi defineye istina-
"den yaşadığınızı bize söyleyebilir misiniz?„

André Maurois

Sokaktan sıcak bir katran kokusu, motör homurtuları yükseliyordu. Başı açık bir kadın geçti. Topallayor ve zenbil içinde kiraz taşıyordu. Yakıcı ve boş sokakta bir kasap çocuğu üç tekerlekli arabasını sağa sola yalpa vurarak sürüyordu. Hayatın manası nedir? diye düşündüm. Enerjinin istinatgâhı nedir? diye düşündüm. Bu kasap, bu topal kadın ve bu şoför hangi defineye itimat ederek yaşayorlar? diye düşündüm. Bir beygir kişnedi, bir polis memuru esnedi. Bir efsane tahayyül etmeyi canım istedi.

*
* *

Farzedelim ki, dedim, insanları aya nakledebilecek şekilde bir mermi yapılmış olsun. Bir âlim, yalnız arzın cazibe mıntakasını geçmeye değil,aynı zamanda, aksi istikamette atılan füzeler vasıtasiyle, iniş hareketini, müsademeyi tehlikesiz bir hale getirecek derecede, yavaşlatmaya muvaffak oldu. Fransızları taşıyan birinci mermi, ayın etrafını devretti; ehemmiyetli bir ârızaya uğramadan hareket ettiği yere döndü. O zaman aya inecek surette bir seyahat tertip etmek üzere İngiliz gönüllüleri meydana çıktı. Oksijen yapmak, ve mermiyi çevirmek ve tekrar arza göndermek için lâzım gelen aletleri de beraberlerine alarak dört mermiye binip gittiler.

Burada, aya gelişi, o yerlerin ıssızlığını, bir oksijen fabrikasının vücuda getirilişini, merasimle bir ay müstemleke valiliği ihdasını tasvir etmek icap ederdi. Oksijen ve sentetik bir gıda imali hava ve buhardan mahrum olan ayda imkânsızdır. Fakat vakamızı basit maddeler sentezinin keşfedilmiş olduğu bir devirde de geçirmemize hiç bir mani yoktur.

Ondan sonraki fasıl, on sene sonra zengin müstemlekeyi gösterir. Gençler evlenmiş, çocuklar doğurmuştur. Oksijen piyasasında kâfi miktarda ihtiyat stok var, hizmetçi kadınlar her gün koltuklarında bir cam balonla oraya gidiyorlar; velhasıl ayda insan yaşayabilir, düşünebilir, sevişebilir, servet yapabilir; ıztırap çekebilir, lâkin makine aletleri mahdut olan müstemleke, dönüş mermisini inşa edemedi ve hatta dünya

ile muhabereye bile muvaffak olamadı. Bununla beraber bütün bu İngilizler sanki İngilterede imişler gibi harekette devam etmektedirler. Umumî vali, Sir Charles Solomon, leydi Solomon her gece yemek için suvare elbiselerini giyiyorlar. Kralının doğumunun yıldönümü günü, Sir Charles Haşmetpenahın şerefine içiyor ve bütün müstemleke halkı erkek ve kadın, oksijen maskeleri arasından "Kral„ diye mırıldanıyorlar. Bu müessir bir tablodur.

İkinci kısım. Aradan iki yüz sene geçmiştir. Şimdi ayda oturanlar arzlıların yedinci neslidir. Nufus çok artmıştır. Bunlar oldukça bahtiyardırlar ve ay yüzünde doğmuş olan bütün bu insanlar başka türlü bir hayat tahayyül etmekte güçlük çekerler. Kendilerine filhakika mekteplerde, görünmeyen bir kralın tebaları oldukları öğretilmiştir, lâkin en akıllıları buna inanmıyorlar. Bununla beraber İngiliz âdetleri yine yaşayış tarzını tanzim etmekte ve kanunları yine Büyük Britanya ve İrlanda kralı, Hindistan imperatoru ve ay hâmisi namına ilân edilmektedir.

Kari bundan sonra İngiliz - Aylılar arasında bir putları - kırma mezhebinin zuhurunu öğrenir. Talebe ve siyasîlerden mürekkep bir grup arzî efsanelerin temadisi aleyhine bir cidal açar. Namına idare edildikleri kralı kim görmüştür? Köhne İngiliz - arzî an'aneleri unutularak serbestçe yaşamak zamanı gelmemiş midir? Genç nesil arasında büyük bir rağbet gören bu nazariyeler muhafazakârları kızdırıyor. Dikkat ediniz, diyor muhafazakârlar, arz yıldızlarında bize an'anelerimizi miras bırakan kralımızın ve efsanevî İngilizlerin mevcudiyetini inkâr ederseniz, ay yüzünde hayatı pek müşkül bir halde geçireceksiniz. Bundan böyle sizin için bu hayatın manası ne olacaktır? Enerjiniz neye istinat edecek, hangi defineye istinat ederek yaşayacaksınız?

Hakikaten, vakalar böyle düşünenlere hak verecek gibi görünüyor, çünkü bu devir ay gençliği için bir melankoli ve bir romantik ümitsizlik devridir. Cinsî hürriyet teşebbüsleri zihinlerde büyük bir intizamsızlık husule getiriyor. Can sıkıntısı, ekseriya vaki olduğu gibi, hürriyeti takip ediyor, ve ihtilâl can sıkıntısının izlerinden yürüyor. Halk hoşnutsuz, insanlar şaşkın ve edebiyat mükemmeldir. İlk defa olarak ayda büyük bir muharririn meydana çıktığı görülüyor: Bu gençler üzerinde çabucak hayret verici bir lirik filozoftur. En meşhur eserinin adı *Ay gıdaları* dır ve, doktrini hakkında küçük bir fikir verebilmek için hikâyemde bu kitaptan parçalar bulunacaktır.

Ay Gıdaları Selenos isimli muhayyel bir telmize hitap edecektir. "Hayatın manasını neden hayatın kendisinden başka yerde aramalı, Selenos? Efsanelerimizin bahsettiği kral mevcut mudur? Bilmiyorum. Bana ne, Selenos? Ay hilâliyle aydınlandıkları zaman, ay dağlarının güzel olduklarını biliyorum. Günün birinde, şairlerimizin anlattıklarına benzer bir merminin içinde kral, şahane füzeler arkasında, meydana çıkarsa ben onu tanıyacağım. Doğduğumdan beri olduğu gibi görünmez ve sessiz kalmakta devam ederse mevcudiyetinden şüphe etmeyeceğim. Lâkin hayattan, yaşanılan ânın güzelliğinden ve çalışma saadetinden şüphe etmeyeceğim. Sofistler sana insanlık tarihinin bir yıldızın hayatına nisbetle bir an demek olduğunu öğreteceklerdir. Sen yıldızlar için nesin, Selenos, ve yıldızlar senin için nedir? Hezimet ve ölümden başka bir şey mevcut olmadığını söyleyorlar. Ben de sana diyorum ki, zafer ve hayattan başka hiç bir şey yoktur. Biz ölümümüzden ne kadar haberdar olacağız, Selenos? Ya ruh ebedîdir ve biz ölmeyeceğiz, veya ruh vücutla beraber ölür ve biz ölümümüzü yaşamayız. Şu halde tıpkı ebedî imişsin gibi yaşa, Selenos, ve dünyanın boş olduğu sana isbat edilince hayatının değişeceğine inanma. Sen dünyada yaşamayorsun, Selenos, ancak kendinde yaşayorsun.„

Evet diye düşündüm, bu efsane Amerikalı anketçiye bir cevap olabilir.

Tam karşımda, sıcaktan kavrulan Balkon üstünde, mor penyuvarlı bir kadın şimşir saksılarını, bir ıtır çiçeğini, bir masayı düzeltiyordu. Su oluğunun kenarına bir kuş konmuştu ve, anî ve lâtif baş hareketleriyle, yiyecek kırıntıları arıyordu. Daha başka türlü masallar da tahayyül edilebilir, diye düşündüm. Bir park yolu tasavvur olunabilir. Bu yol bir yandan diğer yana siyah karıncalardan vücuda gelen iki hatla katedilmiştir. Bir kısmı yuvadan geliyorlar, diğerleri oraya dönüyorlar. Hepsi umumî menfaat için çalıştırılıyorlar, çünkü onlar aralarında anlaşmışlardır, ve her biri aksi istikamette giden bir karınca görürse yaklaşır ve onu yoklar. Şu esnada soldaki sürü, yolun ortasında boynuzlarını sallayan, her halde belâgatlı, bir karınca tarafından durdurulmuştur.

"Sanmış olabilirsiniz ki ve ben de sizinle bile beraber sandım ki, kardeşlerim, karıncaların dünyası ehemmiyeti haiz biricik şeydir. Baş Karınca onu himaye eder, velhasıl karınca yuvasına sadakat o kadar yüksek, o kadar asil bir histir ki çalışmalarımıza ve çektiğimiz sıkıntılara değer. Kendi kendime diyordum ki, hiç dinlenmeden, etrafı yüksek yeşil dağlarla çevrili muazzam ve tehlikeli çöller aşarak saman çöplerini ve ölü böcekleri taşımak, şüphesiz,güç bir iştir. Sularla, heyelânlarla yırtıcı kuşlar ve gökte bir görünüp sonra muttarit bir hareketle yüzlerce karınca ezen ikiz ve cesim şeylerle mücadele etmek kahramanca bir iştir. Lâkin o zaman zannediyordum ki, bu kahramanlık karınca yuvalarının en şereflisine kendini vakfedenler için kolaydır.

"Heyhat, kardeşlerim, tetebbu ettim, düşündüm, anladım ve anladığım şudur: Dünyanın merkezi ve Baş karınca nın hususî teveccühünü haiz sandığımız yuvamız binlerce diğer yuvaların benzeridir. Ve bu binlerce yuvanın her

birinde binlerce karınca yaşar ki hepsi kendi yuvalarına "Dünyanın Gözbebeği„ namını verirler. Hayret mi, ediyorsunuz? Daha bu bir şey değildir.

Karıncalar sayılmıyacak kadar geniş bir millet iseler de, nünyadaki binlerce ırktan biridirler, hayatın sonu bulunmayan şekilleri arasından bir şekildirler. İtiraz mı ediyorsunuz, karıncalar? Dahası var. Karınca sadece şekiller arasında bir şekil olmakla kalmaz, fakat — gururuma o kadar ağır geliyor ki bu kelimeleri söylemekten korkuyorum — aynı zamanda karınca, dünyadaki mahlûkların en zayıflarından ve en fazla istihkar edilendendir. Boynuzlarınızı mı sallıyorsunuz? Kumlarda, muttarit bir hareketle karıncaların yenilmez alaylarını ezen o iki kitlelerin düşüncelerini, benim yaptığım gibi, tahmin etmeyi öğreniniz. Bu çifte kitleler kocaman devlere aittir, o kadar kuvvetlidirler ki tahayyül edemeyiz ve kendi kendilerine biz "Allahın indinde ancak karıncalarız„ demek onlar için çok utanç verici bir şeydir.

Beni tehdit mi ediyorsunuz? Gücenmiyor musunuz? Ah! Karıncalar! Onları affetmelisiniz, çünkü onlar da tevazularına varıncaya kadar gurur göstererek aldanmışlardır. Üzerinde hükmettiklerini sandıkları dünya ancak bir çamur damlası ve ırklarının devamı ebediyetin bir lâyihasıdır.

İşte kardeşlerim, ben Hakim karınca, devleri, kumların hareketlerini ve yıldızların seyrini tetkik ederek bunları anladım. Ve, her şeyin tefahur olduğuna kani olunca, size diyorum ki "Ne diye çalışmalı? Saman çöplerini ve kelebek cenazelerini ne diye taşımalı? Uzun amele sürüleriyle yolun tehlikeli çöllerini ne diye aşmalı?

"Bu dünyadaki çalışmamızın semeresi ne olacak? Siz yeni bir karınca neslini büyüteceksiniz ki o da çalışacak, azap çekecek, ve insanların geniş ayakları altında ezilecektir. Ve bu karıncalar da başka karıncaları büyütecekler, ve arzın artık ölü bir dünya olacağı son derece uzun ve son derece kısa zamana kadar bu böyle devam edecek. Onun içindir ki ben Hakim karınca, bu şeyler üzerinde düşündükten sonra size şunu diyorum:

"Durunuz, Faydasız çalışanlardan kaçınız. Aldanmayınız, ey kardeşlerim biliniz ki Başkarınca namında da bir şey yoktur, terakki bir seraptır, sizin çalışma hevesiniz tabiatın kurduğu bir tuzaktır, ve dünya yüzünde karıncaların hezimet ve ölümünden, uyanması olmayan bir uykudan başka hiç bir şey hakikî değildir...„

İşçi karınca süzüsünün yolunu kapayan hâkim karıncanın boynuzları vasıtasile verdiği vâz buydu. Lâkin, genç bir karınca onu usulce iterek: "Çok güzel söyleyorsun, kardeşim, dedi, fakat dehlizimizi kazmamız lâzım.„

*
* *

Evet, diye düşündüm, bu hikâye de Amerikalı filozofa bir cevap olabilir. İlim bize gösteriyor ki, diyor, cemiyet hayatımızı bir insan böcekleri kaynaşması ve bir dünya küfüdür. Lâkin bir böcek te yaşamak istemiyor mu? Bir küf te mevcudiyetini idame etmeye çalışmayor mu? Esasen ilmin insanın kendine olan itimadını yıktığı doğru mudur? İlim, insana içinde yaşayacağı dünyayı değiştirmek için lâzım gelen reçeteleri vermekten başka ne yapmıştır? İlimden evvel, ondan sonrası gibi, beşerî cemiyetler bir küftü. Bu küflerin dünyayı biraz ıslah etmiş olmasından başka değişen ne vardır.

Bedbin adam der:

— Değişen şudur ki, daha dün bu küfler, kendilerini öyle bilmiyorlardı. Bu böcekler kendilerinin böcek olduklarını bilmiyorlardı. İnsanın eşrefi mahlûkat olduğunua inanmıyorlardı. Şeytanlar, cinler, ilâhlar, daima üzerlerine eğilmiş, onlara hareketlerini dikte ediyorlardı. Ebedî hayat ümidi onlara dünya hayatının felâketlerini unutturuyordu. Tabiattan üstün bir otoritenin himayesindeki mektepler, kanunlar onları şüphe ve azaptan kurtarıyor. Lâkin bugün kanunlara isimlerinin kuvvetini veren ilâhlar hangileridir? Osiris kabileler Allahının yerini almıştı, Jüpiter Osiris'in, Yéhovah Jüpiter'in, Roma Kudüs'ün yerine geçti. Bugün de Einstein veya Eddington namına mı arzuların önüne hudut çekeceksiniz?

Hafif bir rüzgâr, beyaz duvar üstünde perdelerin gölgelerini koşturuyordu. Filhakika, diye düşündüm, insan nizamsız yaşayamaz. Lakin bir sevki tabiî insana bu lüzumu bildiriyor. Bir felâket ağı yırtınca bu sevki tabiî nizam ihtiyacını bazan Allahın emirleri bazan ilmin tavsiyeleri, bazan da dünyevî bir hükümdarın iradesi yapıyor. Ahlâk sistemleri esasen mevcut olan bir ahlâka şekil yermekten başka bir şey yapmazlar. Anlattığım Aylı insanların yaptığı gibi sembolün hakikiliğine inanmayalım, bu yüzden kanunlar daha mı fena olurlar? Günün birinde nihayet onları oldukları gibi yani lüzmlu ve değişen mevzuat olarak kabul etmiyecek miyiz? Günün birinde insan tecrübesi haricinde kalan her nazariyenin şüpheli ve bellisiz olduğunu itiraf etmeyecek miyiz? Bilmediğimizi biliyoruz, bu o kadar müthiş bir itiraf mıdır? Diye düşünüyordum.

Akşam oluyordu. Pantalonları askılı kpıcı şimdiden iskemlesini kaldırımın üzerine taşıyordu. Evlerde Holanda avizeleri yanarak hazırlanmış sofraları aydınlatıyordu. Benim definem nedir? diye düşündüm. Bu, mutlakın inkârı mı? Bu hakikat mistisizmi mi? Bu tevazu mu? Bu şevk ve gayret mi? Birdenbire daha siyahlaşan damların ardından, süt rengi bir ışık semaya aktı. Ey Sélénos, diye düşündüm. Ay yükseliyordu.

Bir Küçük Kızın Aşkına

Ahmet Aptullah tan *Çeviren: Y. K.*

İlk kısmın hülâsası:

Afganlı Terek Aptullah, arkadaşları ile yaptıkları bir çok çapulculukların semeresini, Semerkandı iyi bildiği ve çarşıda daha kârlı satabileceği bahanesiyle kandırarak, kendisine teslim ettirmiş, sonra bir gün yene arkadaşlariyle karşılaştığı zaman boş kesesini göstererek paralarını kaybettiğini söylemiş, biraz sıkıştırınca da kendi keyfi için harcadığını ikrar etmişti. Haydutların haklı öfkesine karşı üçüne tek başına meydan okumuş ve böylece kavga başlamıştı. Halk bu hale korku ve şaşkınlıkla bakıyor, fakat yaklaşamıyordu. Cengin alıp yürüdüğü sırada, vakanın sahnesi olan Arslanlar meydanına bakan Ulu beyin sarayının penceresinden bir genç kız başı uzanıp Aptullahı tanımış ve onun imdadına yetişmesi için kendi ilâhlarına dua etmişti. Bu kız bir Hintli kızdı ve Türkistanın Ulu hanı Hindistana sefer açtığı zaman intihara hazırlanırken bir gönüllü tarafından esir edilmiş, kendi hayatını kurtaran Aptullah ile aralarında doğan karşılıklı bir sevgi doğmağa başlarken:

Genç kız ne olduğunu pek bilemediği bir hisle titrerken sert bir ses işiterek arkasına baktı. Ulu han maiyeti ile gelmiş ve manzaraya şahit olmuştu. Kızı görünce dudaklarında manalı bir büklüm peyda oldu, yanındakilere emretti:

— Şu kızı çadırıma götürünüz.

Terek Aptullahın benzi atmıştı:

— Efendimiz, bu kız benimdir. Ben kendisini harpte esir ettim.

Vezirin biri yararlık gösterdi:

— Harpte esir edilen kadınların hepsi hükümdara aittir, dedi.

Aptullah yalvardı, harpte kendisine nasıl sadakatle hizmet ettiğini hatırlatarak şu kızı kendisine bahşetmesini Ulu handan diledi. Faide vermediğini görünce tehdide kalkıştı, hana hakaret etti. O hiç aldırmadı. Yalnız:

— Sen vaktiyle benim canımı kurtarmıştın, ben de sana kıymıyacağım. Fakat hakaret'in cezasız kalmaz. Alın şunu, demişti.

Vasentasena hâlâ o sahneyi, ıslık gibi öterek çıplak sırta inen kırbaçların bıraktığı kanlı izi görüyor gibi oluyordu. Ne bu zulmu ne de o adamı unutmamıştı. O, kendisine sevgiyi öğreten mahlûku nasıl unutabilirdi. İşte şimdi pencereden sevdiğini görünce can ve gönülden Allahlarına dua etmişti: "Kurtar onu ya Vişnu, ya Shiva, ya Mahadeo. Onun kolları kuvvetli olsun, düşmanlarını yensin.„

Kızın duası mı tesirini gösterdi, ne oldu. Üç haydut yiğit Abtullahın elinde epiy hırpalanıyorlardı. Halk işin sonu sarpa saracağını görerek " Polis " diye bağırışmağa başlamıştı. Uzaktan atlılar göründü.

Müşterek tehlikeyi görünce hasımlar birleştiler ve sanki hiç bir şey yokmuş gibi bir hal aldîlar. Hatta Çerkes Ali ayağı kayan Aptullahı kaldırmak için seyirtti. Aptullahın düşmesinin sebebi de o mahşer gürültüsü arrsından pek tanıdığı ve içini titreten bir sesin „Terek Aptullahl" diye bağırmasını duyması olmuştu.

Evet bu onun, o bir lâhza içinde sevip kaybettiği, ve o zamandan beri bir türlü aklından çıkaramadığı Hintli kızın sesi idi. Etrafına bakarken onu sarayın benceresinde görünce ayağı kaymış, polisin eline düşmesine az kalmıştı. Çerkes Ali onu atına doğru iterek "Haydi, çabuk!„ dedi.

Dört nala koşturdukları atların üstünden beyaz entarilerinin etekleri bayrak gibi havalanıyor, kol ve bacaklarının haraketleri yel değirmenlerini andırıyordu. Arkalarından kovalayan polisin "Ulu han namına, tutun, durdurun!„ diye bağırma seslerine pek te kulak asmıyacak olan serserilerle dolu bir mahalleye, hırsız ve kanunsuz adamlar arasına varıncaya kadar atlarına soluk aldırmadılar. Sonra biraz yavaşladılar. Atlar köpük içinde kalmıştı. Harap bir evin bahçesinden girdiler. Evin sahibi tatar Fehim, Aptullahın hançerini kendisine rehin olarak bırakması üzerine karınlarını doyurmağa razı oldu. Yemekten sonra Aptullahtan başka hepsi derin bir uykuya daldılar. Aptullah gözünü kapayamamış. düşünüyoadu: Şu adamlar kendisiyle bu kadar zaman çalışmışlar, hiç bir vakit aldatmamişlardı. O ise onların mallarını satarak parasını yemiş, onlara ihanet etmişti. O hasis ve vicdansız değildi. Fakat elinde değil, hep böyle uygunsuz işler yapıyor, sonra da nadim oluyor, utanıyordu. İşte gene de öyle olmuştu. Abdullâh içini çekti ve başka bir düşünceye daldı. Vasantasenayı bulmuştu. Ah şu dünyada eşi bulunmayan kızl Allahl İnsan her şeyden geçse, şöyle bir küçücük evde karısiyle, çocuklariyle kendi halinde geçinip gitse. Âlemde bundan başka özenilecek ne var ki? Ahl Fakat işte bu mümkün değil. Kız Ulu hanın elinde esirl Allah şu herifi kahretsin. Bütün müslümanların, bütün hiristiyanla-

Bir kişiye karşı üç kişi atılmıştı. Hepsine birden Terek haykırdı :
— Haydin, köpek oğulları ! Görürsünüz şimdi halinizi !

nn, bütün yahudilerin, putperestlerin lânetine uğratsın. Abdullah yumruklarını sallayarak küfür ediyor, bir türlü bahtına razl olamıyordu. Birden yerinden fırladı, arkadaşlarını dürttü. Uyku sersemliğiyle açılan gözler hiddetli idi. Birisi dedi ki:

— Bizi malımızdan ettiğin gibi şimdi de uykumuza mı göz diktin?

—Lâfı kısa kesin.Ben sizin malınızı bin katiyle iade edeceğim. İstediğiniz altın ve elmas değil mi, ben size hazineler vereceğim. Yalnız cesaretiniz var mı? Zengin olacaksınız. Akla getirmediğiniz servete konacaksınız. En kıymetli mücevher de benim kısmetime düşecek.

Haydutlar homurdandılar:

— Neden en kıymetlisi senin oluyormuş?

— Çünkü ben ona aşıkım da ondan.

— Ha! Bir kadın mı? Senin olsun yavrum.

— Evet o kadın da, öteki elmas ve yakutlar gibi Ulu hanın malıdır. Biz gidip onun hazinesini soyacağız. Benimle berabermisisiz. Vallah, Billah mı?

— Vallah Billah!

Haydutların gözleri parlamıştı. Abdullah kendilerine, vaktiyle sarayda muhafızlık ettiğini, hazinenin yolunu pek iyi bildiğini ve bekçi olarak bırakılan bir kaç hadım ağasından korkulamıyacağını anlattı. O zamanlar seviştiği bir halayıkla görüşerek eski hatıralar hatırı için kendisinden saray kapılarından geçmeğe yarayan parolayı öğreneceğini söyliyerek yanlarından ayrıldı. Abdullahın henüz huylarını iyi bilmediği bu kıza bu kadar güvenmesinden belli idi.

Saraya zahmetsizce vasıl oldu. Akşam karanlığı sayesinde bir incir ağacına tırmanarak kendisini öte tarafa, harem penceresine attı. Aman şu kızın ismi ne dir. Hah, Mura, börekçi ustası Mustafa ağanın kızı Mura. Bir zamanlar onu şu çınar ağacının altında beklerken aralarında bir işaret vardı. Acaba Mura bunu hatırlıyormu idi? Ne ise bir deneyelim, bakalım. İki parmağını dudaklarına yapıştırarak ıslık çalmağa başladı: Kuş ötüşünü taklit eder bir ıslık çaldı. Bir az durup bu sesi bir daha, bir daha tekrar etti, ve bekledi. Cevap gecikmedi. Tatlı bir ötüşme duydu, arkasından uzun saçları örgü halinde sallanan bir genç kız kendisine doğru koştu. Abdullah kızın uzattığı eli öptü. Kız sordu:

— Nasıl oldu da gene geldin?

Abdullahın aklı başında olsaydı ona:

— Senin için geldim. Bak canımı tehlikeye koyarak seni görmek istedim, demesi icap ederdi. Onu kolları arasına alarak: " Bana şu parolayı söyle de el ayak çekildikten sonra sana kavuşayım „ diye yalvarırdı.

Abdullah belki pek akılsız değildi. Fakat sevdası onu o kadar sarmıştı ki ondan bahsetmeden duramadı. Vasantasena için geldiğini söyledi. Ve bütün tertip ettiklerini anlattı.

Kız irkildi:

— Ya! Öyledir, de neden eşini çağıran bir kuş gibi bana işaret verdin.

— Çünkü sana güvendim. Evvelden sevdalı değil mi idik, şimdi de tabiî dostuz. Yalan mı?

— Elbet dostuz. Şimdi benden ne istiyorsunuz?

— Bu gece bahçeye ve saraya girmek için lâzım olan parolayı.

— Pek âlâ, Barok Abbah dedin mi, ötesi kolay.

— Senin bu hakkını ödeyeceğimden emin ol.

— Ödeyeceğinden eminim.

— Allaha emanet ettim seni.

— Uğur ola.

Mura Abdullahın arkasından uzun uzun baktı ve mırıldandı:

— Ödeyeceksin yavrum, hem de bu geceden tezi yok.

Ulu han sırmalı bir mindere uzanmış düşünüyordu. Keyfi hiç yerinde değildi. Şimdiye kadar canı ne stemişse ele geçirmişti. Can, hak gibi şeyler onu yolundan çeviremezdi, o yıkar, veya üstünden aşardı. Bu hintli kızın bunca zamandır kendisine ettiği nazları çekmesinin hikmeti ne idi? Nihayet bir esir.. Evet amma bu sırrı kız kendisine bu sabah söyleyivermiş, için için sezdiği hakikatı yüzüne vurmuştu.

— Kız, sen benim esirimsin, istersem seni ram ederim.

— Öyle amma, yapamazsın, çünkü sen beni seviyorsun.

Kızın hakkı vardı. Sevilen kadın öyle zorla alınamazdı. Neler vadetmiş, ne hediyeler vermişti. Kız ille beni azat et diyordu. Olacak şey değil, kız kendisini istemiyordu. Yerinden kalktı. Vaeantasenanın odasına doğru yürüdü. Kız hâlâ pencerenin önundeydi, Abdullahı gördüğü andan beri oradan ayrılmamıştı. Hakanın sesini duyunca titredi.

— Vasantesena, mademki seni kendime ısındıramadım. Ne yapalım, ben de kaderime razı oldum. Yarın bir kervan hazırlatıp seni memleketine göndereceğim. Bu andan sonra esir değilsin: seni azat ettim.

— Fakat ben azat edilmek istemiyorum.

Ulu hanın o andaki hayreti tarif edilmez. Bu ne hâl böyle? İşte bunca zamandır istediğini yaparsın, bu sefer de o istemez. Biçare han Vasatasena'nın şayet kendi memleketine giderse daha bu sabah bulduğu Abdullahtan büsbütün ayrılmak korkusile titrediğini nereden bilsin. Kadın kalbi bu ya, acaba bana aşık olmağa mı başladı? diye ümide düştü.

Tam bu sırada odaya bir hadım ağası girdi ve cariyelerden birinin ihanetinden bahsederek mutlaka maruzatta bulunmak için ısrar etmekte olduğunu bildirdi.

Mura'yı dinlerken Ulu hanın nefesi sık sık çıkıyor: alnından öfke terleri damlıyordu. Hemen emirler verdi,

— İntikam buzlu şerbet gibidir, damla damla içilirse daha iyi tadı çıkar. Ben de şu ölüm tuza-

ğını ümit balı ile yemliyeceğim. Çabuk icap eden hazırlıkları gör ve bana cellat başıyı gönder.

İki üç saat sonra Arslanlar Meydanında başlarında yükler taşıyan dört kişi peyda oldu. Bunlar hem yürüyor hem de sesleniyorlardı:

— Destur! Ulu hanın cariyelerine mahsus eşya getiriyoruz, yol açın.

— Çinimaçinden gelme ıstıfalı kumaşlar var!

— Feyzabat ipekleri getirdim!

— Kâbilin oyaları bende!

Hiç bir maniaya tesadüf etmeden ilerlediler. Sarayın kapısında Aptullah parolayı söyledi. Nöbetçiler selam alarak "Buyrunuz, aziz tacirler„ dediler. İşin bu kadar kolaylıkla başarılacağından şüphelenmeleri icap eden haydutlar kendi ustalıklarına seviniyorlardı. Sarayın iç içe üç kapısından da böylelikle geçtiler. Ulu han pencereden kendilerini gözetliyor ve zalimane dişlerini gıcırdatıyordu. Aptullahın nöbetçilere:

— Vasentasena isimli hintli cariye için emanetlerimiz var. Bu kızın odası hangisidir, gösterirmisiniz, diye sormasını ve:

— Soldan yedinci oda. Haznenin yanındaki. Cevabını işittiği zaman yüzü korkunç bir hâl aldı. Ulu han Aptullaha bakarken bir an içinde onun muharebe meydanında gösterdiği kahramanlığı düşündü. Mert delikanlı kendi hayatını da kurtarmıştı. Ne çare işte bu gece ölecekti. Biraz sonra iki sevgilinin bedenlerinden koparılmış başları yan yana aynı sepet içinde buluşacaktı. Bu birleşmeği bile çekemiyen Ulu han içini çekti.

Aptullah ve arkadaşları hazne dairesine pek kolay girmişlerdi. İhtiyar nöbetçiler bir hamlede yakalanıp ağızları tıkanmış, el ve ayakları bağlanarak yere serilmişlerdi. Aptullah kendi evinde misafirlerine ikrâm eder gibi etrafı işaret ederek arkadaşlarına her neyi gönülleri çekerse almalarını tenbih ederek gözüne ilişen yakut bir bileziği alıp Vasantasena'nın odasına girdi. Kız uyumayordu ve Aptullahı görünce hayretle bağırarak ona doğru koştu; kucaklaştılar. Delikanlı:

— Aman, dedi, vaktimiz dardır. Hemen gidelim. Artık Hintmi, Çinmi, yoksa Frengistanmı olur, yolumuz nereye düşerse hemen kaçalım.

— Ayaklarımız yan yana gittikten sora adımlarımızın gideceği yerin ne ehemmiyeti var?

Alaylı bir ses onları titretti:

— Kanlı başlarınız yan yana yattıktan sonra hangi kurt, kuş didiklemiş, ne zararı var? diyordu.

Ulu han, vezirleri, kumandanları ve cellatları ile karşılarına dikilmişti. Her şeyin elden gittiğini anladılar. Aptullah içini çekti. Ölümden korkmayordu, fakat şu henüz kavuştuğu Vasantasenadan hemen ayrılmak ona çok zor geliyordu. Birden kızı kucaklıyarak alnından öptü. Ulu hana seslendi:

— Ey hakan, bu işte gene sen yandın. Çünkü sen bizi öldürmekle şu yaşadığımız dakikayı yok edemezsin. Birbirimize karşı duyduğumuz bu sevdayı silemezsin. Biz severek yaşadık ve öyle ölüyoruz. Senin kudretin bile bunu inkâr edemez.

Vasantasena sevgilisinin kolları arasından Ulu hana baktı:

— Bu allah vergisidir, emirle, parayla olmaz. Biz öldükten sonra da sevişeceğiz, dedi.

Ulu han dikkatle onlara bakıyordu. Cellatlar iki aşıkın üstüne yürüdüler. Ulu han dünyanın büyük bir kısmına hükmeden, ordularının nice yüksek başları eğen emirlerinin şu bir anı yok etmeğe kadir olamıyacağını, Aptullahın haklı olduğunu kendi kendine teslim etti. Baştan başa ölkeler fetheden, her dileğine nail olan kendisinin bir küçük kızın aşkına böyle yenilmesini zihnine yediremiyordu. Titreyen ellerine baktı; derileri buruşmuş, üzerlerindeki tüyler ağarmıştı. Şu karşısındaki gençler ise ne taze ve çevik idiler. Ne cesur bir halleri vardı. Sonra kendi aczi bu kudretli, canlı civanlara hâkimdi. Bir sözle onları öldürmek veya yaşatmak hakkı kendisinde idi. Kararını verdi:

— Ay başında cihada çıkacağım. Muhafız alayımda kahraman bir Afganlı kumandan ile kara gözlü haremi için yer vardır. Ne dersin Aptullah?

— Bu işte keramet gösterdiniz, derim.

İçeri odadan bir gürültü geliyordu. Ulu han Aptullaha dönerek:

— Kumandan sana iş çıktı, galiba hazineye hırsızlar girmiş, hele bir bakıver, dedi.

Abtullah hazne dairesine giderek askerle boğuşan arkadaşlarına çıkıştı:

— Allahtan korkmazlar, orada ne yapıyorsunuz? Yoksa efendimizin malına göz mü diktiniz? Sizde allah korkusu yok mudur? Ne o? Siz cenk mi istiyorsunuz, işte sizi Ulu hanın muhafız alayına çavuş yaptım. Yağma mı dilersiniz, gelecek ay dinsizlere karşı çıkacağız, istediğinizden âlâ ganimet toplarsınız. Yürüyün bakayım koğuşunuza.

Üç arkadaş şaşkın şaşkın, birbirlerine bakarak kapıdan çıkarken Aptullah Çerkes Alinin kulağına eğildi:

— Aman, dedi, ayağını denk al, çünkü yürürken cebindekiler şıkırdayor, hırsızlığın anlaşılırsa vay haline!

(Bitti).

Küçük Hikâye:

GÜLTEN

Yazan: VAHDET GÜLTEKIN

— Ne kadar mes'uduz, değil mi Gülten?

— Öyle, ama...

Bir yaz akşamı idi. Balkona sarılan salkımların gölgesinde oturuyorlardı. Karşıda ağaçlıklar koyu mavi sema içinde siyah bir öbek teşkil ediyordu. Ay yoktu. Fakat gök yüzünde parlayan küçük yıldızlar böyle gecelerde daha ziyade parlak görünürler. Bazı kalpleri daha çok aydınlatırlar.

Bu iki kalp te şimdi berrak bir sema içinde yüzüyordu. Fakat kızın cevabında endişeli bir düşünce vardı.

Cavidi sevmiyor muydu? Belki pek çok!.. O da onu seviyordu: O halde mes'uttular. Öyle ama...

Devam etti:

— ... korkuyorum.

Cavit yaklaştı, mor salkımların baygın kokusunu birbirlerine pek yakın kokladılar.

— Niçin, Gülten, neden korkuyorsun?...

Kız gözlerini kaldırdı, evvelâ Cavide, sonra yıldızlara baktı.

— Bize bu saadeti çok görecekler, Cavit.

Sustular. Karşıki ağaçlıklardan kopan serin bir rüzgâr salkım kokulariyle ikisinin yüzünü okşadı. Hava soğuyordu. Cavit kalktı. Rüzgârın dağıttığı kızın saçlarını iki dudak okşadı..

— Ben gidiyorum, Gülten; haydi sen de git yat;üşüyeceksin.

Omuzuna aldığı paltosunu düzeltti; kesik bir öksürükten sonra:

— Allah rahatlık versin, Gülten.

Kız, başı balkona dayalı, saçları rüzgârda, yıldızlara bakıyordu. Başı önüne düştü. Bir salkımın mor çiçeklerini iki şebnem damlası ıslattı.

Yatmak için odasına girdiği zaman gözü masanın üzerinde duran siyah kaplı deftere ilişti. Bu, Cavidin hatıra defteri idi. Sahifelerinde sakladıklarını anlamak arzusunu duydu. Parmkları kalbinin çarpıntısı gibi titriyordu. Bir kaç sayfayı geçti. Gözleri gelişi güzel satırları takip etmeğe başladı:

" Yağmurlu bir gün... Bugün İstanbul'a ayak bastım. Ne yapacağım? Ben niçin geldim? Tahsil içinmi? Öyle ama şimdi cayıyorum. Bir iş bulup çalışsam hiçte fena olmaz. Hem mektepte beş parasız ne yaparım? Bugün ortamektebi bitirmiş bulunuyorum. Elbette bir iş bulurum.

" 15. Teşrinisani

" İlk günleri sevdiğim bu şehirden soğuyorum: İşsizlik, işsizlik.. Onbeş günden fazla oldu.: bir yerde iş bulamadım.

" Ben niçin geldim? Orada duramazmiydim? Hayır; üveybaba ekmeği yemek bana ağır gelecekti.

" Burada ilk edindiğim arkadaş: Zeki. İyi bir çocuk.. Tepebaşı'nda Terzihanesi var. Onunla konuştum, bakalım bana bir iş bulacak...

***

" Dün gece Zeki'lerdeydim. Burada Yılbaşı geceleri âdeta bir bayram: eğlenceler.. kıyamet.

" Bütün aile beni büyük bir samimiyetle karşıladı. Zekinin kız kardeşi ile tanıştım: Güzel bir kız. Piyano çaldı. Epiyce eğlendik..."

Gülten başını defterden kaldırdı; arkasına dayandı. Defterin kaydettiği bu gece gözünün önünde idi: O akşam Cavit onlara ilk defa geliyordu. Ağabeysinin ondan bahsettiğini duymuştu.

O gece piyano çalarken kalbi de piyanonün tuşları gibi titriyordu. Her zamankinden iyi çalmak istediği halde bir sayfalık morsoda birkaç falso yapmıştı. Zihni Cavit'le pek meşguldü. Fakat o geceki hatırasında Cavit onun için yalnız diyip geçiyor.

Fakat şimdi?.. yine onu yalnız "güzel bir kız„ mı buluyor? Hayır şimdi onu seviyordu. Buna emindi

Lâmbanın abajuru altından süzülen ışık Gülten'in dudaklarında pembe bir tebessüm aydınlattı.

Vakit geç olmuştu. Fakat Cavid'in bu geceden sonraki düşüncelerini de anlamak istiyordu:

"Bugünden itibaren Zekinin terzihanesinde çalışıyorum: işim yalnız gelen siparişleri kaydetmek. Zaten burada bir memur değil, bir arkadaş olarak bulunuyorum. Hemen her akşam Zeki'lerdeyim. Yemekten sonra orada kalıyorum; gece geç vakte kadar oturuyoruz. Samimî bir aile hayatı.. Zeki'nin kız kardeşi ile arkadaşlığımız ilerledi, iki kardeş gibiyiz: samimî bir kardeş segisvi.. Toplantılarımızda en neşeli onu görüyorum.

"15. Mart.

"Bugün Zeki'yi pek durgun buldum. Benzi uçuk, gözleri dolgundu. Sordum, fakat kendisini benden saklıyordu; söylemedi. Israrlarım dolgun gözlerinin sessiz cevabıyle karşılaştı:

" — Hiç, kardeşim... Bir şey yok... diyor, her günkü gibi neş'eli olmağa çalışıyordu.

"Akşam yine beraber evlerine gittik. - Evimize

Gülten yatıyordu; yüzü üzerine örttüğü yorgan gibi sarı idi. Yalnız gözleri bana güldü...

desem daha doğru olacak; çünkü bir aydan beri onlarda yatıyorum. Bana güzel bir oda verdiler. Terzihanedeki vazifem de sözden ibaret.

"O akşam kapıdan girince gözlerim alıştığı bir şey aradı: her akşam merdiven başında bizi Gülten karşılardı. Aradığını bulmayan gözlerim Zeki'ye döndü: Ne için baktığımı anlıyan Zeki başını eğdi; dalgın dalgın ayaklarını lüzumundan fazla paspasa sildi:

"— Yukarı çıkalım da... diye cevap verdi. O günkü endişesini bu cevapta okur gibi oldum.

"Oda kapısını titreyen ellerile açtı. Ondan evvel ben içeri atıldım. Gözlerim büyümüş, yine bir sorguyla açılmıştı.

"— Otur... diye işaret etti.

"O da karşıma oturdu. Gözlerini pencereden semaya dikmişti; sanki orada söyleyeceği sözleri arıyordu.

"Ben sabırsızlanıyordum; bağıracaktım:

"— Anlat!...

"Anlattı; fakat ne anlattığını bilmiyordum. Aklım bu sözlerden birşey anlamıyacak kadar karışmıştı. Gözlerim dışarı fırlamış gibi dinleyordum. Bütün söylediklerinden yalnız bir şey anlamıştım:

"Gülten hasta idi...

"Bu haberi bana birdenbire vermemek için uzun uzun anlatmıştı.

"Gözlerini yine boş semaya dikti. Bilmem bu sefer ne arıyordu.

"Kapıdan fırladım. Gültenin yatak odasına koştum. Aceleyle kapıyı vuran parmaklarım içeriden cevap beklemeden tokmağa yapıştı. Bir deli gibi içeri atıldım.

"Gülten yatıyordu. Yüzü, üzerine örttüğü yorgan gibi sarıydı. Odaya sarı bir hava dolmuştu. Ben de sarardım. Gülten başını kaldırdı. Alnından aşağı dökülen siyah saçları arasından bakan gözleri bana gülüyordu. Yanında bir sandalyeye oturdum. Ne söyleyeceğimi bilmiyordum. "Nen var, Gülten?.." diye sormadan o bana:

"— Merak etme, dedi, bir şeyim yok...

"Gülmeğe çalışıyordu. Yüzümde itimat izleri arayan siyah gözleri samimiyetini kaybetmişti: Yalan söyliyordu. O çok hastaydı, hem de pek çok..."

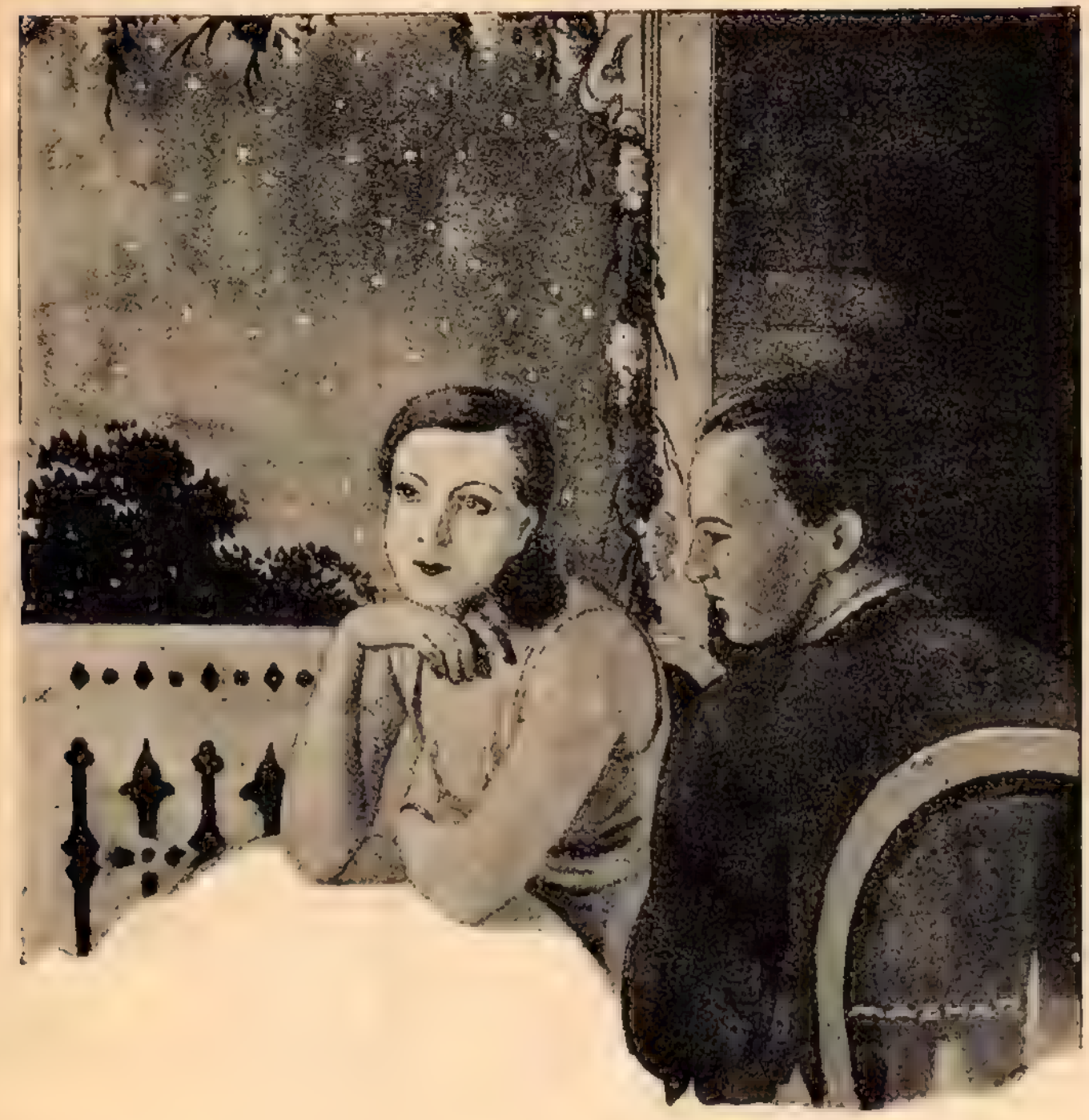

Gültenin yorulan gözleri defterden kalktı. Bu satırları okurken o günkü halini almış, adeta o derece hasta olmuştu. Evet, o gün, ilk defa olarak, gözleri Cavide samimiyetini kaybederek bakmış, yalan söylemişti. Fakat işte bu dakikada onu daha fazla sevmişti.

Okuduklarından da anlıyordu ki Cavit onu önceleri bir kardeş gibi sevmiş, ve kendisinin de öyle sevildiğini sanmıştı. Fakat hayır, Gülten ilk günden beri onu aşk ile seviyordu.

O gün ise bu aşkı Cavide karşı duyduğu garip bir acıma hissi ile birleşmiş, kalbi sarsılmıştı. Ve ona öyle gelmişti ki Cavit de işte o dakikada onu sevmişti. Defterdeki satırlar da bunu gösteriyordu:

"O dakikada Gülten'i başka gözlerle gördüm, onu başka bir kalple hissettim. Bu görüş ve bu duyuş evvelkinden daha kuvvetli idi; evvelkinden çok başka idi. Bilmem ki bir aşk mı?

"Sordum:

"— Doğru söyle, Gülten, çok mu hastasın?

"Gözlerimdeki yalvarışı hissetmişti; bu sefer kalbi acıyarak yine yalan söyledi:

"- Bir şeyim yok, dedim ya, Cavit. Ufak bir nezle, soğuk almışım. Üstelemesin diye yattım.

"Baş ucunda ne kadar durdum, ne söyledim bilmiyorum. Sessiz bir akşam yemeğinden sonra odalarımıza çekildik. Kimseye Gültenin hastalığı hakkında bir şey soramadım. Ne soracaktım? Hastalığı ne olursa olsun, hakikat olan şuydu: Gülten hastaydı."

Defteri kapadı. Bundan sonraki hatıraları gözünün önünden geçiyordu:

On beş gün kadar yatmış: bu müddet zarfında Cavit hep akşamlarıb aş ucunda oturmuştu. Gözleri dalgın hep onun gözlerini arıyor, sessiz sessiz bir şeyler soruyordu. On beş gün sonra hastalığı artmış, tebdilihava iç'n onu Çamlıca daki bu köşke getirmişlerdi. Babasının işi aileyi şehirde oturmağa mecbur etliği için onu burada, hizmetine bakan ihtiyar bir kadının refakatine bırakmışlardı.

Burada vücut hastalığından başka kalbinde de bir sıkıntı duyuyordu. Geçen her gün onu büsbütün sarartıyor, tebdili-hava aksi tesirler veriyordu.

Fakat sıkıldığı bu yeknasak günler birdenbire değişti: mu'tat ziyaretlerinden birine gelen Cavit bir daha gitmedi. O da hastalanmıştı. Onun da hastalığı Gülteninki gibiydi: Zatülcenbe çeviren bir soğuk - algınlığı; onun da tebdili - havaya ihtiyacı vardı.

Gültene bakan doktor onu da tedaviye başladı.

İşte bir aya yakın bir zamandır ikisi de bir köşkte bulunuyorlardı. Artık iyileşmişlerdi, fakat burasını terk etmek istemiyorlardı. Bu köşk onların saf aşklarının yuvası olmuştu.

Gülten, yorgun kendini yatağa attı. Akşam Cavidin söylediklerini ve kendi cevabını hatırlardı:

— Ne kadar mes'uduz, değil mi Gülten?

— Öyle; amma..

II

Tamamile iyileşen Gülten ve Cavit İstanbula indiler. Zeki bir iş için İzmire gitmişti. Cavit hiç alışmadığı bir yüzle karşılandı. Bunun sebebini anlayamıyor, bu soğuk muamelelere akıl erdiremiyordu.

Sanki yabancı bir evde idi. Sanki burası o eskiden ana kucağı gibi tanıdığı yer değildi.

Tenhada buluştukları zaman Gültene sordu.

— Bu vaziyete sebep nedir.

Kız gözleri dalgın cevap verdi:

— Sebep mi? Sebep... benim...

— Sen mi?

— Evet Cavit, sebep benim.., Çünkü..

Söyliyemiyordu. Cavit anlamıştı. Sebep saf aşkları idi.

Gülten annesine Cavitle olan maceralarını anlatmış, onunla evlenmek istediğini söylemişti. Annesi her ne kadar mümanaat etmek istemişse de münasip görmüyor da değildi. Fakat babası... O ilk sözlerini kızının ağzında bırakmış, haykırmış, bağırmıştı.

Bu vaziyet karşısında Cavit artık burada duramazdı. Bir sabah bavulunu aldı, çıktı. Arkasından kapıyı Gültenin göz yaşları kapadı. Kalbi kırılmış, ağır bir yük altında ezilmişti.

Nereye gidiyordu? Evvelâ, bir vapura atlayıp uzaklara, İstanbuldan çok uzaklara kaçmak istedi. Köprüye geldiği zaman gözleri karşıki yeşil tepelere ilişti. Aklına birdenbire bir fikir geldi.

Çamlıca'ya gidecekti. Aşklarının yuvası Çamlıca'ya.

Cavit Gülteni haberdar etmişti; köşke yerleştikten bir hafta sonra bir mektup aldı: Gülten'den bir mektup..

Cavit mektubu acele açtı:

"Sevgili Cavit;

"Sen gideli bir hafta oldu. Bu bir hafta zarfında hâlâ göz yaşlarım kurumadı.

"Ayrıldığından iki gün sonra ağabeğim İzmir'den geldi. Vak'ayı öğrenince çok müteessir oldu. Babamla atıştılar. Şimdi eve gelmeyor; terzihanede yatıyor. Senin nereye gittiğini çok merak ediyor.

"Babam yaptığına nadim gibi görünüyor.

"Seninle görüşmeği ne kadar arzu ediyorum bilsen, Cavit. Fakat doktor bu günlerde sokağa çıkmama müsaade etmiyor. İnşaallah bir haftaya kadar görüşürzz.

"Gülten."

Ona büyük ümitler veren bu mektubun son satırlarını okurken Cavid'in gözleri açılmıştı: Gülten: "Doktor bu günlerde sokağa çıkmama müsaade etmiyor." diyordu. Demek yine hastaydı. Demek yine yatağa düşmüştü.

Gözleri balkona ilişti. Gülten'in o akşamki sözlerini hatırladı:

"— Öyle ama... Korkuyorum. Bize bu saadeti çok görecekler, Cavit.„

***

On gün sonra Gülten'den mektup aldı. Zarfın üzerindeki "Büyükada" damgası Cavid'i hayrete düşürdü. Bu hayrete Gülten şöyle cevap veriyordu:

"Evet, Cavit, Adadayım. Bir soğuk algınlığından sonra hastalığım üsteledi. Fena bir vaziyete çevirir gibi olmuş. Onun için beni bir sanatoryoma yerleştirdiler.

"Korkma, Cavit. İnşallah yakında yine "Aşk yuvamız"da buluşur, ebediyen yerleşiriz..."

Cavit ağlıyordu. Duyulan acıya karşı en kuvvetli ilâcımız olan göz yaşlarının tesellisini ilk defa olarak o da tadıyordu.

Vahdet Gültekin

Mecnun gibi

Sisler gerisinde gizlenen sihrine
Bürüyüp göynünü sen ta pek eskiden,
Susattın, susattın beni iksirine.

Gündüzler yalancı ve geceler kıskanç
Olsa da, âlemde hiç böyle sevgiden,
Bir saniye olsun duyulur mu usanç?

Cahit Sıtkı

Yatağımda sükût

Neydi o deminki mahşer?
O kasırga sustu nasıl?
Ah nasıl da dizler gevşer,
Her adım bir mezar eşer,
Yollar giderdi muttasıl!

Dikenlerin kanattığı
Gözler, o duyan delikler,
Şüphelerin oynattığı
Başlar, tereddüt yastığı,
Hızla sallanan beşikler.

Hezimetleri ve vücut,
Ağır ağır çöktü dibe;
Sonra bir rüyalı sükût:
Ne dilde, ne gönülde put,
Huzur üstümdeki kubbe!

Cahit Sıtkı

Betbahtların Gözyaşı

Çılgın bir ırmağım ki; köpüklü akışımı.
Betbahtların göğsüme sızan gözyaşı verir..
Ben onlara harcarken yazımı ve kışımı
Bağrım gözyaşı dolar, onların derdi erir.

"Bu çıldırmış koşuyor, nereye böyle„ deme,
- Babam gibi - halefim bugün ben de dedeme,
Betbahtların yaşını dökmek için ademe:
Geçtiğim yolda bana yetimler yol gösterir..

Emin Halil

Hüsün ve Aşk

Şeyh Galibin Mesnevisi

[Devam]

Nesre Çeviren : AHMET CEVAT

Aşk bunu işitince içinde bir takım gizli duygular peyda oldu. Hüsün adını andı. Anide yeşil dudu kayboldu. Aşk gözlerini açıp şaşkın şaşkın bakınca gördü ki, o bağa bir yoldan huri kızları gelmiş,ortalarında bir ay güzeli var, seyyareler içinde güneş gibi aynile Hüsüne benzer. Aşk hayretinden dıvar nakşına döndü: "Acaba bu ay yüzlü Hüsün müdür? Yoksa bu yerin perisi midir,, Aşk bu düşünceyi tekrar ederken cevahirli bir taht getirdiler, o ay güzeli ona oturdu, etrafına baktı, Aşkı çağırttı, bir safa meclisi hazırlandı.

Aşka nice ihtiram kıldı
Yanında ana makam kıldı

O zaman Aşk gördü ki "ol bağa ermişti bir bölük hur,, ortalarında bir ay, sanki seyareler içinde güneş. Melaikeler gibi hepsi pâk. O kafilenin şahı olan ay huri bakışlı, ruh yüzlü idi, aynile Hüsüne benzerdi... Hep susardı, işaretle söyleşirdi, sanki ağzı yoktu. Hüsünle olan farkı söz söylememesinden ibaretti.

Bin naz ile yüzünü gösterince Aşk suret gibi lâl kesildi: "Acaba bu ay yüzlü Hüsün müdür ki sinemi ateş ocağına çevidi ? Yoksa bu yerin perisimi dir ? „

Aşk bunu düşünmekte iken mücevher bir taht getirdiler, o ay yüzlü onun üstüne oturdu; emir etti, Aşk ı huzuruna getirdiler :

" Gark oldu heman o nur nura „

Aşk a ihtiram etti, yanına oturttu, ve bir zevk ve neş'e meclisi hazırlattı.

Bu mecliste kadehler parlak yıldızlardı. O mah Şaraba ruh kattı, Aşk ı aguşuna aldı.

" Sahba ve piyale cuş ber cuş kıldı mehü hale nuş dernuş „

Bu mcelis böyle devam ederken Aşk gördü ki o mahın gözü kendi kılıcındadır. Ve bir an içinde kılıcını aldılar ve gözden her şey kayıp oldu. Bir de baktı ki o bağda ne huri var, ne peri askeri. Ne şah var, ne mücevher taht. Aşk o kızı Hüsün sanmıştı, şimdi figan edip dururdu.

Birden kulağına Tezerv denilen kuşun sesi geldi. Bu, Tezerv suretine girmiş söz idi. Diyordu ki:

" O gördüğün Çin şahının kızıdır, Hüsün değildir. Yarın yine bu bağa gelirse seni mutlaka, esir eder, kalesine kaldırıp götürür. „

Aşk aklını başına topladı, fakat iş işten geçmişti. O bağın içinde gurbet baykuşu gibi kalmıştı.

Gerçek o kız yine bağa geldi, etrafa baktı,aşka baktı,onda öyle bir muhabbet coşturdu ki giderken onu da yanına aldı, kalesine götürmek üzere atına bindirdi. Gayret dedi ki : " Eyvah, onunla beraber gitme. Papağan ile Tezerv in ne söylediğini işittin, sakın onunla beraber gitme „

Aşk cevap verdi :

" Ey birader, gördün ya, o şah Hüsüne benzer. Beni öldürse de caizdir. „

Gayret ister istemez sözünde vefalı kaldı, onunla beraber yola çıktı.

Kaleye girince baktılar ki girdikleri kapı arkalarından kapandı, o kız da gözden kayb oldu, Aşk ile gayret orada mahbus kaldılar. Aşk serseri serseri dolaşıyor, Hüsünü anıp feryat ediyordu.

Gayret ona dedi ki: " Aşkar'a bin, bu kalede durma, hemen yola çık „

Aşk atına bindi, fakat Aşkarı ne kadar sürdü ise de ilerlemek mümkün olmayordu; hep kale içinde mahbus kalıyordu.

Bu sefer üzerinde iken tekrar bir kuyuya düştü, onu gul askeri yakaladı, yine buzla örtülü sahraya geçti, yine helâk musibetini gördü, cadı ile çekişti, yolu üzere ateş denizi çıktı, yıllarca onun içinde inledi, bir korku ile o yolu geçti; elinde kılıcı yoktu, birden bire mana yolu açıldı, Aşk baktı, onu orada gördü. Kız yine o eski kızı; yine o eski kale, o eski suret. Bunun üzerine allahına yalvarmağa başladı.

" Yarap sen o şuha merhamet ver,
Ben hastayım, ona afiyet ver. „

O şimdi halimi sormuyor, " surete „ tapındın diye. Sen benim halimi bilirsin, ben çaresiz kalmıştım. O suçu kabul etmek güçtür; ona haksızlık isnat etmek de mümkün değildir. Hâşa, sana müsavi olmak muhaldir, ama sen başka O mah başka olmak ta muhaldir. Surete zarurî olarak esir oldum, artık sözümde **temkin** bulunmak mümkünmü? Artık bu put tapana zincir tak, kulluğa çek. Beni ona ulaştır. Bilirim, bu muhal bir hayaldir, fakat senden muhali istemek haktır.

" Hâşa dimem iştiyak kişin,
Artsın o şafa firak kişin.
Hoş dillere gerçi bu beladır,
Erbabı belaya bir safadır. „

Aşk böyle inleyerek gezerken birden bire sarhoş bir bülbül gördü; bu yine bülbül suretine girmiş söz dü. Bülbül Aşka hitap edip dedi ki:

" Bu kalede bir hazine vardır,
" Boş sanma anı, define vardır.

"Kaleyi ateşe ver, alevleri göklere çıksın, o hazineyi sen eline geçir.

"Bu Sarayı yakmazsan o güzeli asla bulamazsın. Hem de Çin şahının kızı olan o serkeşin ciğerini "ateşte kebab et. Bu yüksek kemeri yakmadıkça senin için çıkmak yolu yoktur. Boşu boşuna ağlayıp "sızlama, bu kapı efsunla bağlıdır. Kızın annesi peridir. Kız sana aşıktır ama, periler sana kast ederler, "kalbinin kanını içerler.O bağda içilen Şarap baştan başa hanlar kanı idi. Kılıcı almağa fırsat bulmasaydı "seni haps etmeye cür'et edemezdi. „

Aşk bu macerayı anlayınca kaleyi ateşe verdi. Ondaki suretler göklere çıktı.

" Hem kale, hem ol zemin yandı,
" Hem dahi Şahı çin yandı. „

[Bitmedi]

MİRALAY CHABERT

Honnoré de Blalzac tan: (48 nci nushadan devam) *YAŞAR NABİ*

....müstehzi tavırlarına dayanamıyarak gençlerin çocuklara söylemek hakkını kendilerinde buldukları hoş küfürlerden bir kaç tane savurdu, ve yumurcaklar kaba bir gülüşle sükûtu bozdular. Derville kızdı.

Sesini işiden Miralay süthanenin yanındaki alçak bir odadan çıktı ve ifadesi imkânsız bir askerî ciddiyetle kapısının eşiğinde göründü. Ağzında o kararmış, dudak - yakan tabir edilen beyaz topraktan mütevazı pipolardan biri vardı, müthiş surette yağlı bir kasketin vizyerini kaldırdı, Derville'i gördü ve yaramazlara dostane bir sesle: "Kıta - sükût!„ diye haykırarak hamisinin yanına daha çabuk varmak için gübrenin, fışkının üzerinden yürüdü. Çocuklar derhal ihtiyar askerin üzerlerindeki hâkimiyetini gösteren hürmetkâr bir sükût muhafaza ettiler.

Derville'e: "Bana niye yazmadınız?„ dedi. Ayaklarını gübrenin içinde ıslatmak istemiyen dava idarehanesi sahibinin kararsızlığını farkedince: "Yürüyünüz! Bakın, orada yol muntazamdır." diye seslendi.

Sıçraya sıçraya, Derville Miralayın çıktığı kapının eşiğine vardı. Chabert, onu kendi odasında kabul etmek mecburiyetinde olmaktan hoşlanmış görünmedi. Filhakika, Derville orada oturacak bir tek iskemle gördü. Miralayın yatağı birkaç saman demetinden yapılmıştı ve üzerine, ev sahibesi, sütçü arabalarında minder vazifesini gören, kim bilir nerede bulunmuş bir iki delik deşik halı parçası örtmüştü. Tavan sadece tazyik edilmiş topraktandı. Küherçileli, yeşilimtrak ve yarık dıvarlar o kadar koyu bir rutubet neşrediyorlardı ki Miralayın yattığı cihetteki dıvar hasırla kaplanmıştı. Meşhur karik bir çivide asılıydi. İki çift kötü ayakkabı bir köşeye atılmıştı. Ortada çamaşıra benzer hiç bir şey görünmeyordu. Kurt yeniği masanın üzerinde Plancher tarafından yeniden tabedilen büyük ordu (1) defterleri açık duruyor ve Miralay tarafından okunmakta olduğu anlaşılıyordu. Bu sefalet manzarası içinde Miralayın yüzü sakin ve müsterihti. Derville'in ziyareti yüzünün ifadesini değiştirmiş gibiydi, ve Derville bu yüzde mesut bir düşüncenin izlerini, ümitten gelen hususî bir ışık farketti.

Derville'e hasırı yarı dökülmüş iskemleyi uzatarak: "Pipo dumanı sizi rahatsız etmiyor mu?" dedi

— Lâkin, Miralay, siz burada pek fena şerait içindesiniz.

(1) Napoleon'un ordusuna verilen isim.

Dava işlerini takip edenlere has itimatsızlık, ve şahit oldukları meçhul kalmış müthiş dramların kendilerinde erkenden husule getirdiği acınacak tecrübe Derville'e bu cümleyi söyletmişti.

Kendi kendine:

— İşte, dedi, verdiğim parayı muhakkak askerin kumar, şarap ve kadından ibaret olan üç dinî faziletini tatmine sarfetmiş olan bir adam!

— Doğru, Mösyö, burada lüks bir hayat yaşamıyoruz. Burası dostlukla ısınan bir fakirhanedir; fakat.. (Burada asker kanun adamına derin bir nazar fırlattı), fakat ben kimseye fenalık yapmadım, kimseyi yanımdan kovmadım ve müsterih uyuyorum.„

Derville müşterisine ikraz ettiği paranın hesabını sormak nezaketsizlik olacağını düşündü ve ona şunları söylemekle iktifa etti: "Niçin Parise gelmediniz, aynı masrafla orada da geçinebilirdiniz, hem de orada daha iyi şerait bulurdunuz?

— Lâkin, diye cevap verdi Miralay, yanlarında oturduğum bu mert insanlar beni evlerine kabul etmiş ve bir seneden beri bedava beslemişlerdi! Biraz param olunca onları nasıl terkederdim? Hem bu üç yaramazın babası eski bir *Mısırlı* dır.

— Nasıl, Mısırlı mı?

— Benim de iştirâk ettiğim Mısır seferinden dönen askerlere biz bu ismi veririz. Oradan dönenlerin hepsi biraz kardeş sayılırlar, bundan mada Vergniaud o zaman benim alayımdaydı ve onunla çölde içtiğimiz suyu taksim etmiştik. Sonra henüz çocuklara okumayı eyice öğretemedim.

— Paranız mukabilinde bu adam size biraz daha iyi bakabilirdi.

— Bah! dedi Miralay, onun çocukları da benim gibi saman üstünde yatarlar! Karısı ile kendisinin yatakları da daha iyi değildir, çok fakirdirler, ne yapalım; kabiliyetlerinden büyük bir işe girişmişler. Hele servetime tekrar sahip olsam!.. Bu bahsi kapayalım?

— Miralay, yarın veya yakın bir zamanda evrakınız Heilsbergden gelecek. Halâskârınız elân hayattadır!

Miralay:

—Hey gidi para! Bende de işte o yok! diye haykırarak piposunu yere attı.

Kararmış bir pipo bir tiryaki için kıymetli bir pi-

podur, fakat bu hareket, o kadar tabiî bir jest, o kadar cömert bir hareketle yapılmıştı ki bütün tiyrakiler ve hattâ tütün inhisarı onun bu tütüne hakaret cürmünü affederlerdi. Belki de piponun parçalarını melekler toplardılar.

Ev boyunca güneşte dolaşmak için odadan çıkan Derville:

— Miralay. dedi işiniz son derece muğlaktır.

— Bana pek basit görünüyor, dedi asker. Beni ölmüş zannettiler, işte yaşıyorum! Bana karımı ve servetimi iade ediniz; hakkım olan jenarallık rütbesini veriniz. çünkü imparatorluk ordusunda Eylau muharebesi arifesinde miralay oldum.

Derville:

— Adalet âleminde işler böyle yürümez, diye cevap verdi. Beni dinleyin. Siz kont Chabert siniz, kabul ediyorum, lâkin menfaatleri icabı mevcudiyetimizi inkâr edecek olan insanlara bunu kanunî bir tarzda ispat etmemiz icap edecek. Bu suretle, vesikalarımız münakaşa edilecek. Bu münakaşalar bidayette on, on iki istintakı icap ettirecek. İş karara gelinciye kadar ne kadar çalışırsam çalışayım gene çok uzun ve çok masraflı bir sürü mahkeme safahatı olacak. Rakîplerimiz Prusyaya bir tahkikat heyetinin gitmesini talep edecekler ve buna mümanaat edemiyeceğiz. Her şeyin kolaylıkla bittiğini farzedelim, Miralay Chabert olduğunuzun mahkemece derhat tasdik edildiğini kabul edelim. Kontes Feraaudn un, husulünde sun'u taksiri olmayan iki kocalı vaziyetinin nasıl mütalea edileceğini biliyor musunuz? Bu davada hakkın kime ait olduğunu kanun tesbit etmemiştir, ve hâkimler ancak vicdanî kanaatlerine göre küküm vereceklerdir, tıpkı bazı cinai davalarda içtimaî garabetlerin meydana çıkardığı nazik meselelelrde jürinin yaptığı gibi.

Bu izdivaçtan sizin çocuğunuz olmamıştı, halbuki kont Ferrand nun iki de çocuğu oldu; hâkimler rabıtası nisbeten daha zayıf olan izdivacı, bağları daha kuvvetli olan izdivaç lehine feshedebilirler, madem ki tarafeyn arasında hüsnü niyet vardı. Bu yaşınızda ve bulunduğunuz vaziyette artık sizi sevmiyen bir kadına sahip olmak için muannidane ısrar etmekle ahlâk noktai - nazarından iyi bir iş görmüş olacağınızı mı zannediyorsunuz? Karşınızda karınız ve kocası, mahkemeler üzerinde tesir yapabilecek iki kuvvetli şahsiyet bulacaksınız. Demek ki mahkeme çok uzamaya müstaittir. Bu zaman zarfında en acı azaplar içinde ihtiyarlayacaksınız.

— Ya servetim?

— Demek büyük bir servetiniz olduğunu zannediyorsunuz?

— Otuz bin frank iradım yok muydu?

— Aziz Miralayım, 1799 da, izdivacınızdan evvel, servetinizin dörtte birini eytamhanelere terkeden bir vasiyetname yapmıştınız.

— Doğru.

— Öyleyse, sizi ölmüş bilince, bu dörtte bir hisseyi eytama vermek için bir müzayede ve tasfiye yapmak icap etmez miydi? Karınız fakirleri aldatmakta bir mahzur görmedi. Nakit parayı, mücevheratı şüphesiz hesaba katmaktan çekindi, gümüş takımlarından pek azını gösterdi veya karınızı memnun etmek yahut hazineye daha az vergi vermek, ve aynı zamanda müzayede muhamminleri kıymet takdirinden yegâne mesul oldukları için mobilyaya hakikî kıymetinin üçte iki nisbetinde, daha aşağı fiat takdir edildi, böylece yapılan hesap neticesinde büyük servet altı yüz bin frank olarak tesbit edildi. Bu servetin yarısı karınıza aitti. Her şey onun tarafından satılmış, tekrar satın alınmış, o hepsi üzerinde kâr temin etmiş ve eytamhaneler yetmiş beş bin franklarını almıştı. Sonra, vasiyetnamenizde karınızdan bahsetmemiş olduğunuz için mirasınız hazineye kaldığından, imparator bir irade ile mirî emvale kalan hisseyi dul karınıza iade etti. Şimdi hakkınız nedir? Masraflar tenzil edildikten sonra üç yüz bin frank.

Hayrette kalan Miralay:

— Demek siz buna adalet diyorsunuz, dedi.

— Şüphesiz.

— Öyleyse adalet çok güzel bir şey.

— Adalet budur, zavallı Miralayım, Görüyorsunuz ki iş zannettiğimiz kadar kolay ddğildir. Madam Ferraud imparator tarafından kendisine verilen hisseyi muhafaza etmek istiyebilir.

— Lâkin o dul değildi. İrade hükümsüzdür.

— Mutabıkız, fakat bunlar hep muhakeme ile halledilir. Beni dinleyin, bu şerait dairesinde öyle zannediyorum ki, hem sizin hem de karınız için anlaşmak, davayı en mükemmel surette halletmektir. Bu suretle hakkınız olandan daha büyük bir servet kazanabilirsiniz.

— Bu karımı satmak olur!

— Yirmi dört bin frank iratla şimdiki vaziyetinizde, size eski karınızdan daha uzun ve iyi, sizi daha fazla mesut edebilecek bir kadın bulabilirsiniz. Hemen bugün madam Ferraudyu görüp ne düşündüğünü öğrenmek istiyorum, fakat size haber vermeden evvel bu teşebbüse girişmek istemedim.

— Beraber gidelim.

— Bu halinizle mi? Hayır, hayır, Miralay, hayır. Böyle hareket etmekle davanızı tamamen kaybedersiniz.

— Davam kazanılabilecek gibi midir?

— Her cihetçe; fakat azizim Miralay Ghabert; siz bir şeyi nazarı itibara almıyorsunuz. Ben zengin değilim. Makamımın ücreti [*] tamamen ödenmemiştir. Eğer mahkemeler size servetiniz üzerinden önceden alınacak bir avans bahşederlerse; bunu ancak sizin büyük Lègion d'honneur zabiti kont Chabert olduğunuza kanaat getirdikten sonra yaparlar.

[*] Dava işleri idarehane sahipliği de tıpkı noterlik gibi satın alınan bir makam ve vazifedir

Miralay safiyetle :

— Sahi! Ben Légion büyük zabitiyim. Bu hatırımdan çıkmıştı bile; dedi.

— İşte; diye devam etti Derville. Bunu isbat edinceye kadar dava etmek; avukatların ücretini vermek; mahkeme harçlarını ödemek, ve yaşamak lâzım değil mi? Daha bidayette dava masrafları bir hamlede onüç onbeş bin frangı bulacak. Makamımın ücretini bana ikraz edene tediye ettiğim faizin altında eziliyorum. Bu para bende nerede? Sizse bu parayı nasıl bulabilirsiniz ?

Zavallı askerin solgun gözlerinden iri yaş damlaları düştü ve buruşuk yanakları üzerinde yuvarlandı.

Bu müşkilât karşısında azmini kaybetti. İçtimaî ve adlî âlem bir kâbus gibi ona ağır basıyordu.

"Vandome meydanındaki sütununun eteğine gideceğim. dedi, orada "Ben Eylau'da Rusların hatlarını yaran miralay Chabert'im. „ diye haykıracağım. Heykel [1] beni tanıyacaktır!.

— Ve şüphesiz sizi de Charsntone'a tıkacaklar.

Bu kokunç ismi işitince zabitin heyecanı azaldı:

"Harbiye nezaretinde acaba benim için bir şey yapmalarına imkân yok mudur ?

— O daireler! dedi Derville, Oraya gidebilirsiniz ancak elinizde ölümünüz mazbatasını ifade eden muntazam bir hüküm olmak şartiyle. Daireler ellerinden gelse İmparatorluk adamlarını mahvetmek isterler.

Miralay bir an, şaşkın, hareketsiz, görmeden bakarak, sonsuz bir ümitsizlik içinde bunalmış kaldı. Askerî adalet rüyası, seridir, Türk usulü karar verir ve hükümleri ekseriya haklıdır. Chabertin bildiği yegâne adalet buydu. İçine girmek icap eden müşkilât labirentini farkedince, orada yol almak içini ne kadar paraya ihtiyaç olduğunu görünce miralay insana has olan ve *irade* denilen kuvvetten bir darbe yedi. Dava ederek yaşamak ona imkânsız göründü, eskisi gibi fakir, dilenci kalmak, kendisini kabul edecek bir alay bulduğu takdirde süvari neferi olarak hizmet almak ona bir kerre daha ehven geldi. Maddî ve manevî ıztıraplar esasen vücudunun en mühim uzuvlarından bazılarını tahrip etmişti. Öyle bir hastalıkla malûldu ki tababette ismi yoktur ve insan makinasının en çabuk bozulmağa müsait kısmı olan asap cihazı gibi yeri sabit olmıyan bu hastalığa felâket karasevdası namını vermek lâzımdır. Bu görünmiyen fakat hakikî hastalık ne kadar mühim olursa olsun, mes'ut bir neticeyle şifayap olmak ihtimali vardı. Bu sağlam teşekkülü büsbütün sarsmak için yeni meydana çıkacak bir mani onun zayıflamış saplarını kıracak ve onda fizyolojistlerin kederle harap olmuş insanlarda müşahede ettikleri o tereddütleri, o anlamadan yapılan hareketleri husule getirecekti.

Derville o zaman müşterisinde büyük bir halsizlik eserlerini tanıyarak ona dedi ki:

"Korkmayınız bu iş nasıl olsa sizin lehinize neticelenecektir. Yalnız bana tamamile itimat edebilir ve sizin için en muvafık göreceğim neticeyi körkörüne kabul edebilir misiniz ?

Chabert :

— Nasıl isterseniz öyle yapınız. dedi.

— Evet ama siz ölüme giden bir adam haliyle kendinizi bana emniyet ediyorsunaz.

— Mevkîsiz, isimsiz kalmıyacak mıyım? Buna tahammül edilir mi?

Derville :

— Bunu söylemek istemedim, dedi. Biz uzlaşarak iki tarafın rızasıyla haklarınıza sahip olmanız için ölüm ve izdivaç akitlerinizi iptal ettirmeğe çalışacağız. Hattâ siz kont Ferraudnun nüfuzu sayesinde, jeneral rütbesiyle orduya tayin edilecek ve yüksek bir maaş sahibi olacaksınız.

Chabert :

— Peki öyle olsun, cavabını verdi, size tamamen itimat ediyorum.

Derville :

— Şu halde, dedi. İmzalamanız için size bir vekâletname göndereceğim. Adiyö Cenerall. Paraya ihtiyacınız olursa bana müracaat ediniz.

Chabert Derville'in elini hararetle sıktı ve başka türlü takip etmeğe kuvvet bulmadan arkası duvara dayalı durdu. Adliye işlerine akıl erdiremiyen bütün insanlar gibi, bu beklenmedik mücadeleden korkuyordu.

Bu mülakat esnasında,araba kapısının yanındaki şokakta bir sütun arkasından birçok defalar, saklanarak Derville'i tarassut eden bir adam yüzü çıkmıştı, ve bu adam, Derville dışarı çıktığı zaman ona yaklaştı. Bu mavi bir ceket, garsonlarınkine müşabih pliseli beyaz bir gömlek giymiş ve başında lutr bir kasket taşıyon bir adamdı. Yüzü esmer, yanakları çökmüş, buruşuk fakat çok çalışmaktan elmacık kemiklerinin üstü kırmızıydı ve güneşten yanmıştı.

Derville'i kolundan tutup durdurarak :

— Sizi taciz ettiğim için mazur görünüz Mösyö, dedi, fakat sizi görünce jeneralımızın dostu olduğunuzu düşündüm.

İhtiyatkâr avukat:

— O sizi ne alâkadar ediyor ? dedi. Hem; siz kimsiniz?

— Ben Louis Vergniaud'yum cavabını verdi. Ve size söylenecek iki kelimem var.

— Demek kont Chaberti böyle bir halde yaşatan sizsiniz öyle mi?

— Pardon mazur gör, mösyö, o en güzel odada oturuyor. Eğer benim bir odam olsaydı ona verir ve kendim ahırda yatardım. Onun kadar ıztırap çekmiş, çocuklarımı okutan bir adam bir jeneral, bir Mısırlı

[Bitmedi]

Alis'in Sergüzeştleri

IV

Tavşan Beyin Gönderdiği Küçük Bill

Bu gelen Beyaz Tavşandı; yavaş yavaş, tırıs tırıs yürüyor ve etrafına, kaybettiği bir şeyi arıyormuş gibi, telâşla bakınıyordu. Alis onun şöyle mırıldandığını işitti.

"Ah, şimdi Düşes ne yapacak bana! Vay benim ayacıklarım! Vay benim postum, vay benim bıyıklarım! Beni muhakkak asar, iki kere iki dört eder gibi muhakkak! Acaba ben onları nereye düşürmüşüm?"

Alis derhal onun yelpaze ile beyaz güderi eldivenler için bakındığını anladı. O da tavşanın haline hem gülerek hem acıyarak onları araştırmağa başladı, fakat hiç bir tarafta görülmüyorlardı; kendisi göz yaşları gölüne dalalıdan beri her şey değişmişti ve büyük divanhane, cam masası ve küçük kapısı ile beraber, ortadan kaybolmuştu.

Tavşan hemen etrafını araştıran Alisi gördü ve kızgın bir sesle ona bağırdı:

"Mary Ann, sen ne diye oralarda dolaşıyorsun? Hemen, şu anda, eve git, bana bir yelpaze ile bir çift eldiven getir! Haydi, çabuk ol!"

Alis o kadar korktu ki birden, gösterilen tarafa doğru koştu ve tavşanın düştüğü hata ile meşgul olmadı. Kendi kendine: "Beni evin hizmetçi kızına benzetti" diyordu. "Benim kim olduğumu anladığı zaman ne şaşacak ya! Şimdilik sesimi çıkarmıyayım da gidip yelpazesini, eldivenlerini getireyim; onları bulabilirsem, tabii."

Bunları söylerken temiz bir evceğizin önüne gelmişti, kapısında parlak bir tunç tabelâ vardı, üstünde BEYAZ TAVŞAN diye yazılı idi. Alis çabucak, kapıyı çalmaksızın, bu eve girdi. Merdivenleri çıktı; içinde de yelpaze ile eldivenleri bulmadan hakiki Mary Ann'a rasgelmek korkusu vardı.

Alis kendi kendine söyleniyordu:

"Ne tuhaf oluyor! İnsan bir tavşanın hizmetlerine koşsun!" Sonra kendisini hizmetçi kızı farzederek halini hayalinden geçirmiye başladı:

Mis Alis! Hemen hazırlan da buraya gel, seni bir yere yollayacağım!

— Şimdi! Yalnız Dinah gelinceye kadar şu fare deliğinin önünde nöbet bekliyorum, bırakır gidersem fare de çıkar gider."

Sonra ilâve etti: "Ama zannetmem ki Dinah bir kedi parçası iken şuna buna emir vermeye kalkışsın da onu evde tutsunlar!"

Bu aralık kendini temiz, muntazam bir küçük odanın içinde buldu, pencerenin önünde bir masa ve masanın üstünde (tam beklediği gibi) bir yelpaze ile iki üç çift beyaz güderiden ufacık eldivenler vardı: yelpaze ile eldivenlerin bir çiftini aldı ve tam odadan çıkıp gitmek üzere iken gözleri aynanın yanında duran küçük bir şişeye ilişti. Bu sefer şişenin boğazında üstünde *BENİ İÇ* yazılı yafta yoktu. Fakat o yine onun tıpasını açtı ve dudaklarına götürdü. Kendi kendine: "Bilirim, içersem mutlaka bana bir şeyler olacak; çünkü ne zaman bir şey yesem veya içsem öyle olur. Bakalım, bu şişenin de tesiri ne yolda ola-

cak Ah, bu sefer beni büyütse bari! Böyle ufacık tefecik kalmaktan usandım doğrusu!"

Şişe hakikaten büyüten cinsinden imiş, hem de Alisin beklediğinden çok daha çabuk tesiri görüldü: içindekinin yarısını bitirmeden evvel başı tavana değmişti ve boynunu kırılmaktan sakınmak için eğilmeye mecbur olmuştu. Acele acele şişeyi elinden bıraktı ve kendi kendine söylendi:

"Bu kadarı yeter, hem fazlasiyle daha ziyade büyürsem vay halime. Şimdiden kapılardan sığmıyorum. Keşke o kadar çok içmeseydim!„

Heyhat! Bu temennide geç kalmıştı. Büyüdükçe büyüyordu. Az sonra döşemeye diz çöktü; biraz daha sonra bu halde bile odaya sığmıyordu, bir kolunu kapıya dayayarak, öbürünü başına dolayarak yere yatmak tecrübesinde bulundu. Fakat hâlâ büyümesi devam ettiği için son çare olarak bir kolunu pencereden dışarıya çıkardı, bir bacağını da ocağın bacasından yukarı dikti.

"Artık bundan başka yapacak bir işim kalmadı, gayri, " diye düşünüyordu. "Ne olacağım acaba?..

Bereket versin, küçük şişenin içindeki büyülü su son tesirini yapmıştı ve daha fazla büyümüyordu, fakat öyle bir vaziyette idi ki ayağa kalkmak yok, kımıldamak yok! Zavallı Alis şöyle düşünüyordu:

"Evimizde hayat çok daha eğlenceli idi: orada hiç olmazsa böyle ikide bir ufalıp büyümek, farelerin tavşanların emri altında bulunmak yoktu. Ah, ne ettim de şu tavşan deliğinden aşağı indim! Burası öyle amma yine ne kadar olsa, hayatın bu tarzı daha meraklı! Şimdi çok merak ediyorum, acaba benim başıma neler geldi! Bu hallerin sırrı nedir? Eskiden peri hikâyeleri okurken oradaki şeylerin olamıyacağını zannediyordum, halbuki şimdi işte tam bir peri masalının ortasındayım! Benim de başıma gelenlerin kitabı yazılmalıdır, mutlaka yazılmalıdır! Büyüdüğüm zaman bunun kitabını kendim yazacağım, fakat daha nasıl büyüyebilirim! Fakat büyümeye yer bile kalmadı.„

Sonra düşündü: "Acaba yaşım da büyüyecek mi? Hiç yaş almamak, hiç yaşlı bir kadın olmamak, ne güzel olurdu! Fakat o zaman da hep ders ezberlemeli! Bu da çekilir mi ya!"

Bunun üzerine kendi kendine itiraz etti: "Hay, budala Alis, hay! Burada nasıl ders ezberliyebilirsin? Buraya zorla kendin sığıyorsun, kitaba ne yer kalır!"

Böylece lâkırdının şimdi bir tarafını, sonra öbür tarafını söyleyerek mükâlemeler yürütmekte iken dışarıda bir ses işitti ve durup dinledi.

Ses:

"Mary Ann! Mary Ann!„ diyordu, "hemen benim yelpazemle eldivenlerimi getir!" Sonra merdivende küçük bir pıtırdı oldu. Alis bunun kendisine bakmağa gelen Tavşan olduğunu anladı ve korkudan öyle titredi ki bütün evi sarstı: şimdi tavşandan bin defa büyük olduğunu ve korkmağa sebep kalmadığını unutmuştu.

Tavşan şimdi kapıya gelmişti, onu açmağa çalışıyordu; fakat içeriye açılan kapının üstünde Alisin kolu dayanmış olduğu için tecrübesinde muvaffak olmadı. Alis onun: "Pencereden dolaşayım bari„ dediğini işitti. Bunu da yapamıyacaksın! diye düşündü, ve Tavşanın tam pencerenin altına geldiğini hissettiği zaman elini pencereden dışarıya uzattı ve havada bir şey tutacak gibi kapayıp açtı. Eline bir şey geçmedi, fakat kulağına acı bir ses geldi, bir düşüş oldu ve bir takım camlar kırıldı, sanki düşen turfanda sebze yetiştirilmeye mahsus camakânlı yatak üzerine düşmüştü.

Sonra kızgın bir ses, tavşanın sesi bağırıyordu:

— Pat! Pat! nerdesin, Pat?

Sonra hiç işitmediği başka bir ses:

— Buradayım, Begüm; elmaların yerini kazıyorum!

Tavşan kızıyordu:

— Elmaları düşünmenin sırası mı? koş buraya! şuradan çıkmama yardım et! (yine kırılan cam sesleri.)

— Söylesene, bana, Pat, penceredeki şey nedir?

— Bir kola benziyii, Begüm.

— Ne kolu bu, kaz sen de? kolun bu kadar büyüğü nerede görülmüş? Bütün pencereyi dolduruyor!

— Doğrudur, begüm, dolduıyyı. Amma kol olduğuna kol.

— Kol ise kolun orada işi ne: git at onu oradan!

Sonra uzun bir sükût, ara sıra fısıltılar:

"Begüm, biçimsüz iş bu, pek biçimsüz!„ - "Korkak sen de, haydi bakayım! dediğim gibi yap.„

Alis yine elini havada açtı kapadı. Bu sefer iki acı ses işitildi ve daha fazla kırılan cam çatırdıları oldu.

Alis düşünüyordu: "Acaba ne yapacaklar? Beni pencereden atmalarına itirazım yok, keşke ellerinden gelse de böyle bir şey yapsalar! Benim daha fazla burada durmaya hiç arzum yok!„

Biraz bekledi fakat yeni bir şey duymadı; sonra, küçük bir araba tekerlekleri gürültüsü ve hepsi bir arada konuşan bir çok insan sesleri işitildi. Şunun gibi sözler duyabildi:

"Öbür merdiven nerede? - Ben yalnız bir tanesini getirecek değil miydim? Öbürü Billde -Bill, onu buraya getir, oğlan! - Onları şu köşeye daya. Birbirine eklemeli onları. - Bir tanesi de erişebilir. - Herşeye karışma, sen. - Bu tarafa, Bill! yakala şu ipi! - Tavan çekecek mi acaba? - Şu gevşek taşa dikkat! - Ay ay, aşağıya yuvarlanıyor! Bacaklar havada! - Kim idi bu? - Galiba Bill! - Bacadan kim inecek? - Ben inemem, isteyen insin! - Bill insin. - Gel buraya, Bill, bey emrediyor, sen bacadan aşağı ineceksin!"

Alis kendi kendine söyleniyor:

[Bitmedi]

Mevsim

1 — Kumlu ve aynı renkte yollu kumaştan yapılır. 120 santim enlisinden iki buçuk metreden çıkar.

2 — Çok güzel ve basit bir mevsim tayyörü. Yollu kumaşlardan yapılır. Enlisinden iki buçuk metreden çıkar.

3 — Kumlu ve satrançlı kumaştan yapılır. Üç metreden çıkar. İçinin bluzu jerse veya yollu kumaştan yapılırsa gayet şık bir tayyör olur.

4 — Mevsimlik güzel bir rob manto. Enli kumaşlardan iki buçuk metreden çıkar. Yakasına başka renkte garni konursa çok güzel olur.

5 — Zarif iki renkli rob ve üzerinde sak. Etek ve sak iki metreden, içindeki bluz bir metre on santimden çıkar.

6 — Bu rob siyah-beyazdır. Üç buçuk met-

Modelleri

reden çıkar. Etek ayrı bir bluz ile dikilebilir.

7 — Çok güzel bir çay elbisesi, 4 metreden çıkar. Düz kumaşlardan daha güzel olur.

8 — Şık bir sokak elbisesi, dört buçuk metreden çıkar. Düz kumaştan güzel olur.

9 — Rob ve üzerinde ceketi. İçinin robu iki renklidir. Tayyör ve rob dört buçuk metreden çıkar.

10 — Sade, güzel bir sokak elbisesi. Yakası beyaz krep damurdan yapılırsa çok şık olur. Üç buçuk metreden çıkar.

Eski Şapkalardan Zarif El İşleri

Fötr şapka hemen eskimez gibi bir şeydir. Biçimi değiştirilerek birkaç sene giyildikten sonra yine yeni kalır. Nihayet insanın canı ne de olsa, yepyeni bir şey istediğinden emektar şapka bir köşeye atılır. Halbuki bu eski şapkalardan ne güzel şeyler yapmak mümkündür. Tayyör elbise ile takılmak üzere bir tek

veya bir demet çiçek, el çantası, para çantası, kemer v. s. v. s. elhasıl güderi ile yapılan her şey fötr ile de olabilir. Bazan şapkanın büyüklüğüne göre, aynı şapkadan hem çanta hem de demet yapılabilir, bazan da yaka ve kol kapağı ile kemer. Çiçek yapılırken istenilen şekiller evvelâ fötrün üzerine çizilerek ince bir makas veya keskin bir ustura bıçağı ile kesildikten sonra beyaz, sarı, siyah, turuncu (çiçeğin rengine göre) çini boncuktan yapılmış ve tele sarılmış tohumlar etrafına toplanır. Çanta, yaka, kemer, v.s. için ya iki renk fötrü birbiri üzerine aplike ederek yahut çelik boncuklarla işliyerek kolay ve süslü bir iş çıkarmak mümkündür. Fötr üzerine yağlı boya da iyi durur. Bunun için istenilen resmi bir parşömen kâğıt üzerine çizip oyarak bu kâğıdı fötrün üzerine yayıp aralarını boyamak çok pratik ve gösterişli bir usuldür.

BALIK YEMEKLERİ

İyotlu gıdaların faidesini öğrendiğimizden beri deniz mahsullerine rağbet hakkiyle arttı. Balığın memleketimizde bol ve ucuz olması bu besleyici yemeği her keseye elverişli kılmaktadır. Balık ızgara ve tavasını herkes bilir. Bunlar en kolay şekiller olduğu halde gene dikkat lâzımdır. Ufak balıklar için ızgaranın ateşi kızgın, tavanın yağı bol olmalıdır. İri parçalarda ise, dış tarafının hemen pişip içerisinin çiy kalmaması için, ateş daha yavaş, yağ (kızgın olmakla beraber) daha az olacaktır. Balık parçaları tavadan alındıkça biraz beklemeden yenileri koymamalı, yağdan çıkarılanlar evvelâ kaba kâğıt üzerine atılarak süzülmelidir. Yağlanmış iki tabak arasına konup kaynar su dolu bir tencerenin buharında pişirilen balık çok hafif olur. Sonradan üstüne kıyılmış maydanoz ve eritilmiş tereyağı katılıp, limon sıkılarak çocuk ve hastalara verilebilir. Kızartılacak balıkların yıkandıktan sonra bir bez ile kurutulması mutlak lâzımdır. Balık kaynatılacağı zaman az su kullanmalı ve kokusunu almak için bu suya sirke ilâve edilmelidir. Büyük bir balığın artan kısmından da yapılabilen kolay balık yemekleri :

Balık köftesi — Bir çay fincanı, kılçıkları ayıklanmış ve ufalanmış pişmiş balık, iki tane kıyılmış hazırlöp yumurta, bir çiy yumurta, bir çay fincanı süt ve unla yapılmış bulamaç, tuz, biber, bahar, kıyılmış maydanoz.

Bunları hamur halinde yuğurup uzun veya yassı köfteler yaparak galetaya veya irmiğe bulayıp kızartmalı.

Balık elmasiye — Pişmiş, ayıklanmış ve ufalanmış balık parçalarını bir kap içine dizmeli; aralarına yeşil bezelye, haşlanmış havuç, patates, hazırlöp yumurta dilimleri de yayarak kabı doldurmalı. Balığın suyunu soğutup süzdükten sonra içine sirke veya şarap (bir bardağa iki çorba kaşığı) ve pek az sıcak suda eritilmiş jelatin (bir bardağa dört yaprak) katıp karıştırarak hazırlanmış balığın üstüne dökmeli. Serin bir yerde bırakmalı, donduktan sonra bir tabağa çevirmeli, yeşil salatalarla süslemeli.

Birinci Dil Kurultayında Enfes bir Hitabe

[15 inci sahifeden devam]

bir devir de biz yaşayoruz. Mustafa Kemal devrinin düşünce hamleleri bizim için onlardan çok uyarıcı ve başarıcıdır. Adını taşıyacak devrin ilk başında ise O, kendisi gelecektir. Sakaryada, Dumlupınarda olduğu gibi şapkada da, harfte de, tarihte de, dilde de baş olmuştur. Bunlarda onun hizmetinde çalışmış olanlar, bahtın eli ile alınları sığazlanmış fanîlerdir. Bu abidelerin usta başısı yalnız Odur.

Bu program da Odur. Bu program Mustafa Kemalin bir meseleyi nasıl düşündüğünün grafiğinden başka nedir? Bir davayı bütün gerçekliği ile göz önüne getirmek, onu zaman ve mekân içindeki yerine, sırasına komak, beynin laboratuvarında inceden inceye elenip dokunmuş bu işin nasıl bir iş olduğunu görmek, göstermek; düşünceleri o iş etrafında bir araya toplamak, o işten çıkan neticeleri ilerisi için hedef edinmek.

İşte Mustafa Kemalce düşünüş bu demektir. Bu kurultayın programı da, bu cemiyetin kurulması gibi o düşünüşün bir örneğidir. Mustafa Kemalce düşünmek demek tahlil ve terkib etmek, şuurlaştırmak, nizamlandırmak, sistem haline komak demektir.

Bu usul Çanakkaleden dil kurultayına kadar aynı hızı ve sırayı gösterir. Yaptığı işlerin hiç biri kolay değildi. Onun ve hepimizin bu sarayda toplanmamız için önce Onun, yıkılmış Türkiyeyi, verilmiş istanbulu kurtarması gerekti.Onun da, bizim de İstanbulda oturabilmemiz için yeni Türkiyenin kurulması gerekti.

Her biri tarihte bir büyüğe sonsuz şan olacak bu dev işlerinin her birinden sonra: "artık yeter" deyip dinlenseydi içimizden hangimiz ona yoruldu diyecektik.

Fakat O, bizi kamaştıran her büyük işi kendinin bir gün işi gibi görüyor. Vazifesini bitmiş saymıyor. Bu dünyada hangi işi görmeğe geldiğini yalnız o biliyor. Onun için bir ömrün çizgileri içine bir milletin asırlarını sığdırıyor. Çağlayan akıyor. Ondan bütün tarlalarımıza bolluk, bütün karanlıklarımıza ışık, bütün makinelerimize hareket almak bizim borcumuzdur. Bizim, yurdumuzda onun gibi bir kuvvetimiz bulunması bizim bahtımızdır.

Bugüne kadar dağınık dilekler, geçici gözleyişler, küçük emekler şurada ayrı birer sızıntı idi. O işi eline aldığı günden beri ise bu, umumî bir şuur oldu, milletleşti, devletleşti, yeni ve engin bir hız aldı.

Ey bizden daha genç olanlar!

Bu emekler, bu dilekler sizler içindir. Bu dille sizler, ne mutlu, bizlerden çok ve güzel konuşacaksınız

Hele anaların kucağında ilk sözleri öğrenen Türk çocukları! Ah, sizin konuşacağınız, sizin yazacağınız. Türkçeyi duyaydım. Sizin ve sizin çocuklarınızın ağızında Türkçe kim bilir ne güzel, ne duru bir varlık olacaktır. Onu yarınki dahî sanatkârlar kim bilir daha ne imrenilecek yeniliğe ve güzelliğe bürüyecektir. Unutmasınlar ki bu yolu Mustafa Kemal açtı. Böyle bir yolun başında bulunmuş olduğunuz için bahtlısınız arkadaşlar, hem de Mustafa Kemali görerek, verdiğiniz reylerle bu yolu açmışlardan olarak.

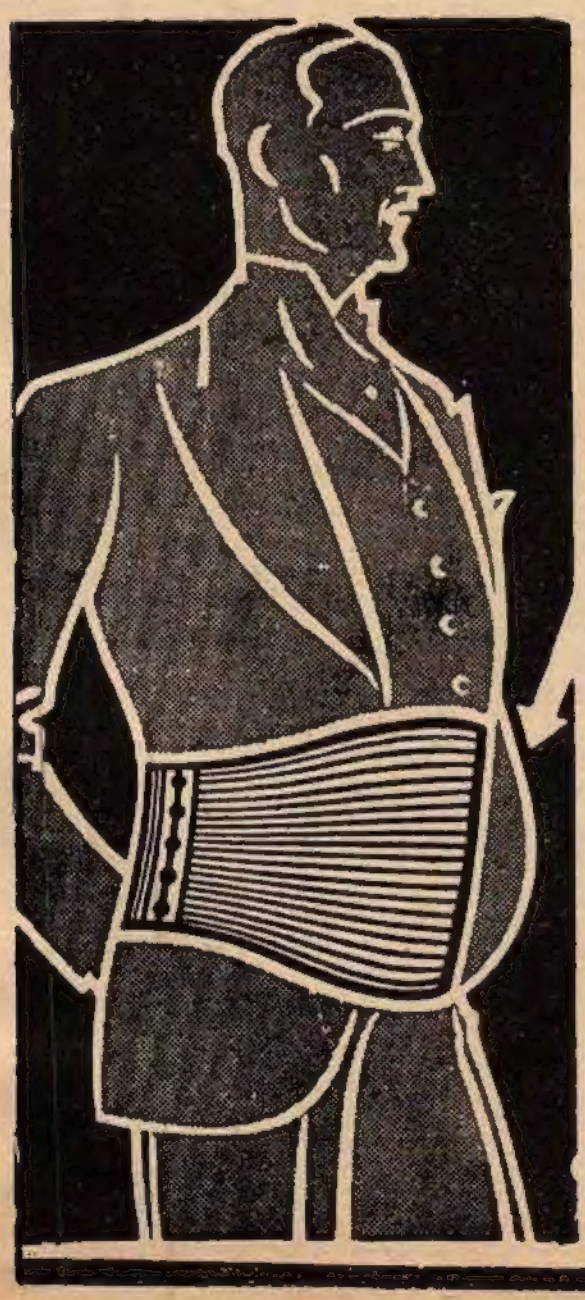

Sizi rahatsız eden bu karın şişginliğini izale ediniz.

Hafif **LİNİA** sentürünü giyiniz.

Vücudünüzde mevcudiyetini bile hissetmiyeceksiniz. Giydiğiniz anden itibaren vücudünüz *heman* bir çok santimetro incelecektir. Fazla olarak iyi ve elâstikî trikosunun daimi ve müessir masajı sayesinde zahmetsiz ve yorucu rejimden ari olarak *bütün fazla* semizliği izale edecektir.

Bunu, mağazamıza gelip tecrübe ediniz. Veya karnınızın kuturunu ve mecmu irtifaını bildirerek adresinize göndertiniz.

Fiatı : 17. lira - Siyah 20. lira

Yalnız, Beyoğlu'nda Tünel meydanında 12 No. İstiklâl caddesi 385 No.

J. Roussel (Paris)

mağazalarında satılır.

PARIS : 166, Boulv. Haussmann

Beş uğur

(7 inci sayfadan devam)

yorsun? O halde neden diz çökmiyorsun? Ey müteaddit kaplumbağaların oğlu!

— Ben bu memlekette İmparator hazretlerinden başka kimseye diz bükmem. Benim önümde dize gelmek asıl sana ve şu yanındaki budala delikanlıya düşer.

Hâkim:

— Bu ne ihanettir? diye bağırdı. İfrit Yıldızı da:

— Şu maskaralığa bakınız. Sen kim oluyorsun da benim gibi bir valioğlu sana diz çökecekmiş? Şunun cezasını çabuk tayin edin, kafası kesilsin, ben de yoluma devam edeyim. Hem bir adam idam edildiği zaman bütün soyunun da ortadan kaldırılması usulden değil midir?

Hâkim cevap veremeden Wu Fu atıldı:

— Evet, ey İfrit Yıldızı, kanun sarihtir: yavrusu ile kaplan da, dalı ile ağaç ta, kök te mahvedilecektir. Dileğim şudur ki, sen benim önümde diz çökmeden evvel bu maddeyi iyice belleyesin.

Wu Fu'nun halinden ve kıyafetinden fakir bir rençber olduğu aşikâr olmakla beraber hâkim biraz duraladı, ve valinin oğlunun gönlüne bir şüphe düştü. Çünkü karşılarında konuşan adam tahsil ve terbiye görmüş ve klasik edebiyat okumuşlara mahsus lisan kullanıyordu. Bu aralık içeriye girip kendilerini dinleyen Mung Ting'e kimse dikkat etmedi.

Hâkim Wu Fu ya sordu:

— Sen kimsin?

— Bu köyde Tung Ho isimli ihtiyar bir zat vardır. Onu çağırın benim kim olduğumu size anlatsın.

İfrit Yıldızı tezyifle baktı:

— Sen kim oluyorsun ki, sarayın en büyük payelerinden birini işgal etmiş olan Tung Ho'yu ayağına çağırıyorsun?

Tung Ho'yu çağırmağa kimsenin gönderilmiyeceğini tahmin eden Mung, Yavaşça oradan uzaklaştı ve ihtiyar bacaklarının var kuvveti ile Tung Ho'nun evine koştu, onu güç hal ile kendisi ile gelmeğe ikna etti, ve ikisi de tam vaktinde, yani henüz hüküm verilmeden, mahkemeye yetiştiler. Hâkimin huzuruna girdikleri zaman Beş Uğur ihtiyara zahmetinden dolayı candan teşekkür etti. Pek ihtiyar ve alil olan Tung Ho delikanlının sesini duyunca başını kaldırdı ve:

— Aman, dedi, bu ses kimindir. Benim ihtiyar kulaklarım bu sese pek aşina amma, dur hele bir bakayım, yorgun gözlerim ancak pek yakından görebiliyor, diyerek gence yaklaştı.

Wu Fu sordu:

— Tung Ho, beni tanıdın mı?

— Nasıl tanımam, dedi. Seni senelerce kim okuttu? Ben senin yüzünün her çizgisini, sesinin her ahengini bilmem de ne bilirim? Ey Hâkim, dize gel, hepiniz yerlere kapanınız, haşmetlu imparatorumuzun oğlu, sevgili veliaht Prens hazretlerinin adı üç kerre, ve daha üç kerre mukaddes olsun. Ben seni nasıl tanımam, Şehzadem?

Hâkim dona kalmıştı. Wu Fu İfrit Yıldızına döndü.

— Ey valioğlu, dedi, sana hatırlatmak isterim ki, hükümdara ihanet cürmü vaki olduğu zaman, kaplan da yavrusu ile, kök te dalı ile mahv edilmek icap eder. Ben de şimdi seni, baban ve tekmil soyun ile beraber memleket haricine göndereceğim. Diz çök te vereceğim hükmü dinle.

Odadakilerden hiç biri daha kendine gelememiş, vaziyeti kavrayamamışken, kapıdan saçları darma dağınık, gözleri yaştan şişmiş bir genç kız girerek İfrit Yıldızının ayaklarına kapandı, ve yalvardı:

— Size çok yalvarırım, Wu Fu ya dokunmayınız. Onun yerine benim canım, hattâ ırzım sizin olsun. Onu koyuveriniz de beni sarayınıza kapayınız. Ben her şeye razıyım, elverir ki o kurtulsun.

Bir an için derin bir sükût hüküm sürdü.

Kendisini adî bir balıkçı bilen ve sevdası yüzünden bu kadar büyük bir fedakârlığı göze alan kıza bakarken Wu Fu'nun gözlerine çok tatlı bir bakış geldi. Sonra manası değişmiş çatık bir yüzle ötekilere dönerek gürledi:

— Dize gelin, demiştim.

Herkes yerlere kapandı. Diz çöken Huai Hsin af ve merhamet dileniyordu. Altın Bambu, gözleri hayret ve korku ile açılarak etrafında secde edenlere, ve bu kadar yerlerde sürünen adam arasında yegâne ayakta duran Wu Fu ya baktı. Delikanlı onu elinden tutarak ayağa kaldırdı. Kız titreyerek sordu:

— Sen kimsin, Wu Fu?

— Ben mi? Ben işte seni seven, seni herkesten herşeyden üstün tutan Wu Fu'yum. Ve Wu Fu da, bir gün hani şu şaka tarzında kendisinden bahsettiğim veliahttır.

Babam, haşmetmeap İmparator Hazretleri namına, bir gün tevarüs edeceğim bu ölkeyi, müsaade et te, ayaklarının altına sereyim. dedi.

Kaplıcalarda İhtiyar Aslan

"Şiirler„ den

Burkulmuş, hummadan erimiş bir dil
Yıllardır dökülen sular ağzından.
Geceler onunçün havuzda kandil
Yaratır bin türlü oyun nazından.

Yıpranmış, dökülmüş artık yelesi,
Durmadan başını uzatmış, sinsi,
Seyreder ihtiyar aslan her kesi,
Gözleri ufalmış gibi hazından.

Her el bu aslanın okşar başını,
Ilınmış bir yosun yalar taşını,
Geçmiş dilberlerin söyler yaşını.
Yıllardır dökülen sular ağzından.

Ahmet Kutsi

Darülbedayide

[14 üncü sahifeden devam]

etmekten uzak kalmakla beraber halka bir hakikat hissi verebiliyor..

Eserde tip yoktur ve fikirler sathidir.. Yani bir komedide aranan en mühim evsaf mevcut değildir. Buna mukabil Fransız zekâsına has buluşlar, halka, güldürerek ve eğlendirerek, istifadeli bir gece geçirtecek nükteli vak'alar vardır. Esasen Fransız edebiyatında ikinci ve hatta üçüncü derecede bir mevki işgal eden müelliflerden bundan daha kuvvetli bir eser de beklemeyorum..

Galibin Darülbebayi Mecmuasında çıkan ve münekkîtlerin itirazlarına önceden bir set çekmek isteyen yazısında sitayişi biraz fazla mübalağalı yapılmış olan Mucizenin temsili alelade idi. Galip, Talât, Vasfi Rıza, Muammer, Şaziye rollerini hakkile ifa ettiler. Neyire Neyir hanım, eğer Kafa tasındaki rolünün aynını yapmamış ve bu suretle kendi kendini tekrarlamamış olsa idi çok kuvvetli bir tip yarattı diyebilecektik. Hazım, daima olduğu gibi bu ciddi eserde fazla mübalağaya ve vodvilciliğe kaçtı..

Konferans sahnesinde Rejisör, seyircileri konferans dinleyicisi yerine koyarak, ve aktörleri gizlice seyirciler arasında yerleştirerek, hoş bir sürpriz yapmış. Belki de buna sahnenin darlığı sebebiyet vermiştir. Ne olursa olsun, işin farkında olmayan seyirciler arasında bir hâdiseye meydan verebilirdi.

Biz, Galipten Mucizeden daha yüksek kıymette piyesler bekleyoruz. Türk tiyatrosuna bundan çok daha iyi eserler vermiş olan kıymetli san'atkârdan bunu beklemek hakkımızdır.

Fatmanın Evi

[8 inci sayfadan devam]

fakat her hitabında, sesinin her inhinasında bir muhabbet, coşkun bir hararet vardı. Dikkat ettim ve anladım. Küçük, küçük çakıllarla, Fatma, kumun üstünde diziler yapıyor, ve kendine göre bir ev inşa ediyordu.

Bu büyük köşke, onun yüksek çatısına, geniş şehnişinlerine lâkayd, arkasını dönmüş, orada Fatma kendi evini, Karamürselde yanmış evini, mahrum, fakir; sefil fakat bahtiyar evini tekrar yaşatmıya çalışıyordu.

Bitirince düşündü. Bir şeyler eksikti,onları da itmam etmek lâzımdı, yerinden kımıldanmıyarak etrafına baktı, elini uzatarak dört yaprak seçti: Başka başka nevilerden üç küçük ve bir büyük... Büyüğü öne koydu, küçükleri arkaya dizdi; sonra, tavuk çağırırcasına: geh, geh, geh!.. dedi ve isimlerini söyledi: Sarı kız, kara kız, beyaz kız... Geh, geh, geh!.. Sen de düş öne kırmızı oğlan...

Bu kırmızı oğlan muhakkak o büyük yaprak, babayiğit, vakur, müteazzım başı daima yukarıda, kıpkırmızı bir horozdu.

Galiba hep evin etrafında toplandılar. O zaman Fatma, mes'ut ve müsterih, kumların üstüne uzandı, ve bir elini başının altına koyarak, bir elini evine ve tavuklarile horozuna doğru uzatarak, artık karşısında evi, tavukları ve horozu, şatır güneşin çağlayanları altında nurlu bir uykuya daldı...

Uşşakîzade Halit Zıya

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: AHMET CEVAT

Adres: Dilsizzade Hanı, No. 1-2

Telefon: 24118

MUHİT Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşrolunur.

MUHİT'e abone olmak şartları

	Türkiye için	Ec. memleketler için
Seneliği	240 K.	3 Dolar
Altı aylığı	120 K.	1 ½ „

Muhit 5 yaşında

Dört senedenberi yalnız okuyucularının yüksek menfaatlerini düşünerek çıkan Muhit 5 yaşına girerek yeni ve büyük bir fedakârlığa karar veriyor: Fiyatını 50 kuruştan 20 ye indiriyor. Buna mukabil sahifelerini de 80 den 48 e azaltıyorsa da fiyat tenzilâtının nisbeti çok yüksek: **yüzde 60 tır.**

Sahifelerin azaltılması ancak **yüyde 40 tır.**

Halbuki üç renkli kapaanı, renkli illistrasyonlarını değiştirmedikten başka yazılarını da daha ziyade teksif etmeğe gayret etmektedir. Moda patronları da eskisi gibi meccanî olarab taktim edilecektir. Böylece bu yeni fedakârlıktan okuyucunun istifadesi **yüzde 40** nispetine çıkmaktadır.

Bu fedakârlığa katlanmamıza abonelerimizden gördüğümüz büyük rağbet ve diaer okuyucularımızdan aldığımız bazı mektuplar sebep olmuştur. Son aylarda abonelere verdiğimiz hediyeler ve yaptığımız tenzilât üzerine miktarları 3 misli derecesinde arttı. Diğer abone olmıyan okuyucular ise haklı olarak şikâyete başladılr.

Hakikaten hazirandan beri maaşlardan kesilmeğe başlıyan muvazene vergisi okuyucuların en büyük kısmını çok sevdikleri mecmualarına 50 kuruş verememek zarureti eltına koydu. Bunun için **Muhit'i** her keseye uygun bir fiyatta çıkarmak mübrem bir ihtiyaç oldu.

Bu yeni tenzilattan abonelerimiz asla ziyan etmiyecektir; çünkü matlupları temamile hesab edilerek ona göre abone müddetleri uzatılacaktır.

Bu fevkalâde tenzilât **Muhit** in son fedakârlığı olmıyacaktır.

Okuyucuları üç misliartarsa fiyatını **15** kuruşa indirmek ve ayda iki defa çıkarmak imkânı hasıl olacaktır. O zaman ayda iki defa verilecek olan onbeşer kuruşa mukabil yüzdört sahifelik mecmua; enfes ve üç renkli kapağı; iki renkli illüstrasyonlarile alınabilecektir.

Okuyecularımız yakında "Muhit„ lerini bu fevkalâde şerait altında ve daha mükemmel bir nefasette zkumak isterlerse mecmuayı bildiklerine tavsiye etmeyi ihmal etmemelidirler. **Her okuyucu iki, üz,dört okuyucu daha bulacak olursa Muhit 1933 senesi ikinci Kânunundan itibaren yine 48 sahife olarak, nefisliğine ve mükemmelliğine hiç bir noksan getirmeksizin 15 kuruşa ve ayda iki defa çıkabilecektir.**

Memlekete dair:

Güzel bir hitabe (Ruşen Eşref) 15

Edebiyat, San'at, Lisan.

Birinci Kurultaydan sonra (Ahmet Cevat) 10
Merhum Ahmet Rasim (Reşat Ekrem) 16
İslâm San'at cevherlerinden (1) 20
Define (A. Maurois) 24

Hikâye, Tiyatro, Seyahat.

Beş Uğur (2) (Emine Saffet) 2
Fatmanın Evi (Halit Ziya) 8
Darülbedayide (Yaşar Nabi) 13
Berlin Muhasarası (Alphonse Daudet) 17
Bir küçük kızın aşkına(2)Ahmet Abdullah 27
Gülten (Vahdet Gültekin) 31
Alis'in sergüzeştleri (L. Carroll) 40

Tefrika:

Hüsün ve Aşk (Şeyh Galip) 35
Miralay (Chabert Balzac) 37

Şiirler ve Nesirler:

Mesafeler (Yaşar Nabi) 1
Pipoma (Sabri Esat) 12

Kadın Sahifeleri:

Mevsim Modelleri 42
Balık yemekleri 44
Eski şapkalar 44

Müteferrik:

Medeniyetler ve içtimaî münasebetler Cami 23

(1) London News (2) Goodhouse Keeping Kapak Parents' Magazineden

İmtiyaz sahibi ve Neşriyat Müdürü: AHMET CEVAT

İstanbul–Türkiye Matbaası, Ankara caddesi, Reşit Ef. H. No 115